

**Asociația Națională a Profesorilor pentru
Elevi cu Deficiențe de Auz
VIRGIL FLOREA**

Ad-Studium Nr.12

**Editura PIM
Iași, 2024**

Colectiv de redacție:

Demmys Leonard Rusu - prof. Liceul Tehnologic Special “V. Pavelcu” Iași

Cecilia Hamza - prof. Liceul Tehnologic Special “V. Pavelcu” Iași

Otilia Rusu - prof. Colegiul Tehnic “I. Holban” Iași

Camelia Oana Radu - prof. Liceul Tehnologic Special “V. Pavelcu” Iași

Daniela Leahu - prof. Liceul Tehnologic Special “V. Pavelcu” Iași

DISCRIMINAREA DIN SFERA EVALUĂRII NAȚIONALE A ELEVILOR SURZI ȘI UNELE PROPUNERI DE DIMINUARE A EI

Prof. dr. Florea Barbu

Școala Gimnazială Specială pentru Surzi nr. 1, București

De-a lungul mai multor zeci de ani s-au făcut progrese semnificative privind promovarea limbii semnelor române. S-a înlocuit sintagma „limbajul mimico-gestual” cu „limba semnelor române”, recunoscându-se că LSR este mai mult decât un limbaj, fiind o limbă cu toate caracteristicile unei limbi, cu excepția formei scrise. Ca urmare a acestui fapt, tot mai multe persoane participă la cursurile de limba semnelor și unele devin interpreți autorizați. A crescut numărul de persoane care interpretează știrile la TV, la evenimente teatrale și muzicale. Prin Legea 27/2020 s-a recunoscut oficial limba semnelor române și s-a recomandat folosirea ei în școli, instituții publice și în multe ocazii la care participă persoane surde (la consultațiile medicale, la evenimentele juridice, educaționale, la poliție etc.). Totuși, în ciuda acestor progrese, în promovarea limbii semnelor a rămas un domeniu neglijat de autoritățile noastre: susținerea examenelor naționale în limba semnelor.

Se cunoaște că în fiecare an au loc evaluări naționale ale elevilor surzi la absolvirea clasei a VIII-a în vederea obținerii dreptului de acces la un liceu sau examene de bacalaureat în vederea accesului în învățământul superior. Se afirmă că elevii cu dizabilități au șanse egale la educație la toate nivelele de învățământ ca și elevii valizi. Dar lucrurile nu stau chiar așa.

Poate că cei ce conduc destinele școlii speciale nu cunosc prea bine faptul că elevii surzi încep să învețe abecedarul în primele două clase ale școlii primare speciale. Învățarea limbii române continuă dar ea se învață ca limbă străină și astfel elevii surzi rămân în urma elevilor auzitori sub aspectul vocabularului, gramaticii și dezvoltării educaționale. La absolvirea clasei a VIII-a, elevii sudezi au un nivel de alfabetizare echivalent cu al elevilor auzitori de clasa a III-a. De asemenea, nivelul de abstractizare este mult diminuat. Din aceste motive este aberant să fie examinați la evaluarea națională cu aceleași probe ca și elevii auzitori de clasa a VIII-a. Prin aceasta se creează o discriminare a elevilor surzi și se limitează accesul la un liceu.

Majoritatea elevilor surzi învață în școli speciale, după programe special adaptate deficienței. În general, conținutul predat în școlile speciale pentru surzi este mult redus față de ceea ce se predă în școlile de masă. Din cauză că se învață după manuale pentru elevii auzitori, profesorii de limba română, de exemplu, adaptează conținutul la posibilitățile elevilor din clasa lor. Astfel apar numeroase și diferite adaptări de conținut după numărul de profesori de limba română. Acest lucru este valabil și pentru celelalte discipline unde nu există manuale adaptate pentru școlile de deficienți de auz.

S-au încercat tot felul de formule care să vină în sprijinul elevilor surzi la examene, dar acestea nu au efectul scontat. Astfel, se acordă o oră în plus pentru rezolvarea subiectelor și interpreți care nu au voie să interpreteze nimic în sălile de examen. Deoarece limba română se învață ca limbă străină, iar elevii surzi gândesc în limba semnelor, exprimarea scrisă a acestor elevi cuprinde greșeli de gramatică. Orice greșală de ortografie se sancționează cu nota minimă și astfel elevii surzi nu promovează examenele. În zeci de ani se constată că la examenele de evaluare națională elevii surzi obțin note sub 5 și sub 1 la sută din elevii surzi promovează examenele de bacalaureat.

Ce putem face pentru remedierea acestei situații? S-au făcut mai multe memorii la Ministerul Educației de către profesorii din școlile pentru surzi, de către părinții acestora, de către Fundația Light into Europe ș.a., dar fără rezultat. În luna august 2023 Fundația

Light into Europe a înaintat un memoriu către Comisia pentru învățământ a Parlamentului și încă așteptăm un raspuns. Printre propunerile noastre amintim:

- Subiectele de examen să fie elaborate de profesori care lucrează în școlile pentru surzi, în conformitate cu posibilitățile lor de rezolvare;
- Să se constituie o comisie centrală de examen la nivel național sau comisii regionale, formate din profesori care lucrează în școlile pentru surzi iar toate probele de examen să fie trimise acestor comisii;
- Examenele orale să fie susținute în limba semnelor române, recunoscută prin Legea nr 27/2020, promulgată de Președintele României; Profesorii din comisie să fie cunoscători ai Limbii Semnelor Române sau să se asigure interpreți autorizați în LSR;
- Limba semnelor române, care este, de fapt, limbă maternă pentru persoanele surde, limbă în care ei gândesc și comunică fluent să poată fi considerată limbă maternă la examenele de evaluare națională și de bacalaureat.

Sper ca prin aplicarea propunerilor de mai sus să crească numărul de absolvenți ai clasei a VIII-a care vor avea posibilitatea să urmeze un liceu dual, iar absolvenții cu bacalaureat să aibă șansa frecventării unei facultăți într-un domeniu ales de ei. Cu siguranță, asigurarea unor interpreți pentru elevii surzi din licee și facultăți ar fi un alt pas spre înlăturarea discriminării care există acum în școlile pentru surzi.

ROLUL INTERPRETULUI DE LIMBA SEMNELOR ROMÂNE ÎN PROCESUL DE INCLUZIUNE

Dascăl Mihaela-BSD Universitatea "Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca; *Demeter Elena*-Universitatea din Bucureşti; *Dermengiu Lena*-Televiziunea Română, *Dinu Ştefania Alina*-Liceul Tehnologic Special nr.3, Bucureşti; *Doina Savin*-Asociaţia Naţională a Surzilor; *Mate Angela*-CSEI "Constantin Pufan", Timişoara; *dr. Tufar Ioana*-Universitatea "Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca.

Motto

"Nu e surditatea care ne izolează, ci ignoranţa noastră. Nu e tăcerea lor care ne face să nu îi auzim, ci zgomotul nostru".

(Autor necunoscut)

Rezumat: Lucrarea de faţă este o incursiune pragmatică, însă fundamentată succint teoretic, în problematica rolului interpretului de limba semnelor şi a impactului în incluziunea persoanelor cu deficienţe de auz. Demersul porneşte de la câteva aspecte legate de contextul legislativ actual şi clarifică apoi elemente tehnice referitoare la interpretarea simultană şi consecutivă. Perspectiva aplicativă surprinde opinia efectivă a unor interpreţi cu experienţă în interpretare care exprimă particularităţi cu privire la contexte diverse de interpretare, beneficii aduse de utilizarea interpretării, provocări cu care se confruntă interpreţii de limba semnelor în contextul unei echipe medicale multidisciplinare, competenţe necesare şi rolul interpretului în incluziune.

Cuvinte cheie: accesibilizare, interpret, limba semnelor, incluziune, surd, echipă multidisciplinară

Introducere

În contextul în care Comisia Europeană face eforturi pentru a îmbunătăţi viaţa persoanelor cu dizabilităţi atât din cadrul Uniunii cât şi din întreaga lume prin directive standard de urmat, a fost adoptată Strategia Europeană pentru Dizabilităţi 2010-2020*, iar ulterior a fost elaborată Strategia pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilităţi 2021-2030**. Astfel, se militează activ pentru accesibilitate, participare, egalitate, ocuparea forţei de muncă, educaţie şi formare profesională, protecţie socială, sănătate şi promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilităţi în cadrul politicii incluzive UE şi al programelor internaţionale de dezvoltare.

Strategia actuală are ca punct de reper diversitatea dizabilităţilor care includ deficienţe fizice, intelectuale sau senzoriale, care sunt adesea invizibile fiind armonizată cu articolul 1 din *Convenţia Naţiunilor Unite privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilităţi****. Prin incluziune după cum menţiona şi Salend (2011) se urmăreşte *egalitatea de şanse* prin asigurarea că fiecare individ are acces la aceleaşi oportunităţi şi resurse indiferent de circumstanţele personale sau sociale, *respectul pentru diversitate* prin recunoaşterea şi aprecierea valorii fiecărei persoane, indiferent de diferenţele lor culturale, lingvistice, de abilităţi sau alte caracteristici. Este necesară încurajarea la o *participare şi implicare activă* a tuturor indivizilor în luarea deciziilor precum şi *eliminarea barierelor* prin identificarea factorilor care împiedică accesul şi participarea persoanelor marginalizate sau vulnerabile.

În această direcţie, România are mult de lucrat pentru ca toate aceste principii să fie aplicate, însă, în nişa noastră un pas esenţial ar fi formarea de interpreţi astfel ca în fiecare instituţie publică să existe o persoană, care să faciliteze comunicarea cu persoanele

deficiente de auz. Acum, mai ales când avem la bază o lege prin care se stipulează acest lucru, Legea 27/27.03.2020**** și prin aplicarea acestei legi se promovează incluziunea, implicit se poate asigura o calitate mai bună a vieții oferind șanse egale tuturor. În legea menționată mai sus la art. 5, alin (3) se prevede accesul la interpret autorizat în LSR la cerere sau din oficiu și pentru ca aceste lucruri să fie realizabile este necesar un mare număr de interpreți de limba semnelor.

Implicații ale interpretului de limba semnelor în procesul de incluziune

Rolul interpretului în Limba Semnelor este esențial în procesul de incluziune al persoanelor cu deficiență de auz din perspectiva următoarelor aspecte:

Comunicarea eficientă, conform lui Sleptsova, Hofer, Morina, Langewitz, (2014) poate fi facilitată atunci când interpretul în limba semnelor asigură o comunicare fluidă și precisă între persoanele surde și ceilalți parteneri de dialog în diferite contexte.

Acces la informații și servicii prin interpretare, context în care persoanele surde pot beneficia de informații și servicii la fel de ușor ca și celelalte persoane tipice. Considerăm practic că acest lucru îi ajută foarte mult ca să fie implicați în viața socială, educațională sau profesională (Haualand, Meulder, Napier, 2022).

Incluziune în sensul în care interpretul de limba semnelor contribuie la crearea unui mediu incluziv în care persoanele surde se simt respectate și recunoscute pentru identitatea lor lingvistică și culturală. Astfel, conform lui Pereiro (2023) interpretul ajută la eliminarea barierei de comunicare și la promovarea egalității de șanse pentru persoanele deficiente de auz.

Educația și formarea profesională în diverse domenii poate include în echipa multidisciplinară interpretul care joacă un rol crucial în educație traducând sau interpretând informațiile predate și facilitând comunicarea între elevi, profesori și părinți (Napier, Leeson, 2016).

Advocacy și sensibilizare este un subiect actual (Haualand și colab., 2022) care subliniază faptul că interpretul în limba semnelor este adesea un promotor al drepturilor persoanelor surde în societate. Aceștia pot contribui la sensibilizarea publicului cu privire la nevoile și experiențele comunității surde și pot juca un rol important în promovarea accesului egal la servicii și oportunități.

Dizabilitatea este parte a condiției umane și în acest sens incluziunea presupune acceptarea tuturor persoanelor dincolo de dizabilitățile pe care le prezintă, iar cultura incluziunii conform lui Hughes (2019) presupune asigurarea suportului pentru ca fiecare să învețe, să-și atingă scopurile. Totodată, dizabilitatea este secundară persoanei, nu o definește stigmatizant ca ființă umană pentru că persoana în sine nu reprezintă o problemă, ci atitudinile și concepțiile greșite privind dizabilitatea pot crea bariere în calea acceptării și participării efective a acestora ca membri activi ai comunității. Impactul pierderii de auz (Drăgan, Văcărescu, 2002) este semnificativ în diferite aspecte ale vieții unei persoane cum ar fi: educația, comunicarea, interacțiunile sociale, angajarea și efectiv starea generală de sănătate. Astfel, când vorbim strict în context medical se folosește termenul de *deficiență*, iar în context social, recomandat este să folosim termenul de *dizabilitate*. La nivel practic sunt necesare adaptări care se referă la educație, accesibilizarea tuturor informațiilor, serviciilor, precum și în formarea de interpreți specializați în diferite domenii. Doar colaborând și având o abordare incluzivă, vom putea forma un mediu în care toate persoanele să se simtă respectate, acceptate, implicate și valorizate.

Perspectiva pragmatică asupra interpretării simultane și consecutive

În procesul de interpretare putem să urmărim mai multe categorii de competențe pe care interpreții de limba semnelor trebuie să le prezinte, însă în esență ele se pot rezuma, conform lui Tufar (2013) la competențele lingvistice și competențele interpersonale care se manifestă în contextul mai multor tipuri de interpretare în limba semnelor adaptate pentru a răspunde nevoilor și contextelor specifice. Cele mai comune tipuri de interpretare în limba semnelor sunt: interpretarea simultană și interpretarea consecutivă, prezentate succint în următoarea parte:

- *Interpretarea simultană* are loc atunci când interpretul traduce mesajul vorbit în limba semnelor în timp real, simultan cu vorbitorul. Acest tip de interpretare, conform lui Bontempo (2015) se folosește cu precădere la conferințe, prelegeri, evenimente publice sau transmisiuni media în direct și necesită abilități avansate de receptare, procesare și distribuire a informației în limba semnelor astfel încât este necesară o concentrare și o atenție deplină pentru a transmite corect mesajul vorbitorului. Aspecte importante ar fi gestionarea timpului și ritmului pentru ca mesajul să fie transmis clar și corect; acestea au fost investigate și de Leeson (2005) care a demonstrat că pentru ca interpretarea să fie fluidă, interpretul trebuie să aibă competențe cum ar fi: o foarte bună abilitate lingvistică de interpretare, o cunoaștere profundă a limbii semnelor și a limbii vorbite pentru a traduce rapid și precis. De asemenea, interpretarea simultană poate fi solicitantă din punct de vedere mental și fizic, necesitând rezistență la stres și gestionarea presiunii în timp real.
- *Interpretarea consecutivă* este atunci când vorbitorul livrează mesajul în fragmente, iar interpretul traduce în limba semnelor după fiecare fragment. Acest tip de interpretare conform lui Russel (2005) este utilizată în discursuri publice, interviuri sau evenimente mai mici în care vorbitorul livrează mesaje scurte și dese pentru a permite interpretarea clară și precisă. În acest fel, vorbitorul împarte mesajul în mesaje mai mici pentru a permite interpretului să traducă fiecare fragment prin semne. Interpretul poate folosi tehnici de notare sau memorare a informațiilor pentru a reține și interpreta fragmentele mesajului în mod consecutiv. În cazul în care nu se înțelege o informație se poate clarifica cu vorbitorul pentru a asigura o interpretare clară și precisă. Și la acest tip de interpretare sunt necesare bune abilități lingvistice, o cunoaștere profundă a limbii semnelor cât și a limbii române pentru a traduce clar și corect fiecare mesaj din cadrul discursului. Totodată, capacitatea de a reține informațiile și de a traduce fragmentele mesajului în mod consecutiv necesită o memorie bună și abilități de concentrare.

În România, interpretul LSR a devenit vizibil după ce s-a pus în aplicare legea 448/2006, iar televiziunile au început să asigure traducere în LSR, timp de 30 de minute pentru programele de știri, facilitând accesul persoanelor cu dizabilități auditive la informații de actualitate pe plan social, politic, economic etc. Însă, în timpul pandemiei de COVID 19, la conferințele de presă susținute de oficialități, a apărut interpretul LSR care i-a surprins în mod plăcut pe oamenii din comunitatea surzilor și le-a oferit mai multă siguranță și încredere în acele momente dificile pentru toată populația (Tufar, Anicescu, 2022). Faptul că publicul larg a văzut că sunt semeni care au nevoie de sprijin în receptarea mesajelor de interes general, i-a făcut pe oameni să fie mai empatici și să-și dorească să învețe limba semnelor române pentru a fi mai incluzivi.

Studiu privind perspective ale interpreților de limba semnelor române în contextul echipei multidisciplinare

Partea practică a acestui articol o constituie investigarea opiniei a șase interpreți de limba semnelor care și-au exprimat opiniile cu privire la aspecte ale interpretării în contextul echipei multidisciplinare medicale. Întrebările au un substrat aplicativ și sunt referitoare la contextele de interpretare, beneficii aduse de utilizarea interpretării, provocări cu care se confruntă interpreții de limba semnelor în contextul unei echipe medicale multidisciplinare, competențele esențiale pe care trebuie să le aibă un interpret de limba semnelor, strategii ce pot fi implementate pentru a integra mai eficient interpreții de limba semnelor în echipa multidisciplinară și perspective personale despre rolul interpretului în incluziunea persoanelor cu deficiențe de auz. Răspunsurile sunt sintetizate în următoarea parte, sunt organizate în tabel de la stânga la dreapta și colorate astfel: **Dascăl Mihaela**, **Savin Doina**, **Mate Angela**, **Dinu Ștefania-Alina**, **Dermengiu Lena**, **Demeter Elena**.

1.Vă rog să vă prezentați (numele, afilierea profesională, vârsta, localitatea, ani de experiență ca interpret).

<p>Dascăl Mihaela, Cluj-Napoca, interpret în limba semnelor angajat la Biroul pentru Studenți cu Dizabilități-UBB; fiind CODA (Child of deaf adult) limba semnelor pentru mine este limba maternă, însă ca și experiență de interpretare cu alte persoane decât familia mea: aproximativ 15 ani.</p>	<p>Savin Doina /54 ani /Slatina, județul Olt Salariat/ interpret în cadrul ANSR-Asociația Națională a Surzilor din România - experiență interpret LMG calificat – 21 ani - din 2010 interpret autorizat</p>
<p>Mate Angela, Timișoara, profesor psihopedagog, interpret autorizat din 2013, neafiliat, interpretare fac de prin 1994.</p>	<p>Dinu Ștefania-Alina, 34 ani, profesor psihopedagog la Liceul Tehnologic Special Nr.3 din București, interpret LSR, logoped autonom. Am 10 ani experiență ca interpret LSR, am fost formator în LSR în cadrul unui proiect POCU. De asemenea, am fost interpret LSR în proiectele derulate împreună cu elevii cu dizabilități auditive, spre exemplu teatru, pantomimă, dans, Erasmus+. Am interpretat ca voluntar în cadrul lecțiilor de la Teleșcoala TVR. Am interpretat povești pentru site-ul afostodata.net.</p>

<p>Dermengiu Lena - Interpret autorizat LSR, profesor de limba română, jurnalist, CODA, 50 de ani, București. Am interpretat și interpretez știri generaliste și emisiuni de cultură și artă la TVR, Euronews, Canal 33, Aleph news. Am interpretat și tradus în limba semnelor teatru și povești pentru copii. Sunt asistent universitar la Universitatea București, Facultatea de psihopedagogie specială - disciplina - limba semnelor române.</p>	<p>Demeter Elena, asistent universitar la cursul de Comunicarea în Limba Semnelor Române din cadrul Facultății de Jurnalism și Științele Comunicării, Universitatea din București. Sunt persoană CODA având o vastă experiență în interpretare atât la nivel oficial (media, conferințe) cât și în interpretarea zilnică a persoanelor cu deficiențe de auz.</p>
--	---

2. În ce situații medicale ați interpretat?

<p>Am interpretat în diferite situații medicale, medic de familie, cardiologie, oncologie, diabetologie, oftalmologie, stomatologie, ginecologie, laborator analize, Urgente (UPU), neurologie, gastroenterologie, ATI.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - pentru asigurarea comunicării între specialist și beneficiar (copil surd cu părinte surd) în cadrul evaluării psihologice pentru copii cu cerințe speciale. - în vederea stabilirii unor decizii juridice privind protecția și asistența acestora în sistemul de protecție socială sau după ieșirea acestora din sistem. - comunicare: pacient (persoana cu dizabilități de auz) /anestezist/medic specialist – pentru intervenții chirurgicale - comunicare pacient (persoana cu dizabilități de auz)/medic specialist – mama cu nou-născut - UPU: în diferite cazuri, exemplu pacient (persoană cu dizabilități de auz) prezentat sau adus la UPU în urma unui accident rutier /accident casnic /adus cu ambulanța/altercații - la centru de recuperare medicală și tratament - pentru consultații medicale /consultații postoperatorii
<p>Diverse! La naștere, consult ORL, consult neurologic, consult psihiatric, consult oncologic, consult ginecologic, la analize de laborator, RMN, radiografii, eco, CT, stomatologie, consult în perioada pandemică- coronavirus</p>	<p>Doar pentru elevii școlii atunci când au mers la cabinetul medical sau atunci când părinții sau elevii au participat la cursuri de educație sanitară sau igienă personală.</p>

<p>Am interpretat doar pentru părinții mei în contexte medicale - de la medicul de familie până la medicii specialiști, care au constatat că procesul de anamneză decurge mult mai rapid, este de o acuratețe mare și conduce la o eficientizare a timpului și a controlului medical.</p>	<p>Am interpretat în diverse situații cum ar fi la medicul de familie, neurologie, cardiologie, psihiatrie, oftalmologie, dermatologie, ginecologie, gastroenterologie, ambulanță, UPU, somnologie, cabinete care facilitează obținerea aparatelor medicale, CCV, CT, diverse ecografii, biopsii, RMN, ORL, audiometrie, spirometrie, stomatologie, endocrinologie precum și în spital pe secție de covid.</p>
---	--

3. Ce beneficii aduce utilizarea interpretării în comunicarea cu pacienții cu dizabilități de auz / surdocecitate în cadrul unei echipe medicale multidisciplinare?

<p>Beneficiile aduse de interpret pentru o persoană cu deficiențe de auz sau surdocecitate sunt: înțelegerea clară a situației, facilitarea comunicării, desființarea barierelor, ușurează munca specialiștilor ocolind partea de a se face înțeleși.</p>	<p>-în cazul unei intervenții chirurgicale – informarea directă și corectă a pacientului (persoana cu dizabilități) cu privire la starea de sănătate în care se află, procedura intervenției care va avea loc, avantaje / dezavantaje postoperatorii, tratamentul adecvat.</p>
<p>Păi cum altfel se poate diagnostica real?! Nu cred că vreun pacient poate fi consultat optim (chiar dacă ar fi vorba doar de confort psihic!) fără a înțelege exact întrebările, procedurile... cum i s-ar face anamneza?!</p>	<p>Utilizarea interpretării în comunicarea cu pacienții cu dizabilități de auz / surdocecitate în cadrul unei echipe medicale multidisciplinare îl ajută pe medic să se facă înțeles, iar pe pacient să-și cunoască problemele de sănătate și să ia măsurile corespunzătoare privind tratamentul.</p>
<p>Prezența interpretului în echipa multidisciplinară este obligatorie, atâta vreme cât și persoanele cu deficiențe de auz au aceleași drepturi constituționale. Comunicarea în limba maternă, facilitată de un interpret în limba semnelor constituie normalitatea, oferă persoanei surde încrederea că este înțeles când se exprimă în limba maternă. Rezultatul anamnezei făcută în limba semnelor ajută la diagnosticarea corectă, înțelegerea procedurilor medicale necesare, înțelegerea consimțământului pe care trebuie să și-l dea</p>	<p>În primul rând egalitatea de șanse, dreptul la informare asupra stării medicale și dreptul de a lua decizii în legătură cu viața ta!</p>

pacientul.

4. Care sunt principalele provocări cu care se confruntă interpreții de limba semnelor în contextul unei echipe medicale multidisciplinare?

<p>Provocările și barierele întâlnite sunt neacceptarea interpretului ca un canal de comunicare, nu ne este recunoscută nevoia de a fi un sprijin vital pentru persoana cu dizabilități, accesul nostru este de cele mai multe ori interzis sau efectiv ignorat.</p>	<p>Prezența interpretului este deseori confundată cu cea a “aparținătorului” și de multe ori suntem puși în situația de a ne explica prezența și a ne justifica de ce nu cunoaștem detaliile personale ale pacientului (persoana cu dizabilități de auz)</p> <p>- “curajul” fizic și psihic de a interpreta în condițiile în care pacientul se află într-o situație medicală deosebită și ești nevoit să-l privești, să-i transmiți ce spun medicii, să fii foarte atent la ceea ce ți se transmite de către pacient.</p>
<p>Lipsa semnelor pentru multe simptome. Fac un spectacol de mima/pantomimă pentru a descrie corect ceea ce simte bolnavul.</p>	<p>Principalele provocări cu care se confruntă interpreții de limba semnelor în contextul unei echipe medicale multidisciplinare sunt: neîncrederea personalului medical, suspiciunea privind transmiterea corectă a informațiilor.</p>
<p>Necunoașterea legii de către corpul medical - ignoranța. Lipsa răbdării personalului medical, în procesul de comunicare timpul alocat unei consultații se mărește. Lipsa semnelor pentru multe, foarte multe dintre afecțiuni. Dactilarea nu garantează înțelegerea corectă de către persoana surdă a situației medicale în care se află. De cele mai multe ori interpretul este tolerat, este receptat ca un aparținător, chiar și când nu este, este văzut ca asistent social și nu este remunerat de către instituția medicală, așa cum prevede legea.</p>	<p>De multe ori lipsa unor semne corespunzătoare limbajului medical specializat.</p>

5. Care sunt competențele esențiale pe care trebuie să le aibă un interpret de limba semnelor pentru a lucra eficient într-o echipă medicală multidisciplinară?

<p>Cunoștințe minime în domeniul sănătății, suport din partea personalului pentru situații mai complicate, explicarea termenilor medicali mai rar întâlniți (interpretul are nevoie de câteva explicații înainte de a comunica mai departe). RĂBDARE și lucru în echipă în situații mai deosebite.</p>	<p>Cunoștințe lingvistice aprofundate, flexibilitate de interpretare în orice condiții, adaptabilitate și atenție la detalii, cultură generală sau cunoștințe specializate (aici de medicină generală), spirit analitic, curiozitate și dorința de a învăța.</p>
<p>Eu, absolventă de Liceu Sanitar, cu o activitate de 8 ani de asistentă medicală zic că mă descurc onorabil. Chiar mă întreb ce m-aș face fără aceste informații medicale .</p>	<p>Un interpret de limba semnelor, pentru a lucra eficient într-o echipă medicală multidisciplinară, are nevoie de cunoștințe solide din domeniul medicinei.</p>
<p>Cunoașterea foarte bună a limbii semnelor, o pregătire/ specializare în domeniul traducerii în situații medicale, având în vedere că limbajul medical este unul greu de înțeles chiar și de către un auzitor, vorbitor de limba română.</p>	<p>Un pic de experiență în domeniul medical precum și în interpretariat.</p>

6. Ce strategii pot fi implementate pentru a integra mai eficient interpreții de limba semnelor în echipa multidisciplinară?

<p>Trebuie să fim acceptați într-un mod natural și firesc, să fim recunoscuți pentru facilitarea și ușurarea stării pacientului.</p>	<p>Prioritizarea prin învățarea definițiilor medicale.</p>
<p>Eu aș vrea doar ca fiecare persoană surdă să beneficieze de consult medical în deplina înțelegere a actului medical. Sunt dispusă la mult efort voluntar pentru asta.</p>	<p>Strategiile care pot fi implementate pentru a integra mai eficient interpreții de limba semnelor în echipa multidisciplinară sunt: recunoașterea profesiei de interpret de către toți ceilalți membri ai echipei, acceptarea rolului esențial pe care interpretul îl are în comunicarea cu persoana hipoacuzică/ surdă.</p>

<p>Limba semnelor trebuie studiată în facultățile de medicină. Actul medical nu trebuie validat dacă se face în absența interpretului - această lipsă duce la grave erori în diagnosticare. Acceptarea interpretului ca poziție obligatorie în echipa multidisciplinară și remunerarea acestuia conform legii. Promovarea și conștientizarea importanței interpretului prin prezența la congrese și conferințe medicale!</p>	<p>Specializarea interpreților în domeniul medical sau angajarea de către unitatea medicală a unui interpret care să se familiarizeze cu toate procedurile astfel încât să fie persoană de încredere atât pentru echipa multidisciplinară cât și pentru persoana surdă.</p>
--	---

7. Care considerați că este rolul interpretului de limba semnelor în incluziunea persoanelor cu deficiențe de auz?

<p>Interpretul facilitează comunicarea și transpunerea discursurilor cu eficiență între persoanele cu deficiențe de auz și cele auzitoare. Interpretul poate juca un rol crucial în sensibilizarea celorlalți membri ai comunității despre nevoile specifice ale persoanelor cu deficiențe de auz și asigură accesul egal la informații / servicii al persoanelor surde. Prin asigurarea accesului la informații, interpretul ajută persoanele cu deficiențe de auz să fie mai autonome și mai puțin dependente de ajutorul direct al altora.</p>	<p>Înainte de a defini rolul îmi exprim obiectivul prin diferența dintre *accesibilitate* și *incluziune* a persoanelor cu deficiență de auz prin intermediul interpretului LSR. Din punctul meu de vedere, pentru ACCESIBILITATE, instituțiile statului ar trebui să ofere aceleași drepturi la acces și informare egală cu a tuturor persoanelor indiferent de motivul pentru care aceștia se adresează cu o cerere, iar instituția să asigure comunicarea prin intermediul unui interpret angajat sau personal calificat. În schimb INCLUZIUNEA presupune sprijinul necondiționat pe care îl pot oferi oamenii (în cazul acesta interpreții) pentru oameni (aici vorbind de persoane cu deficiență de auz). În ambele cazuri interpretul joacă rolul de facilitator în comunicarea acestuia în orice situații completând în special rolul de asistență și suport social (educație, familie, viață independentă).</p>
<p>Pentru ca incluziunea surzilor să fie o realitate, trebuie cumva “să netezim calea” noi, interpreții. Spun asta din prisma experienței personale, am vorbit mereu despre surzi, în ultimii 30 ani, și pot spune că de vreo 5 ani, chiar “se aude” prin Timișoara.</p> <p>Cred că sensibilizarea opiniei publice nu poate fi făcută în limba semnelor, ci în cuvinte.</p>	<p>Interpretul LSR este un facilitator atât pentru persoana surdă, cât și pentru auzitorii care vor să intre în contact cu aceasta. Interpretul este liantul între societate și comunitatea surzilor în procesul schimbării atitudinilor și practicilor privind persoanele cu dizabilități auditive.</p> <p>Interpretul este "vocea" persoanei cu</p>

<p>Cred că parte din a fi interpret e și a prezenta cu respect, decență și empatie, specificul culturii surzilor, ideea de identitate a persoanei surde, și mai ales “mândria de a fi surd”.</p>	<p>deficiență de auz și are un rol esențial în eliminarea segregării. El promovează diversitatea culturală.</p>
<p>Interpretul în limba semnelor are cel mai important rol în procesul de incluziune. Este instrument lingvistic, este facilitator, mediator în comunicare, este cel care poate explica specificul acestei limbi speciale. Interpretul poate avea un rol extrem de important în procesul de conștientizare în rândul autorităților, populației tipice. Nu ar mai trebui tolerată absența interpretului în niciun context în care este și o persoană surdă.</p>	<p>Prin intermediul interpretului se asigură o comunicare eficientă astfel persoana cu deficiență de auz are convingerea că dreptul său legal la informații și servicii nu îi este încălcat permițând incluziunea socială și profesională.</p>

Concluzii și recomandări:

În urma răspunsurilor primite de la interpreții de limba semnelor române, din experiența și practica lor, înțelegem că aceștia se confruntă cu numeroase impedimente printre care am sublinia ignorarea acestei comunități ca fiind utilizatoare de altă limbă decât limba română vorbită, lipsa conștientizării de către populația majoritară și a instituțiilor de stat, că acest segment de populație necesită un alt tip de comunicare. Aceste două cauze conduc la confuzii și suprapunerea statutului de interpret peste altele, de cele mai multe ori interpretul este confundat cu aparținătorul persoanei surde - mai ales în spețele medicale, ceea ce este fundamental eronat.

Interpretul de limba semnelor este de cele mai multe ori tolerat de către instituții, prezența acestuia în comunicarea cu persoanele surde este considerată “un moff”, “un lux”, această atitudine demonstrând ignoranța și lipsa de înțelegere că limba română este limbă secundară pentru surzi. În cazurile enumerate de către interpreți se evidențiază că limba semnelor este cea în care trebuie făcută comunicarea, anamneza nu este viciată, persoana surdă înțelege pe deplin toate aspectele medicale explicate de către cadrele medicale și în consecință ia decizia corectă în ceea ce privește sănătatea și chiar viața sa.

Pe de altă parte aceeași interpreți reclamă lipsa pregătirii academice a interpreților, lipsa cursurilor de formare specializată pe anumite domenii de traducere și interpretare; nu orice cunoscător de limba semnelor române (autorizat sau nu) are pregătirea necesară pentru a traduce contexte medicale, acest aspect putând și el vicia procesul de comunicare și înțelegere.

Din cazuistica prezentată în articol, înțelegem că este necesară nu numai o cunoaștere foarte bună a limbii române, a limbii semnelor române, dar și o specializare specifică pentru diferite contexte: medical, juridic, educațional, mass-media, evenimente, etc. Un alt aspect de menționat este că profesorii din școlile speciale

cunoscători ai acestei limbi nu sunt interpreți, chiar dacă cele două profesii nu se exclud, nici nu se suprapun automat.

Una dintre cele mai importante concluzii ce reiese din răspunsurile interpreților este necesitatea de a avea cadru academic pentru formarea de interpreți și depășirea etapei rudimentare în care încă se află România în direcția pregătirii acestor specialiști. Faptul că numărul de interpreți este extrem de mic, raportat la nevoile persoanelor cu deficiențe de auz, perpetuează implicarea aceluiași interpreți în contexte de comunicare extrem de diferite. Acești interpreți fac eforturi considerabile de a adapta actul de comunicare în funcție de pregătirea pe care o au, care nu poate acoperi toate tipurile de discurs. Cu siguranță prezența unui interpret este un plus major, însă nu respectă standardele de interpretare și traducere așa cum sunt ele înțelese pentru alte limbi. Este evident că interpretul de limba semnelor române joacă un rol esențial în facilitarea incluziunii persoanelor cu dizabilități auditive în societatea noastră creând un spațiu în care limba semnelor și cultura surzilor sunt recunoscute contribuind astfel la o societate mai incluzivă și mai echitabilă pentru toți.

Bibliografie:

Bontempo, K. (2015). Sign language interpreting. In Mikkelsen, H. & Jourdenais, R. (Eds.) Handbook of interpreting. Routledge.

Drăgan, L., Văcărescu, A. (2002) Elemente de surdodidactică, Editura Orizonturi Universitare, Timișoara.

Haualand, H., Meulder, M. D., & Napier, J. (2022). Unpacking sign language interpreting as a social institution: The missing macro perspective? Translation and Interpreting Studies. The Journal of the American Translation and Interpreting Studies Association, 17(3), 351-358. <https://doi.org/10.1075/tis.00055.hau> (accesat pe data de 21.04.2024)

Hughes, C. (2019) "University Students' Expectations For Mentoring High-Poverty Youth," Journal of Community Engagement and Scholarship: Vol. 1 : Iss. 1 , Article 6. Available at: <https://digitalcommons.northgeorgia.edu/jces/vol1/iss1/6> (accesat pe data de 21.04.2024)

Leeson, L. (2005) Making the Effort in Simultaneous Interpreting: Some considerations for signed language interpreters, in Topics in Signed Language Interpreting, Publisher: John Benjamins.

Napier, Jemina & Leeson, Lorraine. (2016). Sign Language in Action. Eds. Palgrave Macmillan.

Pereiro, C. (2023) Silent Harm. A training manual for service providers and interpreters who work with deaf, refugee, and migrant women and girls who have experienced gender-based violence, disponibil online la <https://www.investigobiblioteca.uvigo.es/xmlui/bitstream/handle/11093/5175/Cabeza%20et%20al%202023%20Silent%20Harm.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (accesat pe data de 24.04.2024)

Russell, D. (2005). Consecutive and simultaneous interpreting. Disponibil online: https://www.researchgate.net/publication/300852334_Consecutive_and_simultaneous_interpreting (accesat pe data de 23.04.2024)

Salend, S.J. (2011) Creating Inclusive Classrooms: effective and reflective practices (seventh edition), Boston, MA: Pearson.

Sleptsova, M., Hofer, G., Morina, N., Langewitz, W. (2014). The Role of the Health Care Interpreter in a Clinical Setting—A Narrative Review. Journal of community

health nursing. 31. 167-184. 10.1080/07370016.2014.926682. (accesat pe data de 24.04.2024)

Tufar, I. (2013) Rolul interpretului de limbaj mimico-gestual în procesul de integrare al persoanelor cu deficiențe de auz și cu surdocecitate. În Adrian Roșan (coord.) Cartea Albă a Psihopedagogiei Speciale, UBB-Cluj, disponibil online la <https://psihoped.psiedu.ubbcluj.ro/caPPS/25%20-%20Ioana%20TUFAR.pdf> (accesat pe data de 24.04.2024)

Tufar, I., Anicescu, B. (2022) Interpretarea la distanță a limbii semnelor române în context pandemic în Revista Română de Terapia Tulburărilor de limbaj disponibilă online la: https://www.rttlc.ro/wp-content/uploads/2022/04/04_Tufar_Anicescu.pdf (accesat pe data de 24.04.2024)

*Strategia europeană 2010-2020 pentru persoanele cu handicap, disponibil online: <https://e-incluziune.ro/strategia-europeana-2010-2020-pentru-persoanele-cu-handicap/> (accesat pe data de 23.04.2024)

**Union of equality: Strategy for the rights of persons with disabilities 2021-2030, disponibil online: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1484&langId=en> (accesat pe data de 20.04.2024)

*** Convenția ONU cu privire la Drepturile Persoanelor cu Dizabilități https://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htm_act?ida=100164 (accesat pe data de 24.04.2024)

****LEGE nr. 27 din 27 martie 2020 privind limba semnelor române <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/224473> (accesat pe data de 20.04.2024)

O PRIETENIE CU SENS(E) ESTE UN DAR PE CARE AM ȘTIUT SĂ-L PRIMIM ȘI SĂ-L PREȚUIM

Imbir Ana-Irina, director, profesor psihopedagog, Liceul Tehnologic Special Nr3,
București

Dinu Ștefania-Alina, profesor psihopedagog, Liceul Tehnologic Special Nr3,
București

*„A merge cu un prieten prin întuneric este mult mai bine decât a merge singur prin
lumină...” (Hellen Keller).*

De câțiva ani, Liceul Tehnologic Special Nr. 3 are un partener de nădejde care organizează în fiecare an școlar mai multe proiecte, campanii, excursii, cursuri sau conferințe în care sunt implicați elevii și profesorii școlii. Este vorba despre Sense Internațional România, o organizație românească înființată în 2001 cu scopul de a îmbunătăți viața persoanelor cu surdocecitate și deficiențe senzoriale multiple din țara noastră. SIR este singura organizație din România care militează activ pentru drepturile persoanelor cu surdocecitate.

Evenimentele la care am participat în ultima perioadă sunt numeroase.

Conferința Națională „Educația copiilor cu surdocecitate: de 22 de ani împreună!”

„Fiecare zi poate fi un dar, dacă știi să îl primești...” - Aceste cuvinte ale profesorului Vasile Adamescu au fost motto-ul Conferinței Naționale Educația copiilor cu surdocecitate: de 22 de ani împreună!” (02-03.02.2023), eveniment organizat cu ocazia împlinirii a 22 de ani de la înființare a Fundației Sense Internațional România.

Din partea LTS3 au participat la eveniment cu lucrarea „Provocări și oportunități în educația copilului cu surdocecitate în contextul școlii online”: dna. Prof. Imbir Ana-Irina în calitate de director și coordonator al primului proiect al școlii derulat în parteneriat cu SIR - "Atelierele de fericire" - 2021; dna. Prof. Dinu Ștefania-Alina, în calitate de beneficiar al bursei „Vasile Adamescu”-2021 și coordonator al Campaniei „Și eu am o voce!”-2022; dna. prof. Radu Geanina Angelica în calitate de coordonator al elevilor participanți la Excursia Educație cu Sense de la Predeal-2022.

Au fost două zile pline de emoție, de timp petrecut cu sens, deoarece specialiști din 21 de școli speciale din România au prezentat studii de caz ale unor copii cu deficiențe senzoriale multiple, împărtășind celorlalți colegi metode și tehnici de lucru variate.

Excursia cu Sens(e)

În luna februarie 2023, SIE ne-a invitat la Pensiunea Medieval din Predeal pentru o minunată excursie oferită copiilor cu deficiențe senzoriale multiple. Zilele petrecute la munte au fost pline de bucurie, copiii au avut parte de jocuri, zăpadă, săniuș și atelier de creat măștișoare. De la LTS3 au participat elevii Grigore Eduard și Ursaru Alexia însoțiți de dna. prof. Popa Florența.

Campania „Și eu am o voce!”

Din respect pentru Profesorul Vasile Adamescu (1944-2018) ne-am alăturat Campaniei ȘI EU AM O VOCE! parte a Proiectului „Vocea Persoanelor cu Surdocecitate din România” implementat de către Fundația Sense Internațional România. „PRIETENIE PRIN ARTTERAPIE” a fost proiectul înscris de Liceul Tehnologic Special Nr. 3 București

din anul 2023 în programul Helen Keller. Cu mic, cu mare au plantat flori, au pregătit un prânz delicios și au decorat pereții din școală cu mânuțele prieteniei. Copiii s-au simțit minunat atunci când au luat „prânzul prieteniei” împreună cu colegii și profesorii lor.

Lutul a căpătat viață în mâinile elevilor cu surdocecitate și/ sau deficiențe senzoriale multiple. Prin modelarea lutului, elevii au avut oportunitatea de a-și manifesta lumea interioară și de a-și transpune în forme materiale tr

ăirile lor interioare. Operele de artă create au fost diverse și variate, incluzând obiecte în diferite forme și culori, cum ar fi cercei, mărgelile, brățări, decorațiuni pentru pomul de Crăciun, figurine de om de zăpadă, păsări, fluturi, ceasuri și multe altele. Sloganul Campaniei „Și eu am o voce!” a fost modelat și pictat, realizarea literelor a reprezentat un exercițiu eficient mai ales pentru școlarii care abia învață alfabetul. Terapia prin lut este o formă de exprimare care permite elevilor să își exploreze și să își exprime emoțiile, gândurile și experiențele într-un mod creativ și accesibil.

De-a lungul timpului am vizionat filme despre viața persoanelor cu surdocecitate, am făcut desene pe asfalt, am realizat copacul din palme colorate, am participat la ateliere de gătit sau ateliere de pantomimă și teatru de umbre. Toate activitățile enumerate au avut ca scop celebrarea prieteniei, a primei persoane cu surdocecitate recunoscute la nivel mondial și a profesorului Vasile Adamescu.

Cursul de inițiere în surdocecitate pentru interpreți în LSR

Fundația Sense Internațional România implementează proiectul „[Vocea persoanelor cu surdocecitate din România](#)”, prin programul Active Citizens Fund România, finanțat de Islanda, Liechtenstein și Norvegia prin Granturile SEE 2014-2021. Printre altele, în cadrul acestui proiect și-au propus crearea și organizarea unui curs despre surdocecitate adresat interpreților în limba semnelor române. Acest curs a venit în întâmpinarea nevoii de formare și informare a interpreților în limba semnelor române cu privire la specificul surdocecității ca dizabilitate distinctă, la mijloacele și metodele de comunicare în limbajul specific persoanei cu surdocecitate, precum și la adaptările necesare în procesul de interpretare. Dna. prof. Dinu Ștefania-Alina a absolvit acest curs care a avut loc în perioada **4 septembrie – 16 octombrie 2023** și totalizează un număr de **32 de ore de predare teoretică și practică**, precum și **12 ore de studiu individual**.

Conferința Națională „Vocea persoanelor cu surdocecitate din România”

În 15 și 16 martie 2024 s-a derulat la București Conferința Națională „Vocea persoanelor cu surdocecitate din România”.

La eveniment au participat persoane cu surdocecitate, părinți și interpreți în limba semnelor române.

Participanții și-au amintit de întâlnirile grupului persoanelor cu surdocecitate, de cursul adresat interpreților, de campaniile organizate în cele 22 de școli speciale partenere, de legăturile create și extraordinara comunicare între părinți.

În prima zi, s-a vizitat Palatul Parlamentului într-un tur ghidat, plin de informații interesante. La conferință a fost prezent și domnului Romi Mihăescu, Președinte Autoritatea Națională - Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități.

Din nou s-a discutat despre demersul de a **fonda o asociație a persoanelor cu surdocecitate în România**. Discuțiile au fost facilitate de interpreții în limba semnelor române prezenți pe toată durata evenimentului.

„Vocea persoanelor cu surdocecitate din România” este un proiect derulat de Fundația Sense Internațional Romania în parteneriat cu Sense Internațional, cu sprijinul financiar Active Citizens Fund - Romania, program finanțat de Islanda, Liechtenstein și Norvegia prin Granturile SEE 2014-2021.

Din partea LTS3 au participat prof. Dinu Ștefania-Alina în calitate de interpret LSR și eleva Cristian Larisa, alături de mama sa.

Și eu POT! Și eu AM CURAJ! Și eu MĂ IMPLIC! **Cu aceste mesaje, cu multe zâmbete și idei pentru viitor.**

Bibliografie

1. Adamescu, V., (2012), *Înfruntând viața vol. I*, Turda: Editura Boema
2. ***Site-ul *Sense Internațional România*, accesat la 01.04.2024:
<https://surdocecitate.ro/>

COMUNICAREA PRIN JOC – O NECESITATE PENTRU COPILUL SURD

Prof. Sîrbu Georgiana Andreea, Liceul Tehnologic Special Nr. 3, București
Prof. Chiacu Mihaela, Liceul Tehnologic Special Nr. 3, București

În activitatea de fiecare zi a copilului, jocul ocupă, evident, locul preferat. Doar jucându-se, el își satisface nevoia de activitate, de a acționa cu obiecte reale sau imaginare, de a se transpune în diferite roluri și situații care să-l apropie de realitatea înconjurătoare. Jocul dezvoltă funcțiile latente, ființa cea mai bine înzestrată fiind cea care se joacă cel mai mult. El procură copilului acele mobiluri de acțiune care se consideră, în alte condiții, de negăsit în sala de clasă. La copil, îndeplinește rolul pe care munca o are la adult. Așa cum acesta își dovedește sieși propria valoare prin lucrurile sale, tot așa copilul, aflat în afara lucrărilor reale și sociale, găsește acest substitut în joc.

Pentru început, trebuie să semnalăm că, la copiii cu deficiență de auz, jocul are o importantă funcție compensatorie.

Profesorul caută metodele ori procedeele prin care reușește să ajungă la scopul propus nu de puține ori sunt supuse unei atente analize pentru a se asigura de reușita muncii sale. Pentru a ajunge la sufletul copilului de 6-10 ani, nimic nu este mai plăcut decât să intri în lumea lui, a jocului său. De aici până la a învăța nu e decât un pas.

Jocul didactic – factor de motivare sau metodă interactivă?

La nivelul ciclului primar, jocul didactic constituie un liant între joc-ca tip de activitate dominată în care este integrat copilul în perioada preșcolară și activitatea specifică școlii-învățarea. Elementele de joc încorporate în procesul de predare-învățare-evaluare pot motiva și stimula puternic, mai ales în prima fază a învățării în care interesul obiectiv este minim. Școala online a dovedit cu prisosință că cea mai plăcută formă de desfășurare a lecțiilor a constituit-o activitatea- joc.

Activitatea ludică raportată la copiii cu deficiență senzorială poate fi abordată din două perspective, al specificului evoluției și desfășurării jocului în condițiile absenței auzului/văzului și din punct de vedere al implicării lui în procesul de educație și recuperare al celor cu acest tip de deficiență.

Și pentru copilul surd, jocul ca formă de activitate cu importante funcții formative, deține un rol deosebit, deși este mai sărac în conținut și în forme de manifestare, datorită absenței stimulilor auditivi, cu deosebire a celor verbali.

Folosirea jocului în activitatea de învățare face ca elevul surd să învețe cu plăcere, să devină interesat față de activitatea ce se desfășoară, face ca cei timizi să devină mai volubili, mai activi, mai curajoși, mai comunicativi, mai încrezători în capacitățile lor, având mai multă siguranță în elaborarea răspunsurilor. Un alt argument care să susțină nevoia de joc este acela că micul școlar nu face bine decât ceea ce îi place să facă.

Jocul didactic poate fi utilizat, cu mare succes în diferite momente ale lecției, fie că este vorba de cel al captării atenției, de obținere a performanței sau retenției. De asemenea, jocul poate fi utilizat în orice tip de lecție, fie ea și de evaluare. Toate cele arătate întăresc importanța folosirii jocului didactic, utilizat ca o metodă de învățare, cu precădere la clasele ciclului achizițiilor fundamentale.

Un joc didactic bine pregătit și organizat este un mijloc de comunicare, de cunoaștere și familiarizare a elevului cu lumea înconjurătoare și nu numai. Copilul nu se joacă de-a ceea ce nu a văzut sau nu a auzit. Modelele de urmat pe care el le transpune în joc izvorăsc din realitatea apropiată, din viața și activitatea adulților din preajma lui. Pe această cale își asimilează semnificația socială a rolurilor care îl așteaptă în viață.

Stimulările interioare implicate în joc sunt utile în dezvoltarea copilului, asemeni hranei pentru corpul său.

Începutul școlarității coincide, ca formă de activitate, cu cea preponderentă perioadei preșcolare. Altfel spus, cel puțin la nivelul ciclului achizițiilor fundamentale, jocul își justifică existența, nu numai ca mod de adaptare a copilului la activitatea școlară, ci și ca formă de învățare.

Eficiența jocului depinde, de cele mai multe ori, de felul în care dascălul știe și poate să realizeze o concordanță între lecție și resursele materiale existente, de felul în care știe să folosească cuvântul ca mijloc de îndrumare a elevilor prin întrebări, răspunsuri, indicații, explicații, aprecieri.

Datorită conținutului și modului de desfășurare, jocul este mijloc eficient de activizare a întregului colectiv de elevi, dezvoltă spiritul de echipă, de întraajutorare, formează și dezvoltă unele deprinderi practice elementare și de muncă organizată. El contribuie la dezvoltarea stăpânirii de sine, a autocontrolului, a spiritului de independență, a disciplinei colectivului, a altor calități de voință și caracter. În joc, copiii învață să se ajute unii pe alții, să se bucure de succesele colegilor, să aprecieze nepărtinitor reușitele altora.

De ce rămâne jocul didactic o metodă de învățare este ușor de dedus: pentru că răspunde, în cel mai fericit mod, particularităților de vârstă ale copilului mic, pentru că elementul lui distractiv simulează interesul și curiozitatea epistemică a elevului.

Comunicarea totală se referă la comunicarea în orice manieră posibilă. Pe lângă vorbire putem folosi limbajul semnelor, indicarea pozelor, simboluri, fotografii, obiecte, gesturile și limbajul trupului, expresii faciale, desenul, mimica, dramatizarea sau alte forme artistice. Toate sunt maniere de a comunica.

Persoanele surde, până în urmă cu foarte puțin timp, au comunicat foarte dificil la distanță. Până au apărut telefoanele mobile și mesajele, nu puteau să vorbească la telefon așa cum ar fi comunicat cei fără deficiențe de auz. Noi folosim vocea și auzul pentru a comunica în timp real. Persoana surdă trebuie să-și folosească mâinile și vederea pentru acest lucru.

În demersul didactic de formare a competențelor de comunicare, utilizarea jocului didactic în metodologia generală a activității de comunicare asigură obiective prioritare: îmbogățirea și activizarea vocabularului, precizarea și valorificarea acestuia în contexte variate, valorificarea, în mod creator, a informațiilor primite, cu alte cuvinte, a capacității de exprimare în orice situație.

Un lucru necesar de precizat este cel legat de nevoia de a face o distincție clară între limbă și vorbire, atunci când discutăm despre comunicare. În timp ce limba acționează prin componentele sale: fonetică, morfologie, sintaxă, vocabular, vorbirea este latura concretă de manifestare lingvistică a fiecărui individ.

Personal, preocuparea pentru îmbogățirea vocabularului am corelat-o cu grija pentru o rostire corectă. Să nu uităm că elevii surzi au multe probleme de pronunție defectuoasă a unor sunete. În acest sens, am organizat jocul intitulat sugestiv: „Cine face așa?”.

Este un joc de învățare a sunetelor animalelor potrivit pentru copiii de toate vârstele.

Copiii vor învăța numele diferitelor animale de la țară cât și sunetele pe care acestea le fac.

Cu fiecare imagine reprezentată copiii vor vedea animalele, iar la fiecare click vor afla sunetul pe care îl fac cât și onomatopeea corespunzătoare.

Un avantaj educațional este acela că copilul învață numele diferitelor animale, sunetele și onomatopeele acestora.

Prin practicile de sprijin am stimulat copiii să identifice și să denumească animalele întâlnite.

Acest joc cu onomatopee pentru identificarea anumitor animale, poate fi inserat atunci când:

- răsfoim/citim cărți despre animalele cunoscute de copii.

- arătăm copiilor că am înțeles onomatopeele folosite de ei.

- repetând cuvintele corect, în timp, onomatopeele vor fi înlocuite cu substantivele/verbele corespunzătoare.

În perioada studierii sunetelor și a literelor, atât la clasa pregătitoare, cât și la clasa I, de un real succes se bucură jocuri, precum: ”Jocul literelor”, ”Jocul cuvintelor”, ”Litera se plimbă”, ”Razele soarelui”, ”Așază cuvintele la locul potrivit!”, ” Repetă vocală!”. Dintre toate aceste jocuri , la clasa I, am ales ”Jocul cuvintelor”. Jocul se va desfășura pe platforma Wordwall. Fiecare elev citește cuvântul, îl desparte în silabe, îl potrivește cu imaginea corespunzătoare și apoi formează cu el o propoziție. Dincolo de componenta lexicală, un astfel de joc familiarizează elevul cu componenta fonetică și grafică a cuvintelor. Elevii surzi din clasele primare și nu numai, nu dispun de cunoștințe gramaticale necesare unei exprimări corecte, ei folosind o altă topică în comunicare, iar acest joc îi ajută să realizeze propoziții simple și corecte din punct de vedere gramatical într-un mod plăcut și distractiv.

Cea mai deosebită formă a jocului didactic, din punct de vedere a performanțelor intelectuale pe care le implică, o reprezintă jocul de rol. Acest tip de joc presupune intrarea imaginativă într-o altă realitate. El e un joc doar în măsura în care se încearcă stimularea motivației spre asumarea rolului propus. În plan didactic, combinația dintre joc și rol impune o acțiune dinamică. Copiii cu deficiențe de auz comunică prin limbaj mimico-gestual și acest tip de joc îi face să înțeleagă mai ușor lumea din jur și să descopere noi modalități de a o cuceri. Pe lângă faptul că este distractiv, jocul de rol stimulează imaginația și promovează gândirea liberă. Cei mici vor avea acces la noi modalități creative de rezolvare a problemelor, fiind mai pregătiți să facă față provocărilor reale.

Copiii deficienți de auz au aceeași dorință de a explora mediul ca și copiii sănătoși, și încearcă să se folosească de imaginație și de creativitate, însă ei comunică mai dificil. De aceea, pentru ei jocul are un rol esențial în procesele de învățare, socializare și comunicare.

Am propus elevilor un joc de rol denumit ”Imită/Mimează”. Fiecare copil a primit o foaie cu un tabel în care a trebuit să noteze reprezentăția fiecărui coleg cu note de la 1 la 5. Pe platforma Wordwall am deschis Roata aleatoare. Scopul jocului a fost acela de a învăța roata, de a vedea unde se oprește și de a imita acțiunea în dreptul căreia s-a oprit. Unele acțiuni au necesitat echilibru, altele au fost amuzante, iar altele provocatoare, dar toate au fost foarte distractive! La sfârșitul jocului au fost scrise pe tablă punctajele obținute de fiecare copil.

Concluzionând cu privire la jocurile de rol, acestea stimulează capacitatea elevului de a se pune în situația inedită de a fi pentru un moment adult, de a intra în pielea personajului pe care îl interpretează. Dacă se ține seama și de opțiunea elevului în alegerea rolului, rezultatele pot fi neașteptat de bune. Imaginația și creativitatea, implicarea totală a elevului creează roluri pe care uneori le-ar invidia chiar și adulții.

Activitățile ludice necesită o pregătire prealabilă, diferită de cea pe care o presupune activitățile tradiționale. A învăța altfel, fără efort și cu plăcere, fără a realiza că, la urma urmei, este tot o activitate de învățare, face din joc nu doar o metodă alternativă de învățare, dar și o mare provocare.

CARACTERISTICILE FUNCȚIILOR ȘI PROCESELOR PSIHICE LA DEFICIENTULUI DE AUZ

*Leahu Daniela, profesor de psihopedagogie specială, Liceul Tehnologic Special
"Vasile Pavelcu" Iași, jud. Iași*

„Ce contează surditatea urechilor când mintea aude?
Singura și adevărata surditate, surditatea incurabilă, este cea a minții.”
Victor Hugo

Activitatea de învățare, inclusiv cea școlară, se realizează prin interrelația funcțiilor și proceselor psihice cu accent predominant pe procesele psihice cognitive; astfel, în cunoașterea elementară se distinge îndeosebi rolul senzațiilor, percepției, atenției și memoriei, aprofundarea cunoașterii accentuând rolul reprezentărilor, imaginației și gândirii, iar motivația și comunicarea elev-profesor acționează în permanență ca motor al activității psihice. Activitatea de reflectare a realității în structurile superioare ale sistemului nervos are un caracter selectiv, iar dezvoltarea intelectuală, ca latură a dezvoltării psihice generale, este ea însăși condiționată de felul cum a decurs și cum decurge activitatea de însușire a anumitor cunoștințe și priceperi. Psihicul uman (totalitatea mecanismelor cognitive necesare și suficiente pentru realizarea unui comportament inteligent) permite persoanei să învețe din raporturile sale cu factorii de mediu sau din propria experiență (învățarea depinde și de modul de organizare a bazei de cunoștințe prealabile). Baza de cunoștințe are un rol esențial atât în procesarea secundară a informației senzoriale, cât și în toate prelucrările care au loc prin intermediul memoriei (modul de organizare a cunoștințelor în memorie facilitează reactualizarea lor) sau atenției (ca funcție psihică, atenția, cu toate că nu are conținut informațional propriu, facilitează performanțele celorlalte procese psihice, reprezentând de fapt orientarea activității intelectuale în raport cu scopurile implicite sau explicite ale învățării).(A.Gherguț, 2007). În cadrul sistemului psihic uman, interacțiunea tuturor elementelor sale componente este o condiție obligatorie față de care activitatea umană, adaptarea la mediu, crearea de valori etc. nici nu ar fi posibile. Îngemănarea celor trei fenomene (gândire, limbaj, memorie) reiese mai întâi din apartenența lor la ceea ce numim intelect, acel ansamblu de elemente ale psihismului care permite cunoașterea prin detașarea de experiența nemijlocită și care se constituie treptat, în ontogeneză, prin interacțiunea cu mediul sociocultural. Atenția apare ca o condiție primară, de fond, pentru desfășurarea proceselor de cunoaștere, de autoanaliză și autoevaluare, precum și a comportamentelor motorii. Ea nu dispune de un conținut informațional specific, ci asigură declanșarea, menținerea și optimizarea proceselor psihice cognitive. Se poate spune că atenția este un nod-relev al activității psihice.

Mecanismele fiziologice ale gândirii și limbajului, legăturile dintre aceste procese psihice au fost scoase și mai mult în evidență de către I.P.Pavlov, prin elaborarea teoriei sale privind cele două sisteme de semnalizare. Astfel, dacă senzațiile și reprezentările noastre, care se referă la lumea înconjurătoare, reprezintă pentru noi semnale concrete (primele semne ale realității), atunci vorbirea și, în special, excitațiile kinestezice, care vin la scoarța cerebrală de la organele de vorbire, reprezintă semnale de ordinul al doilea, adică semnale ale semnalelor, o abstractizare a realității care permite generalizări, fapt ce reprezintă gândirea noastră superioară specific umană. Al doilea sistem de semnalizare participă în mod nemijlocit în acțiunile voluntare și este reglatorul conduitei umane. În urma instrucțiunii verbale primite la nivelul scoarței cerebrale, instanța celui de-al doilea sistem de semnalizare, actualizează legăturile corticale corespunzătoare și, prin mijlocirea

lor, se schițează lent diferitele acțiuni pe baza unei comenzi. Întrucât aceste acțiuni sunt efectuate numai la nivelul gândirii, forma exterioară a mișcării este inhibată. În schimb, prezența procesului latent din organul efector este dovedită de apariția unor curenți de acțiune specifici. Majoritatea operațiilor logice se sprijină pe codarea lingvistică a informațiilor asupra cărora operează. Performanțele intelectuale (memorarea, înțelegerea, raționamentul, rezolvarea de probleme) sporesc semnificativ prin dobândirea limbajului. Cu toate că limbajul are o funcție importantă în cunoaștere, acestea din urmă nu se realizează numai prin structurile lingvistice. (J. Piaget, B. Inhelder, 1966)

Principalele operații logice existente la copiii normali auditiv sunt prezente și la cei cu dizabilitate de auz, însă se remarcă o întârziere în dezvoltarea intelectuală care este cu atât mai pronunțată cu cât vârsta este mai mică și cu cât gradul de deficiență de auz este mai mare. Se apreciază în general că diferența în ceea ce privește vârsta mintală între un copil preșcolar normal auzitor și unul cu dizabilitate de auz este, în medie, de 2 ani. Deficienții de auz au și ei jocul simbolic, chiar într-o manieră mai dezvoltată decât la copilul normal, atunci când dețin în același timp și limbajul mimico-gestual. Copilul, chiar și cel surd profund, observă, deduce, raționează. Dacă activitatea psihică este antrenată – indiferent prin ce mijloace – acesta se dezvoltă. J. Piaget arată că surdomuții de vârstă mică posedă jocul simbolic și un limbaj prin gesturi, iar operațiile logice concrete (înserieri, clasificări, conservări etc) apar și se dezvoltă, uneori cu o anumită întârziere, dar cu o întârziere mult mai mică decât la alte categorii de copii deficienți. Pe baza teoriei genezei inteligenței a lui J. Piaget a fost emisă ideea despre dezvoltarea normală a surzilor și a auzitorilor în perioada formării inteligenței senzorio – motrică (0 – 3 ani). Această idee este elaborată pe ipoteza că mișcarea și vizualitatea constituie actul de bază în geneza inteligenței.

Gândirea

Dizabilitatea de auz afectează într-o măsură mai mare sau mai mică (în funcție de gradul pierderii auzului) toate palierele vieții psihice ale individului, atât din punct de vedere cantitativ, cât și calitativ. Se știe că, prin ea însăși, disfuncția auditivă nu are efect determinant asupra dezvoltării psihice; totuși ea duce la instalarea mutității, care stopează dezvoltarea limbajului și restrânge activitatea psihică de ansamblu. Unele forme ale dizabilității de auz pot determina și o întârziere intelectuală, cauzată de modificarea raportului dintre gândire și limbaj. C. Pufan arată, astfel, că gândirea surzilor presupune operare cu imagini generalizate, analiza, sinteza, comparația, abstractizarea și generalizarea fiind realizate dominant prin vizualizare. La copiii surzi din naștere, însușirea comunicării verbale este blocată, la fel și achiziția de experiențe sociale, fapt ce limitează dezvoltarea capacităților intelectuale, a gândirii și a personalității copilului. Pe fondul surdității dobândite după achiziționarea limbajului, apare diminuarea capacităților intelectuale ale copilului, dacă nu se intervine compensator în mod sistematic și organizat în direcția stimulării proceselor psihice. Chiar și în hipoacuzie pot apărea fenomene de regres sau de stagnare, în lipsa unor factori stimulatori pentru comunicare. Ca urmare, gândirea deficientului de auz se evidențiază prin concretism, rigiditate, șablonism, îngustime și inerție, deosebindu-se astfel de gândirea persoanei auzitoare - care este predominant verbală. (C. Pufan, 1972, pag.146-149)

- **Concretismul** (situativitatea): judecățile și raționamentele sunt impregnate de empirie și intuitiv, datorită primatului excesiv vizual, ceea ce limitează gândirea la datele experienței directe și personale. Surdul nedemutizat gândește situativ, fiindcă nu dispune de abstracțiuni superioare, de tip noțional, ci de imagini generalizate (conceptualizate), care împiedică desprinderea de concret și operarea formală.
- **Șablonismul**: surdul nedemutizat are tendința de a recurge la schemele operaționale deja însușite, chiar dacă situația impune o abordare nouă. Șablonismul

operațional este întreținut de particularitățile limbajului mimico-gestual și ale gândirii iconice, îndeosebi de juxtapunerea neflexionară a semnelor în timpul comunicării și de sensul brut, lipsit de nuanțe, al imaginii asociate lor. Surdul aflat în curs de demutizare tinde și el să se servescă de șablonul verbal, fie pentru că acest model lingvistic a devenit echivalentul unei anume realități concrete (eticheta imaginii), fie deoarece vocabularul său limitat nu cuprinde încă sinonime sau lexeme diferențiate pentru distincții particulare care trebuie făcute, fie deoarece, prin generalizare, cuvântul nou însușit, menținându-și încă caracterul rigid, se extinde și asupra celorlalte elemente ale clasei noționale cu pricina.

- **Simplismul:** gândirea iconică are, așa cum s-a mai afirmat, un conținut elementar, insuficient evoluat, iar operațiile lor rămân impregnate de empirism. Dificultatea de a vehicula pe plan relațional concepte cu grad înalt de complexitate și abstractizare este mult mai puțin nocivă decât incapacitatea de a face același lucru în plan mintal. Nu toate aspectele realității pot fi comunicate gestual sau imagistic și nu asupra tuturor se poate reflecta riguros fără cuvinte. Efortul suplimentar necesar codificării lingvistice și operării cu aceste simboluri iconice crește nivelul fatigabilității intelectuale și mărește tentația de a recurge la generalizări pripite sau la ajustări grosiere ale propriilor noțiuni empirice. Treptat se ajunge la o „demisie” de la solicitările intelectuale intense, implicate în învățarea școlară de tip înalt, ceea ce ar explica, poate, și frecvența mai redusă a tinerilor cu dizabilitate auditivă în învățământul superior comparativ cu cei având dizabilitate vizuală.
- **Inerția:** toate caracteristicile nu fac altceva decât să încetinească ritmul dezvoltării psihice și să cantoneze gândirea în seturi conceptuale și operaționale reticente la adaptare și schimbare. Simptomatologic, observăm manifestări specifice vâscozității genetice, cu diferența că, pe de o parte, acestea sunt mult mai atenuate decât la deficientul mintal, iar, pe de altă parte, că ele nu au o bază constituțională fermă.

Toate aceste trăsături ale gândirii surdului nedemutizat pot fi constatate în practică, însă se ridică o problemă de principiu: ele se referă la un referențial comod nouă (o societate și o cultură dispunând de limbaj verbal oral și scris și de o gândire noțional-verbală). Interogația fundamentală este cum ar sta lucrurile într-o societate a surzilor, în care auzitorii ar fi minoritari (prin urmare, cei care aud să se adapteze la mentalitatea surzilor). Oare s-ar manifesta, invers însă, aceleași acuze privitoare la gândirea liniară, discursivă, dominată de reprezentări construite mintal, în comparație cu gândirea holistică, nuanțată, iconică a celor fără auz? Evident, nu poate fi vorba decât despre un experiment mintal, însă, în condițiile unei societăți care militează din ce în ce mai mult pentru diversitate culturală și identitate personală, se impune o reconsiderare (rațională) a reperelor.

Sunt țări (Suedia, Franța, Marea Britanie etc.) în care învățământul prin limbaj mimico-gestual este recunoscut ca parte a sistemului general de instruire și educație și în care este respectată maniera favorită de comunicare a persoanelor surde (în administrația publică, mass-media etc.). Suedia, de exemplu, recunoaște trei limbi naționale: suedeza, sami (limba comunității lapone) și suedeza gestuală.

Limbajul și afectivitatea

Limbajul deficientului de auz este puternic influențat de dizabilitatea senzorială existentă, fiind afectate în planul vorbirii modul de exprimare și calitatea discursului, neexistând feedback-ul sonor de corecție sau fiind diminuat. Limbajul oral al deficientului de auz este, așadar, deficitar pe linia exprimării (nearmonioase), a intonației (stridentă sau monotonă), a ritmului, a calității articulării, fapt ce perturbă inteligibilitatea vorbirii. Având în vedere că hipoacuzicii au posibilitatea de a percepe unele sunete și cuvinte, vocabularul lor

se dezvoltă mai rapid decât cel al surzilor, astfel că ei ajung să folosească tot mai corect exprimarea prin cuvinte și propoziții, să înțeleagă mesajele verbale recepționate și să se facă înțeleși de interlocutori. Limbajul deficientului de auz total (surd) este bazat non-verbal, mimico-gestual, centrat pe utilizarea gesturilor ca mijloace de comunicare, codificând în ele cuvinte, expresii, stări, propoziții. Acest tip de limbaj presupune reprezentarea gândurilor, ideilor prin imagini în acțiune. Gesturile folosite de copilul surd pot fi naturale (ce imită o acțiune sau o caracteristică existentă în realitate), artificiale (fiind simbol - sinteză a unei idei), indicatoare (gestul de a arăta spre ceva), evocatoare (deget la ureche) etc, între gesturi și mimică existând o concordanță puternică. Nici însușirea limbajului scris-citit nu este facilă, ceea ce justifică însușirea abecedarului și în anul școlar următor. Elevul surd nedemutizat trebuie să facă permanent o traducere din limbaj mimico-gestual în cel verbal scris și invers, fapt care se repercutează asupra calității exprimării sale grafice (atât sub raport morfo-sintactic, prin omisiuni, adăugiri, inversiuni sau fuzionări de litere, respectiv prin greșeli de topică și abundență a juxtapunerilor, cât și semantic, confuziile de sens fiind cel mai des întâlnite). Perceperea creatoare a textului de către surdomuți este deosebit de grea, datorită condițiilor speciale de dobândire a limbajului:

- a) fără posibilitatea perceperii laturii sonore a vorbirii;
- b) cu o exersare foarte limitată a comunicării active, vii, prin limbajul articulat;
- c) într-o izolare aproape completă a limbajului față de starea afectivă.

Limbajul deficientului de auz ajunge să capete un caracter bilingv, odată cu parcurgerea procesului de demutizare, când se face trecerea la însușirea limbajului verbal sonor (oral).

Există o diferență vizibilă privind comportamentul și personalitatea copiilor surzi proveniți din familii normale cu părinți auzitori și a celor proveniți din familii de surzi. Aceștia din urmă, ajunși la școală, vin cu un bagaj de cunoștințe mult mai mare și mai variat decât ceilalți, folosesc o gamă bogată de gesturi extrem de expresive și dau dovadă mai puțin de inhibiție și de timiditate. Personalitatea deficientilor de auz poartă amprenta handicapului existent, deși și aici vorbim de diferențe comportamentale. Astfel, sunt copii deficienți de auz (mai mulți ca număr), timizi, neîncrezători, dependenți de anturaj, anxioși, negativiști, cu teamă crescută de eșec, lipsiți de inițiativă, fără interese, cu frică de respingere, așa cum există și deficienți de auz sociabili, degajați, optimiști. Viața afectivă, fiind tributară unui sistem de gândire și unui sistem de comunicare, se socializează lent și cu dificultate, nivelul său rațional (sentimentele) fiind mai greu de atins și stabilizat. Imaturitatea afectivă este parte a tabloului simptomatologic al preșcolarului surd, provenit din familie de auzitori, dar, spre deosebire de cazul dizabilității mintale, ea este recuperabilă, în contextul unui demers educativ și recuperator adecvat. Frustrarea generată de dificultatea și carențele în înțelegerea și performarea comunicării conduce la izbucniri emoționale, pasagere, ceea ce întărește impresia de imaturitate. Mai mult, contrarierea manierei favorite de comunicare (mimico-gesticulația) poate da naștere unor stări emoționale negative ce nu fac decât să amplifice izolarea relațională și culturală a surdului nedemutizat. Pe de altă parte, atunci când există un anturaj cunoscător al limbajului mimico-gestual și, mai cu seamă, tolerant față de opiniile, interesele și trebuințele de comunicare și interacțiunile copilului surd, afectivitatea acestuia se dezvoltă echilibrat, în ton cu dezvoltarea intelectuală și cea morală.

Copilul surdovorbitor reușește să compenseze satisfăcător toate acele trăsături negative la care ne-am referit, dar măsura în care stăpânește și poate folosi instrumentul lingvistic verbal este limitată. Chiar dacă și copiii surzi traversează etapa gângurității, ei nu ajung la o lalațiune datorită lipsei de interes pentru lumea sonoră. Aceasta nu înseamnă nicidecum că lumea surzilor este o „lume a tăcerii”. Pentru că marea lor majoritate percepe totuși sunetele (de regulă, cele foarte puternice), imboldul de a se servi de exclamații și onomatopee este firesc. Totuși, educarea vocii și exprimarea verbal-orală trebuie făcute în

cadrul unui sistem organizat de activități aparținând procesului demutizării, și anume ortofonia. Prin urmare, odată cu învățarea vorbirii se produce și o remaniere a schemelor perceptiv-motorii asociate fonației. Prin metode și procedee adecvate este posibilă formarea unei vorbiri inteligibile chiar și la un copil cu hipoacuzie profundă, dar limbajul verbal oral nu este cu adevărat funcțional dacă nu este susținut de citirea labială (de pe buze) a fonemelor (deprindere formată în activitățile de labiolectură) și de suplimentarea informațională prin gestică. Surzii în curs de demutizare întâmpină numeroase dificultăți în însușirea categoriilor morfologice ale limbii, mai ales datorită deosebirilor care țin de specificitatea limbajului cuvintelor și a celui mimico-gestual. Verbele crează cele mai mari dificultăți, datorită diferitelor schimbări în funcție de mod, timp și persoană. Deși gândirea sa atinge nivelul noțional-verbal, ea rămâne, în mod firesc, saturată de vizualitate.

Cel care se apropie cel mai mult de profilul psihologic specific grupei sale de vârstă este copilul cu hipoacuzie ușoară și medie, inclus de timpuriu în programe educative și recuperatorii personalizate. Acestia nu diferă prea mult, în planul dezvoltării sociale și mintale, de copiii cu auz normal, având nevoie de protezare adecvată și de expunere la contexte educative și comunicaționale redundante (care să permită suplینirea informațiilor pierdute pe cale auditivă). Studiile recente dedicate relației dintre comunicare și personalitate la deficientul de auz, constată că subiecții cu pierderi auditive mai mici aveau o imagine de sine centrată pe Eul psihologic precum și o capacitate proiectivă mai mare, existând perspectiva constituirii Eului social; cei cu pierderi auditive mari manifestau, din contră, slabe posibilități de proiecție a persoanei, ei centrându-se pe aspecte situaționale cu potențial de progres modest. „Efectul coroborat al deficienței de auz accentuate și al limbajului mimico-gestual influențează negativ fluența eului atât în plan real, cât și în cel proiectiv, influențează negativ structurarea imaginii de sine, sub aspectul eului fizic, cât și a celui psihic, conduce spre o inerție și o lipsă de perspectivă în armonizarea eului față de ceilalți printr-o slabă reprezentare a eului social”(C. Pufan,1972, pag.247-248). Se avansează astfel, o serie de propuneri vizând:

- 1) Selecționarea mai atentă a elevilor repartizați la școlile pentru hipoacuzici și surzi;
- 2) Adaptarea metodelor de comunicare (verbală și mimico-gestuală) în raport cu nivelul pierderilor auditive și cu potențialul comunicațional primar al copiilor;
- 3) Utilizarea concomitentă a celor două forme de limbaj în vederea facilitării accesului la informație și a dezvoltării unei personalități echilibrate. (C. Pufan, 1972, pag. 251)

Reprezenterea

La copilul surd, reprezentarea este un analog al noțiunii, dar nu și un echivalent total al ei. Prin specificul ei, imaginea generalizată asigură conținutul reflectării senzoriale și senzorial-motrice, în cazul de față având o încărcătură evident vizual-motrică. Treapta senzorială a cunoașterii (senzații și percepții) poartă pecetea limbajului mimico-gestual și a imaginilor generalizate, adică a reprezentărilor pe plan operațional

Memoria

În sfera afectivă și motorie, memoria deficientului de auz are aproximativ aceleași caracteristici cu ale copilului auzitor. Memoria cognitiv-verbală se dezvoltă mai lent în procesul demutizării, în timp ce memoria vizual-motrică și afectivă este mai bine dezvoltată.

Imaginația

La copilul surd, imaginația constă în capacitatea de a crea reprezentări noi, pe baza ideilor, senzațiilor, percepțiilor acumulate anterior, cu o evidentă specificitate vizual-motorie. Imaginația deficientului de auz este limitată datorită acumulărilor anterioare care sunt simple, lacunare. Pe măsură ce copilul crește ca vârstă cronologică dar și mentală

apare complexul de inferioritate față de ceilalți și atunci o parte din dorința de a imagina se estompează.

Consecințele pierderii auzului

Auzul, pe lângă funcțiile de orientare în spațiu și funcția de alertă, de depistare a pericolelor, permite achiziționarea limbajului oral și implicit a celui scris și intern. Astfel, principala consecință a lipsei auzului este neachiziția spontană a limbajului și, deci mutitatea care determină la rândul ei toate celelalte consecințe ale pierderii auzului.

a). În sfera intelectuală:

1. Mutitatea determină incapacitatea de operare a gândirii cu noțiuni, cuvinte, cantonând gândirea în zona operării cu reprezentări vizual motrice;
2. Lipsa întăririlor verbale în perioada de achiziții motorii duce la întârzieri în evoluția psihomotorie;
3. Lipsa percepțiilor sonore duce la un deficit de stimulare intelectuală și acțională;
4. Lipsa comunicării duce la interpretări eronate și tardive ale obiectelor și funcționalității lor, deci a realității, determinând astfel un deficit de experiență personală;
5. Lipsa încurajărilor verbale limitează dorința copilului de explorare, de descoperire, ducând de asemenea la un deficit de experiență personală;
6. Lipsa limbajului oral duce la incapacitatea de a acumula informații specifice, determinând un deficit de informare.

b). În sfera relațională și socială:

1. Incapacitatea de relaționare a părinților cu copilul prin mijloace accesibile acestuia (mimică, pantomimică) determină o restrângere în sine, o izolare, uneori și un deficit de relaționare;
2. Incapacitatea de a se juca cu ceilalți copii, lipsa jocurilor cu importanța lor funcție simbolică și a sentimentului de apartenență la grup duce la absența spiritului de cooperare și chiar de competiție;
3. Poate dezvolta o inhibiție față de auzitori și o autoizolare, o respingere a societății surzilor;
4. Se limitează participarea la viața socială a comunității surzilor și se realizează multe căsătorii între surzi;
5. Nestăpânirea limbajului oral duce la lipsa de independență socială depinzând de o altă persoană pentru situațiile ce necesită comunicare: doctor, taxe, primărie;
6. Dificultăți în găsirea unui loc de muncă, limitarea sferei de opțiuni profesionale;
7. Limitarea accesului la cultură, nu citesc, nu înțeleg televiziunea, nu pot asculta muzică;
8. ,Viziunea asupra lumii este destul de restânsă, trăind mai mult în realitatea concretă neînțelegând frumusețea idealizărilor.

c). În viața familială:

1. Decepția părinților de a avea un copil surd, care nu poate să se ridice la nivelul expectanțelor lor, duce la răceală afectivă din partea acestora sau chiar la respingere;
2. Superprotecția din partea părinților care nu-l lasă să-și dezvolte independența și personalitatea proprie;
3. Incapacitatea de a înțelege, de a comunica cu propriul copil duce în timp la apariția indiferenței față de acesta;
4. Atitudinea normală privind propriul copil, de dragoste, de înțelegere și sprijin.

Componentele motrice ale gesticii (mișcarea mâinii și a corpului, ritmul și amplitudinea mișcării), mimica și privirea nuanțează semnificația, dar exprimă și trăsături

temperamentale (energie, dinamism) și de personalitate (intenționalitate, componente afectiv-motivaționale, interese, atitudini evaluative etc). Comunicarea comportamentală și acțională este însoțită de elemente cognitive și afective care asigură relaționarea psihosocială deoarece, ca și gestică, acestea sunt „expresii ale trăirii”. Unii autori recomandă ca limbajul mimico-gestual și limbajul verbal să fie introduse paralel în educația precoce a copilului deficient de auz spre a-și putea exercita funcția de stimulare a operativității gândirii și a celorlalte procese psihice; în plus, ca și în normalitate, exprimarea verbală este accentuată, nuanțată sau substituită printr-o gestică adecvată și cu semnificație socială, dar realizată într-o manieră personală în funcție de trăsături temperamentale, atitudinale, motivaționale (cu referire la scopul expres al comunicării), afectiv-emoționale și caracteriale. În general, se constată un paralelism între nivelul dezvoltării psihice și comportamentale a deficienților de auz și nivelul de maturizare psiho-afectivă, emoțiile acestora au caracter situativ, fiind legate mai ales de trebuințele imediate; dispozițiile și afectele nu au o orientare precisă și se desfășoară cu o intensitate și durată mai redusă.

Compensarea carențelor comunicaționale, motivațional-afective și voliționale, ca și a tensiunii intrapsihice dezorganizante, determinată de dizabilitatea de auz, contribuie la eliminarea anxietății, inhibițiilor, neîncrederii în sine, a complexelor de inferioritate, a labilității psiho-emoționale sau chiar a negativismului și a agresivității și la formarea sociabilității, activismului, dorinței de comunicare și relaționare; un mediu securizant și stimulatив contribuie la valorificarea maximă a potențialului fizic și psihic și la creșterea indicelui de maturizare psihosocială și morală prin stabilizarea unor însușiri de personalitate armonice și mature.

Bibliografie:

1. www.internationaljournalofspecialeducation.com
2. Drăgan L., Văcărescu A., *Elemente de surdodicatică*, Editura Orizonturi universitare, Timișoara, 2002;
3. Manolache C. Gh., *Surdomunitatea*, Editura Medicală, București, 1980;
4. Stănică I., Popa M., *Elemente de psihopedagogia deficienților de auz*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1994;
5. Stănică I., Ungar E., Benescu C., *Probleme metodice de tehnica vorbirii și labiolectură*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1983.
6. C. Neamțu, A. Gherguț, *Psihopedagogie specială*, Ed. Polirom, Iași, 2000
7. Gh. Radu, *Psihologie școlară pentru învățământul special*, Ed. Fundației Humanitas, București, 2002
8. I. Stănică, M. Popa, D.V. Popovici, A. Răzoare, I. Mușu, *Psihopedagogie specială – deficiențe senzoriale*, Ed. Prohumanitate, București, 1997

SCHIMBAREA MENTALITĂȚII CU PRIVIRE LA INTEGRAREA SOCIO-PROFESIONALĂ A TINERILOR CU DIZABILITĂȚI

Nicoleta RADU, profesor gradul I, Școala Gimnazială „Nicolae Titulescu”,
București

Cătălin Cristian RADU, profesor gradul I, Liceul Tehnologic Special Nr. 3,
București

Respectul pentru diversitate și acceptarea persoanelor cu dizabilități ca parte a diversității umane și a umanității presupune recunoașterea dizabilității ca dimensiune universală, inevitabilă, a diversității umane. Acest principiu implică, de asemenea, recunoașterea contribuțiilor valoroase, existente și de perspectivă, aduse de persoanele cu dizabilități la bunăstarea generală și a diversității comunităților din care fac parte. Persoanele cu dizabilități sunt titulare de drepturi. Societatea are obligația de a crea condițiile care să permită atât cunoașterea cât și recunoașterea nevoilor lor specifice pentru a le asigura participarea deplină și activă, fără discriminare.

Elevii cu CES sunt o realitate a învățământului românesc, la fel cum reală este și problema găsirii unui loc de muncă pentru aceștia la finele școlarizării. Persoanele cu handicap sunt privite ca fiind fragile, inapte în a presta un serviciu care să aducă profit angajatorului. Integrarea lor pe piața forței de muncă, includerea lor în societate, este deseori considerată ca imposibilă sau inutilă. Însă, ca orice ființă umană și în calitate de ființe umane, persoanele cu dizabilități au dreptul la oportunități de integrare socială și profesională, care să le ofere șansa de a atinge un grad optim de independență. Dar pentru a fi integrați, ei trebuie să capete deprinderi care să-i facă capabili să-și găsească un loc de muncă.

Accesul limitat la ocuparea forței de muncă poate determina un nivel ridicat de risc de excluziune socială și de sărăcie pentru persoanele cu dizabilități. Factori determinanți sunt: dispariția de pe piața muncii a unor meserii tradiționale, practicate de persoane cu anumit tip de dizabilitate, accesibilitatea redusă până la și la locul de muncă, lipsa adaptării rezonabile și a tehnologiilor de acces, slaba informare privind avantajele pentru angajatori, limitele sistemului educațional care nu acoperă integral necesitățile de pregătire pentru muncă a persoanelor cu dizabilități și altele.

Una dintre principalele carențe identificate în privința accesului pe piața muncii este determinată de necunoașterea potențialului persoanelor cu dizabilități, în special din perspectiva activității și participării și, de aici, lipsa orientării profesionale corespunzătoare. Sistemul de evaluare a persoanelor cu dizabilități folosește încă criteriile medicale, barierele ce îngreșesc participarea în societate și, în mod deosebit, angajarea în muncă nu sunt definite, ceea ce, în consecință, nu dă posibilitatea intervențiilor prin servicii diversificate.

În România, în domeniul ocupării persoanelor cu dizabilități, funcționează sistemul de cotă. Conform cadrului legislativ în vigoare, orice angajator public sau privat cu cel puțin 50 de angajați are obligația de a angaja persoane cu dizabilități, într-un procent de minim 4%. Statisticile arată însă că, de cele mai multe ori, angajatorii preferă celelalte opțiuni din lege: să plătească la bugetul de stat jumătate din salariul minim pe economie corespunzător fiecărei persoane cu dizabilități neangajate ori să achiziționeze bunuri sau servicii de la unitățile protejate. Astfel, deși inițiat ca o măsură activă, sistemul de cotă nu a dus la o rată crescută de ocupare pentru persoanele cu dizabilități, de aceea una dintre provocările viitoare se leagă de creșterea și diversificarea serviciilor aferente ocupării prin utilizarea sistemului de cotă într-un mod activ. În acest context strategic, o participare crescută a persoanelor cu dizabilități pe o piață a muncii incluzivă ar asigura valorificarea

potențialului acestora ca forță de muncă și ar contribui la atingerea țintei naționale de ocupare.

Lipsa unei socializări complete a tinerilor cu dizabilități, face ca ei să fie dependenți în mare măsură de familie și de mediul școlar pe care l-au frecventat. Acest lucru se resimte cu preponderență după vârsta de 18 ani, când ies din sistemul de învățământ și încearcă să se integreze profesional. Chiar dacă ajung să aibă un anumit grad de independență, ei nu se pot descurca totdeauna fără sprijinul familiei.

Fiecare om trebuie să tindă mereu spre autodepășire! El trebuie să lupte împotriva obstacolelor... însă acest lucru se poate face doar dacă există buni îndrumători pe calea autocunoașterii și autodepășirii. Pornim de la conceptul că orice copil are dreptul la educație, în mod special copilul cu dizabilități, și că trebuie stimulat de mic pentru a se putea ajunge la un grad cât mai mare de recuperare sau chiar independența acestuia. Aceasta cu atât mai mult cu cât vârsta adultă este încă o problemă serioasă pentru o persoană cu dizabilități severe, în ciuda faptului că modul de înțelegere al persoanelor normale față de persoanele cu dizabilități, precum și atitudinea față de problemele lor, au început să se schimbe.

Persoanele cu handicap sunt privite ca fiind fragile, inapte în a presta un serviciu care să aducă profit angajatorului. De aceea, integrarea lor pe piața forței de muncă, includerea lor în societate, este deseori considerată ca imposibilă sau inutilă. Însă, ca orice ființă umană și în calitate de ființe umane, persoanele cu dizabilități au dreptul la oportunități de integrare socială și profesională, care să le ofere șansa de a atinge un grad optim de independență. Dar pentru a fi integrați, ei trebuie să capete deprinderi care să-i facă capabili să-și găsească un loc de muncă.

Marile probleme globale depistate de experți privind persoanele cu dizabilități sunt: prejudecățile, izolarea socială și discriminarea.

În întreaga lume, marea majoritate a tinerilor cu dizabilități nu urmează o școală. Potrivit statisticilor UNESCO doar 3% dintre ei știu să scrie și să citească; pentru fete procentul este de 1%. Cauzele pot fi multiple :

- elevii cu dizabilități sunt considerați factori perturbatori și sunt trimiși acasă;
- se consideră că acești tineri nu pot face față stresului învățării;
- alteori sunt stigmatizați și nu trebuie să apară des în public;
- părinții sunt prea săraci și își trimit la școală doar copiii normali;

Motivul principal pentru care aceste persoane sunt excluse de la o formă de învățământ este *păreră familiilor lor și a societății că efortul de a-i educa este zadarnic*, educația lor fiind văzută ca o investiție inutilă. Chiar și atunci când sistemele de educație există, serviciile și atenția acordate nu le permit persoanelor cu dizabilități același nivel de educație ca și colegilor fără dizabilități.

Dintre proiectele și programele europene ce ne stau la dispoziție, Programul Erasmus+ este, poate, cel mai util elevilor cu cerințe educaționale speciale, prin posibilitățile multiple pe care le oferă în ceea ce privește pregătirea și formarea lor pentru o viață activă și integrare socio-profesională, fără discriminare. Programul Erasmus+ a venit în sprijinul nostru de schimbare a mentalității prin propunerea unei noi abordări a tânărilor cu nevoi educaționale speciale.

Experiența acumulată în ceea ce privește câștigarea și gestionarea proiectelor Erasmus+, a proiectelor cu finanțare din Fondul Social European (POCU) și Banca Mondială (ROSE), dorința de a oferi societății românești și europene absolvenți/ cetățeni bine pregătiți profesional, capabili să se adapteze unei realități care se construiește în fiecare moment și pe care cu greu putem să o anticipăm, ne îndreptătesc să credem că școala noastră poate deveni parte a Spațiului European al Educației prin inițierea și implementarea unor proiecte ce contribuie la atingerea celor 3 obiective europene:

- promovarea valorilor europene ale incluziunii, diversității, toleranței și participării democratice;
- promovarea cunoașterii patrimoniului comun al Europei și bogăției în diversitate;
- sprijinirea dezvoltării rețelelor profesionale în Europa.

Așa cum se precizează și în documentele europene, educația și formarea profesională incluzivă și de înaltă calitate la toate nivelurile, alături de dimensiunea europeană a predării, constituie un factor esențial în crearea și menținerea unei societăți europene solidare. Iar unitatea noastră de învățământ năzuiește cu profesionalism, integritate, implicare, creativitate, inovație, dăruire și unitate să le ofere elevilor cu deficiențe de auz și cadrelor didactice șansa de a se împlini și dezvolta la nivel personal și profesional, de a deveni cetățeni activi ai unei Europe ce are ca motto: "Uniți în diversitate".

Pentru școala noastră, proiectele europene contribuie la dezvoltarea instituției în ansamblul său, prin conectarea la modelele educaționale europene, prin stabilirea de relații de colaborare și de parteneriat cu instituții similare, prin transferul de bune practici educaționale, favorizând o bună apropiere socială, profesională și culturală a membrilor comunității educative europene, în spiritul aspirațiilor Comisiei Europene: "*UE acordă o mare importanță promovării continue a educației și formării. Accesul la educație și formare de calitate este un motor al creșterii economice, al coeziunii sociale, al cercetării și al inovării și sporește semnificativ perspectivele de dezvoltare personală ale beneficiarilor săi.*" (https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/about-education-and-training-in-the-eu_ro).

STAREA DE BINE ȘI IMPLICAȚIILE ACESTEIA ÎN PROCESUL INTEGRĂRII ELEVILOR CU DEFICIENȚE DE AUZ ÎN VIAȚA SOCIO-PROFESIONALĂ

Nae Daniela, profesor de psihodiagnoză
Tanislav Maria –Teodora, profesor psihopedagog
Liceul Tehnologic special Nr. 3, București

Integrarea, așa cum susține Bengt Nirje, se referă la „relația dintre individ și societate” care „îți permite să fii capabil să fii tu însuși printre ceilalți”. Și nu putem vorbi despre integrare socio-profesională, dacă nu vorbim și despre comunicare. Comunicarea stă la baza tuturor interacțiunilor noastre. Prin comunicare transmitem fapte, gânduri, idei, nevoi și mai ales transmitem emoții, sentimente și valori. Prin comunicare stabilim relații și gestionăm conflicte. O comunicare eficientă induce starea de bine și implică încredere, apreciere de sine, relații sănătoase cu cei din jur.

În acest sens, integrarea socială și profesională a elevilor cu deficiență de auz este optimă în cazul în care aceștia și-au însușit anumite mijloace de comunicare, „în caz contrar ar fi putea fi o integrare parțială și neeficientă”.

Lepot-Froment și Clerebaut (1996) citați de M. Anca (2000, p. 115), spuneau că „fiecare copil cu dizabilitate de auz trebuie ajutat să-și dezvolte abilitățile de comunicare care îi convin și care răspund exigențelor mediului său de viață”. În această privință, familia constituie „factorul primordial al formării și socializării copilului” (Voinea și Apostu, 2008, p.36), iar „modul de relaționare în cadrul familiei, climatul afectiv, modelele comportamentale oferite copilului sunt importante pentru integrarea sa socială” (Chira și Boca, 2011, p.52)

În procesul de integrare socio-profesională a elevilor, familia (la nivelul căreia se realizează socializarea primară) și școala trebuie să devină interdependente. Maria Voinea (2008, p. 8) afirma că „familia nu poate susține educația, decât până la un anumit nivel, iar școala nu poate investi prea mult în elev, decât cu susținere din partea părinților. Așadar, colaborarea familiei cu școala reprezintă prima condiție pentru succesul educațional al copiilor”.

În cazul copiilor cu deficiențe de auz, familia ar trebui să fie „partenerul principal”, în procesul de recuperare a acestora, în activitățile de Terapie și programe de intervenție, în procesul de integrare socială și profesională. Astfel, implicarea familiei în programul de recuperare auditiv-verbală ar putea facilita formarea și consolidarea deprinderilor de comunicare totală, prin continuarea programului de recuperare elaborat de profesorii psihopedagogi în echipa multidisciplinară și aplicat în școală.

Pentru o bună integrare socio-profesională a elevilor cu deficiențe de auz este necesar ca în cadrul unui parteneriat școală-familie, să se desfășoare sesiuni de educație parentală. Este util ca părinții acestor elevi, să fie consiliați în legătură cu nevoile specifice fiecărei grupe de vârstă, cu modul de relaționare adecvat cu copiii lor, cu metodele de disciplinare pozitivă și mai ales în legătură cu modalitățile cele mai eficiente de implicare în recuperarea, dezvoltarea, educarea acestora în vederea integrării sociale și profesionale ulterioare. În acest sens, familia trebuie consiliată și „ajutată să accepte și să răspundă nevoilor speciale ale copilului” și să adopte o modalitate de comunicare optimă cu acesta.

Studii și cercetări asupra conceptelor de „inteligență emoțională” sau „stare de bine” nu sunt o „noutate”, ele apar în spațiul public din ce în ce mai mult și se așază pe poziții importante în plan educațional. Amintim inițiativa apărută în 1994 în Statele Unite, o inițiativă care a propus introducerea unui curs de educație socială și emoțională în școli:

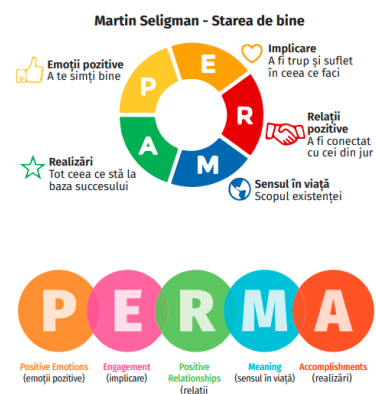
”Social and Emotional Learning” (S.E.L). Această mișcare S.E.L s-a răspândit în întreaga lume. Mai recent, se vorbește despre „școli inteligente din punct de vedere emoțional”, iar această revoluție a emoțiilor în educație implică un actor important: profesorul. Despre provocare sau „noutate” putem vorbi în modul de implementare concretă în viața școlii: ca politică publică în educație, ca abordare, ca asumare de către cadrul didactic.

Astfel, s-a conturat și ideea „educatorului ideal” al cărui profil ar trebui să cuprindă: competențe intra-personale (se cunoaște pe sine, gestionează conflictele, este flexibil) și competențe sociale (exprimarea emoțiilor, empatia). Ideea dezvoltării inteligenței emoționale, prin îmbunătățirea abilităților emoționale specifice (exprimarea emoțiilor, utilizarea emoțiilor, conștientizarea emoțiilor, reglarea emoțiilor) devine realitate și se poate realiza în mediul școlar.

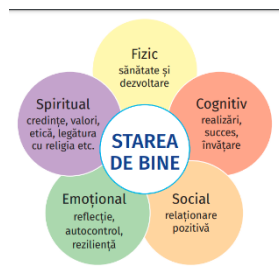
Afirmățiile „Nu devii înțelept citind cărți, ci citind oameni” (Thomas Hobbes) sau „Cine nu știe să înțeleagă o privire, nu va putea înțelege explicații lungi” (proverb arab) evidențiază anumite aspecte de care ar trebui să ținem cont atunci când ne raportăm unii la alții. Dacă înțelegem acestea, putem să transpunem aceste abordări în modul în care comunicăm și îi învățăm pe elevii noștri să comunice.

„După cum indică psihologia și neuroștiința, educația emoțională nu este un lux, ci o necesitate urgentă pe care trebuie să o abordăm încă din primele etape ale sistemului educațional, datorită beneficiilor imense pe care le aduce.”

În strânsă legătură cu inteligența emoțională este conceptul legat de ”starea de bine”. Starea de bine înseamnă a te simți împlinit și să funcționezi bine pe mai multe planuri: cognitiv, emoțional, social, fizic și spiritual, un construct larg, biopsihosocial, în care sunt implicate, în strânsă corelație și alte concepte: sistemul de valori al unei persoane, stima de sine, implicarea socială. În acest sens, starea de bine a unui copil cu dizabilități înseamnă să fie sănătos, autonom, echilibrat emoțional, responsabil și să aibă o bună relaționare cu cei din jur.

Psihologia pozitivă arată prin vocea reprezentantului acesteia, Martin Seligman că oamenii ajung să fie într-o „stare de bine” dacă sunt îndeplinite cinci condiții, cinci elemente de bază structurate în modelul PERMA: emoții pozitive, implicare, relații pozitive cu ceilalți, scopul/sensul în viață, realizări personale. Cum aplicăm aceste realități în viața școlii?

Pentru profesori, autoarea A.Tîrca (2022, p.10) recomandă anumite modalități de introducere a acestui proiect în sala de clasă: existența unui set de exerciții prin care să se planifice sau să se dezvolte activități care să-i implice total, să le fie pe plac, să-i atragă; existența /construirea unui plan despre cum construim relații pozitive în clasă, la nivelul unei clase sau la nivelul mai multor clase sau între copii și alte persoane din mediul lor și identificarea unor instrumente, metode și mecanisme prin care putem face acest lucru; activitățile de caritate, sprijin și voluntariat în care elevii sunt puși în situația de a face lucruri pentru alte persoane sau a se implica în rezolvarea unei probleme a comunității din care fac parte; celebrarea succeselor la nivelul grupului, ca practică obișnuită ce duce la creșterea stimei de sine, a mândriei că a reușit și a fericirii.

Pentru profesorii din școlile speciale care susțin ore în cadrul disciplinelor din aria curriculară Terapii Specifice și de Compensare („Terapii și programe de intervenție”,

„Evaluare și consiliere psihopedagogică, psihodiagnoză”), abordarea comunicării, a comunicării totale este preocuparea principală. Acest fapt este consemnat în programele școlare aferente acestor discipline, încă de la început prin conținuturile propuse și prin formularea competențelor generale: „receptarea de mesaje verbale și nonverbale prin control și autocontrol polisenzorial...”, dar și „exprimarea de mesaje (verbale și nonverbale) în situații de comunicare cunoscute”; „comunicarea- ca formă de adaptare în cadrul grupului și în societate”, „identificarea diverselor forme de autoexprimare”, „identificarea unor modalități de comunicare eficientă în grup, în context școlar și social”, „exprimarea asertivă în interacțiuni școlare, familiale și sociale”.

Pornind de la dificultatea orelor de Terapii și programe de intervenție pentru elevi, din punctul de vedere al integrării abordării educației emoționale, propunem anumite „practici” care pot fi utilizate în cadrul acestor activități: **scurte exerciții de identificare a propriilor emoții, exprimate în timpul/în urma activității de cabinet; diversificarea strategiilor didactice ținând cont de aspectele precizate (set de exerciții în care să-i atragem pe elevi, să le placă); utilizarea unor emoticoane pentru a descrie diferite emoții, stări, relații întâlnite pe parcursul activităților, trăite de elev sau de „personaje” din materialele folosite, în funcție de nivelul de vârstă, tipul/complexitatea dizabilității; exprimarea la finalul orei a unor emoții și stări din timpul activităților fie prin comunicare verbală (Mi-a plăcut/ Nu mi-a plăcut), fie nonverbal, prin LMG etc; utilizarea unui „Termometru al emoțiilor” sau a „unei” Scări a stării de bine” (după modelul „Scara fericirii”-Cantril).**

Așadar, nu putem vorbi despre starea de bine, fără a ne gândi la emoții pozitive și la comunicare... Starea de bine este strâns legată de învățare și motivație. „Nimeni nu poate să fie bun în ceea ce face dacă nu este într-o stare bună”, iar, la finalul școlarizării, absolvenții vor putea aplica diverse instrumente utile integrării socio-profesionale.

„Dacă un copil termină școala având o stare de bine, acest lucru va avea un impact mai mare asupra lui, ca adult, decât îl vor avea notele și succesul la examene.” (concluzia unui studiu OECD ”Equity and Quality in Education” /2013 vizând legătura dintre starea de bine a elevului și integrarea socială și profesională a acestuia și este edificatoare pentru înțelegerea importanței abordării stării de bine în viața școlii.

Aceste aspecte prezentate, nu fac decât să încerce o abordare asupra educației și asupra comunicării ca proces reglator major în viața individului, respectiv a elevilor cu cerințe educaționale speciale. Sunt posibile direcții de ameliorare și acțiuni pentru o mai bună inserție socio-profesională a acestora, cu diminuarea unor elemente negative ce sunt implicate în acest proces complex al comunicării/ comunicării totale. Sunt provocări pe care este necesar să le abordăm și în cadrul orelor din aria curriculară Terapii Specifice și de Compensare.

Responsabilitatea noastră, în calitate de educatori ai elevilor cu deficiențe de auz, presupune, pe lângă oferirea de cunoștințe și informații specifice fiecărei discipline, să-i învățăm și acele abilități necesare „pentru a face față cu succes vieții în lumea contemporană”, abilități necesare obținerii stării de bine și a unei integrări socio-profesionale optime.

Bibliografie

1. Anca, M., 2000, *Intervenții psihopedagogice în antrenarea funcției auditiv-verbale*, Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană
2. Fernandez-Berrocal, P., 2022, *Inteligența emoțională- Cum să învățăm să gestionăm emoțiile*, București: Editura Litera

3. Tîrca, A., 2022, *Hai cu starea de bine în școală!-Ghid pentru profesori, directori și părinți*, București: Editura Corint Educațional
4. Chira, D, Boca, A.,2011, *Parteneriatul școală – familie în recuperarea și integrarea copilului deficient de auz*, în *Revista Ad Studium nr3*, Iași, Ed. PIM
5. Popa, M., *Deficiența de auz. Repere psihoogice și metodologice*, Tg. Mureș, Editura Dimitrie Cantemir
6. Voinea, M; Apostu, I, 2008, *Familia și școala în impas?*, București, Editura Universității din București

ASPECTE PRIVIND PROCESUL DE EVALUARE ȘI EDUCAȚIONAL-TERAPEUTIC LA ELEVII CU DIZABILITĂȚI DE AUZ

Autor: Aruștei Ana-Maria, profesor de psihopedagogie specială la Colegiul Tehnic „Ion Holban” Iași

Evaluarea face parte din triada predare-învățare-evaluare și a suscită interesul pedagogilor și psihopedagogilor care au explicat în manieră proprie acest demers esențial al procesului de învățământ, fiind un act integrat activității pedagogice.

De asemenea, evaluarea precede planificarea activităților terapeutice, selectarea metodelor și mijloacelor de intervenție, înregistrarea și aprecierea progreselor realizate în scopul unei cunoașteri globale a elevilor.

Etapa evaluării orientează către planificarea intervenției psihopedagogice în funcție de particularitățile biopsihice și de dezvoltare, constatate în această etapă pentru fiecare caz în parte.

Evaluarea, ca parte componentă a procesului de învățământ, reprezintă potrivit lui Dan Potolea (2008), un proces de stabilire a relevanței și a valorii demersurilor de predare și învățare, a performanțelor și comportamentelor educaționale, prin raportarea acestora la un sistem de indicatori de performanță, respectiv criterii și standarde prestabilite, în vederea luării unor decizii de îmbunătățire a lor (p. 207).

De asemenea, Constantin Cucuș (2002) atrage atenția asupra faptului că, în accepțiunea modernă, evaluarea nu mai trebuie înțeleasă ca a etapă supraadăugată sau suprapusă procesului de învățare, ci constituie un act integrat activității pedagogice.

Evaluarea este o componentă esențială a procesului educațional-terapeutic la elevii cu dizabilități de auz și nu numai, aceasta ne ajută să obținem o imagine de ansamblu privind nivelul de cunoștințe ale elevilor, precum și nivelul lor de funcționare pe mai multe domenii cum ar fi: cognitiv, comunicare și limbaj, psihomotor, autonomie personală și socială. Presupunând un proces continuum, complex și dinamic, de cunoaștere și estimare cantitativă și calitativă a cunoștințelor elevilor, capacitatea de învățare, nivelul dezvoltării proceselor psihice, evaluarea elevilor cu dizabilități auditive care orientează spre implementarea programului de intervenție personalizat.

Scopul oricărei evaluări este de a culege informațiile necesare sprijinirii elevului în atingerea unui nivel maxim de funcționare a capacității acestuia.

La elevii cu dizabilități auditive, evaluarea se realizează în echipă multidisciplinară și interdisciplinară, pentru a putea creiona o viziune de ansamblu privind nivelul de dezvoltare al elevului.

Potrivit literaturii de specialitate în domeniul Psihopedagogiei Speciale, eficiența programului terapeutic depinde de problemele identificate, astfel încât acestea să precedă planificarea activităților terapeutice, selectarea metodelor și mijloacelor de intervenție, înregistrarea și aprecierea progreselor realizate. Nicio modalitate de intervenție sau predare/ învățare/ evaluare nu poate fi realizată înainte de a cunoaște temeinic nivelul de dezvoltare al elevului și dificultăților cu care se confruntă fiecare în parte.

Evaluarea presupune colectarea de informații cât mai complete, interpretarea de date, punerea și rezolvarea de probleme în scopul orientării deciziei și intervenției din perspectivă psiho-educatională.

Probele și testele aplicate în contextul evaluării urmăresc identificarea abilităților și disponibilităților formate la un moment dat pe parcursul dezvoltării subiectului.

Demersul evaluativ la elevii cu sau fără dizabilități parcurge următoarele etape, de la evaluarea inițială, la evaluarea formativă și încheind cu evaluarea finală.

Astfel, evaluarea inițială este constatativă, iar obiectivele sale sunt orientate spre identificarea, inventarierea, clasificarea, diagnosticarea, stabilirea nivelului de performanță sau a potențialului actual al elevului, estimarea prognozei dezvoltării ulterioare, bazată pe potențialul individual și integrat al elevului, stabilirea încadrării pe grad sau nivel educațional, stabilirea parametrilor programului de intervenție personalizat.

Evaluarea formativă evidențiază nivelul potențial al dezvoltării și urmărește inițierea unor programe de antrenament ale operațiilor mintale, această formă de evaluare nu este centrată pe deficit, ci evidențiază ceea ce știe și poate copilul, ce deprinderi și abilități are într-o anumită etapă a dezvoltării sale.

Evaluarea finală are ca obiective estimarea eficacității intervenției sau a programului, modificarea planului sau a programului în funcție de constatarea.

Evaluarea copilului cu CES este fundamentată pe cunoașterea în plan psihologic, pedagogic și social, cuprinzând întreaga problematică întâmpinată de către acesta în mediul obișnuit de viață. Presupunând un proces continuum și o colaborare strânsă, nediferențiată între membrii echipei de evaluatori care lucrează pe caz și persoana cu cerințe educative speciale.

Evaluarea ca proces complex, însumează o serie de criterii care pot fi clasificate astfel:

- criterii specifice fiecărui domeniu în parte: medicale, psihologice, educaționale și sociale;
- criterii specifice încadrării într-un grad de deficiență;
- criterii specifice orientării școlare și profesionale.

Etapă de evaluare prin însumarea criteriilor prezentate presupune consilierea familiei și orientarea acesteia în funcție de nevoile identificate și către alți specialiști din comunitate cu competență în evaluare și oferire de servicii corespunzătoare nevoilor identificate (medicație, diagnostic, asistență, terapie, servicii sociale etc).

În momentul în care un specialist evaluează un copil, acesta trebuie să știe de la început că demersul său nu este unic, ci complementar cu al altor specialiști și corelat cu acțiuni care aparțin altor nivele de evaluare.

Evaluarea persoanelor cu dizabilități trebuie să răspundă la următoarele întrebări: Ce evaluăm? Domeniile evaluării, trebuie să precizăm capacitatea, performanța și progresul, Pentru ce evaluăm? Cu ce evaluăm?.

Capacitatea reprezintă nivelul cel mai înalt de funcționare pe care persoana îl poate atinge, stabilirea potențialului biopsihic ținând cont de limitele impuse de dizabilitate, de acțiunea factorilor de mediu și de educație.

Performanța reprezintă ceea ce persoana realizează în mod obișnuit în mediul său de viață.

Progresul reprezintă corelarea a ceea ce poate persoana să realizeze, nivelul pe care îl poate atinge și așteptările sociale de la aceasta.

Evaluarea psihologică la persoanele cu dizabilități se realizează prin raportare la standarde existente, prin teste și instrumente specifice care vizează anumite procese psihice, inteligența, aptitudinile și personalitatea în ansamblul ei.

Evaluarea educațională se referă la stabilirea nivelului de cunoștințe, gradul de asimilare și corelarea acestora cu potențialul aptitudinal și nivelul intelectual al copilului, precum și identificarea cerințelor educaționale speciale.

Consecințe ale manifestării dizabilității de auz în procesul de dezvoltare, adaptare, integrare socială a copiilor/tinerilor:

Pe fondul specificului de dezvoltare pot surveni dezechilibre și întârzieri în sfera personalității, comunicării, adaptării și integrării sociale a persoanelor cu dizabilități de auz. De cele mai multe ori ei se confruntă cu dificultăți de ordin psihologic și social, manifestate între persoanele cu și fără dizabilități, ca urmare a dificultăților întâmpinate în activitățile cotidiene, profesionale și sociale, precum și din cauza unor prejudecăți sau a unor reprezentări deformate cu privire la activitatea persoanelor cu dizabilități.

În situația în care sistemele biologice și psihologice ale persoanelor cu dizabilități de auz funcționează neadecvat vor apărea forme patologice de manifestare exprimate prin : tulburări de tip somatic, schimbări psihice neadecvate, schimbări emoționale, reacții comportamentale, tulburări ale activității de joc și de învățare, iar toate acestea vor produce efecte negative în ceea ce privește modalitățile de răspuns față de mediu și se impune intervenție psihopedagogică și psihologică în vederea sprijinirii integrării persoanelor cu dizabilități auditive în societate și îmbunătățirii calității vieții a acestora.

Locul activității de consiliere psihopedagogică și al psihoterapiei sistemice de familie la persoanelor cu dizabilități de auz.

După Oana Benga(2015), în privința strategiilor de intervenție și prevenție raportate la problemele de comportament ea susține aplicarea următoarelor tipuri: strategii de prevenție /intervenție la nivel comportamental, strategii de prevenție la nivelul dezvoltării competențelor socio-emoționale și strategii de comunicare.

Strategiile de prevenție/intervenție la nivel comportamental se împart în regulile grupei/clasei, instrucțiunile, lauda și atenția pozitivă, sistemele de recompense respectiv sancționarea comportamentelor neadecvate prin ignorarea sistematică, stabilirea consecințelor, mutarea copilului, retragerea privilegiilor, rămânerea după ore, listele cu numele celor indisciplinați, predicile, suspendarea, sancționarea comportamentelor neadecvate prin calificative sau note și excluderea.

Strategiile de prevenție/intervenție la nivelul dezvoltării competențelor social-emoționale și dezvoltarea competențelor sociale precum empatia, rezolvarea de probleme sociale și comportamente prosoziale.

Strategiile de comunicare se reflectă atât în relația cadru didactic-copil unde punctăm gestionarea reacțiilor emoționale ale cadrului didactic, evitarea etichetărilor, comunicarea adecvată a criticilor, cât și relația cadru didactic-părinți care necesită dezvoltarea unei relații de comunicare cu părinții, formularea criticilor la adresa comportamentului și nu a copilului, respectiv identificarea unor soluții cu privire la comportamentele neadecvate ale copilului cu părintele.

Psihoterapia sistemică este o formă de terapie special creată și dezvoltată pentru a lucra cu întreaga familie, dar de asemenea cu o singură persoană din perspectivă sistemică. Ea este o formă de terapie care se adresează atât adulților cât și copiilor, iar în ședințele de familie pot fi prezenți toți membrii familiei. Când copilul are o problemă emoțională sau de comportament, cu excepția tulburărilor care au fost diagnosticate și care necesită terapii ocupaționale timpurii, cu specific, psihoterapia cu copii înseamnă de fapt psihoterapie de familie.

Psihoterapia sistemică înseamnă înainte de toate să nu mai gândești în termeni de cauzalitate liniară, cu una circulară, reciprocă. A are o reacție asupra lui B și determină la acesta un răspuns. Dar B la rândul său, va avea o reacție/răspuns ce va genera la A o nouă reacție către B ș.a.m.d. Acțiunea inițială declanșează o secvență circulară în care fiecare acțiune următoare afectează în mod repetat pe celălalt.

Perspectiva tradițională asupra suferinței emoționale /tuburării mintale presupune, de regulă, o cauzalitate liniară, explicând-o în termeni medicali sau psihanalitic ca fiind un simptom de disfuncționalitate internă ce are cauze undeva în trecutul personal. Modelul medical, încadrând simptomele în categorii de boli mintale, va încerca să ofere soluții biologice la problemele psihologice. Modelul psihanalitic consideră că simptomul a apărut ca urmare a unui conflict ce își are originea în trecutul pacientului. Și acest model se concentrează doar asupra individului (Nicol & Schwartz, 1984).

Atunci când există probleme într-o relație, oamenii, văd de regulă problema înafara lor. Văd mai degrabă contribuțiile altora la problemă și mai puțin propriul aport. Această perspectivă unilaterală îi poate pune chiar și pe terapeuți, făcându-i tributari doar perspectivei celui care vine în cabinet, cu atât mai mult, cu cât au acces doar la o parte a poveștii. Oamenii ca sisteme, interacționează cu alți oameni adică cu alte sisteme. Familia este un organism complex cu identitate proprie, funcționând mai degrabă ca o unitate organizată-un sistem care este mai mult decât suma părților acestuia. Într-o relație dintre două persoane sunt trei elemente: cei doi participanți și relația creată (Satir, 1988). Să ne imaginăm câte relații și câte paternuri de comunicare sau comportamentale pot să fie într-o familie cu mai mulți membri. Sau în familia extinsă !

Rolul terapeutului este să deblocheze tipare rigide de interacțiune și să-i ajute pe oameni să comunice, să vadă relația lor, paternurile care îi leagă împreună, care este produsul interacțiunii lor (Nichol & Schwartz, 1984).

Blocarea în perspectiva învinovățirii celorlalți îți oferă o perspectivă pesimistă, te conduce la ideea că posibilitatea schimbării este redusă. În mare parte ea se datorează faptului că marea majoritate așteaptă ca schimbarea să vină de la celălalt.

Bibliografie:

1. Benga, O., Băban, A., Opre, A. (2015). *Strategii de prevenție a problemelor de comportament*. Cluj-Napoca: Editura Asociației de Științe Cognitive din România, pp. 13-15, 47-63;
2. Cucuș, C. (2002), *Pedagogie*, Ediția a II-a, Editura Polirom, Iași;
3. Gherguț, A. (2005), *Sinteze de psihopedagogie specială, ghid pentru concursuri și examene de obținere a gradelor didactice*, Editura Polirom, Iași;
4. Gherguț, A. (2011), *Evaluare și intervenție psihoeducațională. Terapii educaționale, recuperatorii și compensatorii*, Ed. a III-a, revăzută și adăugită, Editura Polirom, Iași;
5. Gherguț, A., Maftai, A., Dănilă, O. (2022), *Dizabilități. O abordare transdisciplinară*, Editura Polirom, Iași;
6. Potolea, D. (2008), *Pregătirea psihopedagogică. Manual pentru definitivat și gradul didactic II*, Editura Polirom, Iași p. 207;
7. Vasiliu, C. M., Onofrei, D. G., Gurgu, D., Mocanu, M. D. (2006), *Evaluarea complexă a copilului cu cerințe educaționale speciale*, Editura Timpul, Iași.
8. Nichol, M.P., & Schwartz, R.C (1984). *Family therapy: Concepts and methods* (pp.145-150). New York: Gardner Press.
9. Satir, V. (1988). *The new peoplemaking*. Science & Behavior Books.

CREȘTEREA INCLUZIUNII PRIN UTILIZAREA TIC ȘI A APLICAȚIILOR

Prof. Theodor Sîrbulețu
Prof. Andrei-Cosmin Mocanu-Irimiță
Liceul Tehnologic Special „Vasile Pavelcu”, Iași

Unul dintre modurile cheie în care Tehnologia Informației și Comunicării (TIC) contribuie la creșterea gradului de incluziune este prin dezvoltarea și utilizarea de aplicații (Apps) care răspund nevoilor persoanelor din medii diverse. Aceste aplicații revoluționează modul în care interacționăm cu tehnologia și facilitează accesul persoanelor cu dizabilități sau altor grupuri marginalizate la informații și resurse.

După cum a remarcat sociologul American Erving Goffmann în cartea sa, „Comportamentul în locuri publice”, oamenii din spațiile publice, în special cei fără un scop definit, se angajează într-o serie de activități rituale de importanță diferită pentru a vedea și pentru a fi văzuți. Era mobilă (telefoane, tablete, laptopuri) a adăugat un nou set important de media acestei lumi disproporționat de vizuale. Ideea telefonului mobil (smartphone) ca dispozitiv pentru hiper-coordonare, sau „control de la distanță”, precum și instrument de realizare a întâlnirilor /ședințelor este bine documentată în studiile despre comportamentul consumatorilor. Setul de tehnologii mai nou, 4G și acum 5G oferă posibilități și mai variate pentru interacțiune, viteză mai mare, mai mult conținut multimedia și o portabilitate mai mare.

În primul rând, TIC a jucat un rol crucial în înlăturarea barierelor din calea educației și învățării pentru persoanele cu dizabilități. Cu ajutorul tehnologiilor de asistență și al aplicațiilor specializate, elevii care au avut cândva dificultăți în mediile educaționale tradiționale sunt acum capabili să participe semnificativ și să acceseze același nivel de educație ca și colegii lor. De exemplu, există aplicații care oferă metode alternative de comunicare pentru persoanele cu dizabilități de vorbire sau aplicații care folosesc realitatea augmentată pentru a face învățarea mai interactivă și mai accesibilă pentru persoanele cu diverse dizabilități și mai atractivă pentru toți.

Utilizarea TIC și a aplicațiilor a condus, la o incluziune sporită la locul de muncă. Companiile folosesc tehnologia pentru a crea medii de lucru mai incluzive, în care persoanele cu dizabilități pot prospera și pot contribui cu abilitățile și perspectivele lor unice. De exemplu, există aplicații care ajută persoanele cu dizabilități de auz să comunice eficient la locul de muncă sau aplicații care oferă acomodare angajaților cu dizabilități fizice pentru a-și îndeplini sarcinile de serviciu mai eficient. Îmbrățișând tehnologia și utilizând aplicații concepute pentru incluziune, angajatorii nu numai că susțin o forță de muncă mai diversă, ci și accesează un bazin de talente neexploatat anterior.

Aplicațiile au jucat un rol esențial în îmbunătățirea accesibilității serviciilor de asistență medicală pentru persoanele care pot avea limitări fizice, senzoriale sau care trăiesc în zone îndepărtate. Aplicațiile de telemedicină, de exemplu, permit pacienților să se consulte virtual cu furnizorii de asistență medicală, eliminând nevoia de vizite în persoană, care poate fi o provocare pentru persoanele cu dizabilități. În plus, există aplicații care îi ajută pe utilizatori să gestioneze bolile cronice urmărind simptomele, respectarea tratamentului și programările, dându-le puterea să preia controlul asupra sănătății și bunăstării lor.

1. Riscurile utilizării TIC și APPS

În timp ce TIC și aplicațiile oferă un potențial semnificativ de îmbunătățire a vieții persoanelor cu dizabilități prin creșterea accesului la informații, servicii și participare socială, există în continuare și riscuri semnificative de excludere.

Odată cu viteza și volumul dezvoltării TIC, există riscul ca, în timp ce unii oameni beneficiază, alții să fie și mai dezavantajați din cauza imposibilității de a accesa sau de a utiliza noile tehnologii. Acest lucru se reflectă în dependența de adaptările ulterioare ce pot fi costisitoare și astfel de neaccesat.

În plus, evoluțiile tehnologiei oferă din ce în ce mai mult un hibrid de interacțiune umană și artificială, care poate să nu fie întotdeauna clar sau accesibil pentru persoanele cu dizabilități semnificative de comunicare și senzorio-cognitive. Acest mod de interacțiune presupune adesea un nivel de alfabetizare funcțională care nu este posibil pentru mulți adulți și copii cu dizabilități, sau în alte cazuri, pe termen lung, poate exclude sau diminua abilitățile de comunicare și interacționare în situații reale față în față, în paralel cu o dependență crescută de tehnologie.

Se consideră și riscul de eșec în a ține pasul cu evoluțiile rapide TIC care poate lăsa persoanele cu dizabilități în urmă, deoarece restul societății se bazează din ce în ce mai mult pe tehnologie pentru a satisface nevoile esențiale de informare și comunicare. Aceasta este o problemă specială în climatul economic actual, în care multe state europene apelează tot mai mult la sisteme online (ex. aplicațiile bancare sau ale magazinelor) și de telefonie pentru relația cu clienții și furnizarea de servicii, aplicații care nu au neapărat un nivel de accesibilizare satisfăcător.

A fost recunoscut și faptul că mulți inovatori și dezvoltatori de aplicații, mai ales cei mici, nu sunt conștienți de modul în care produsele lor ar putea crea bariere pentru unii utilizatori cu dizabilități și nu au un interes real în asigurarea unor aplicații accesibile tuturor. Marii dezvoltatori în ultimii ani au început să integreze în produsele lor aplicații de accesibilizare mai eficiente, de exemplu sistemul de operare Windows 11 sau sistemul de operare Android 14 (2024) pentru telefoane.

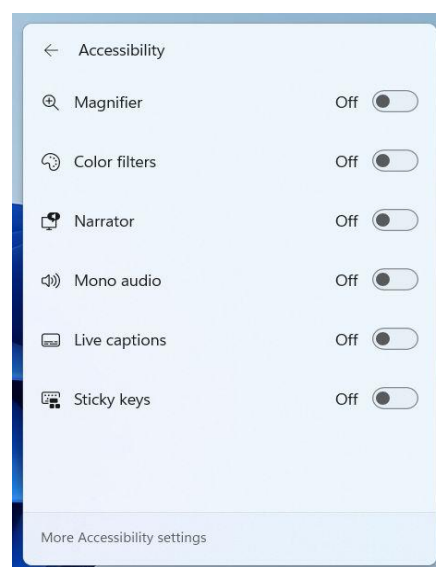
2. Educația incluzivă

Există șapte indicatori privind copiii expuși riscului: sărăcia, dizabilitățile, sănătatea, părinții absenți, părinții singuri, mamele necăsătorite și părinții care nu au absolvit liceul. Potrivit statisticilor, copiii cu una sau mai multe dintre aceste afecțiuni au un risc mai mare de a abandona școala, de a-și pierde locul de muncă, sau, pentru fete, de a deveni mame adolescente și astfel, în fapt, de a avea de a face cu un eșec al incluziunii.

Să nu uităm și de alți factori care cresc riscul problemelor de incluziune, cum ar fi epidemiile globale, operațiunile militare la scară largă în diferite regiuni și/sau migrație, schimbări climatice globale, precum și sociale, provocări culturale, ocupaționale, medicale și tehnologice.

Toți acești factori de risc influențează toate formele incluziunii, inclusiv pe cea educațională.

Educația incluzivă este o abordare în care elevii cu dizabilități sunt educați alături de colegii lor fără dizabilități la nivelul cel mai bun posibil, dovedindu-și eficiența în ultimii treizeci de ani (Winter E. and O'Raw P., 2010; Browder et al., 2012). Abordarea incluzivă asigură șanse egale de acces la educație pentru toate persoanele în contextul

Opțiuni de accesibilizare în Windows 11

actual al diversității tipurilor de dizabilități și a unui număr crescut de persoane cu dizabilități.

Cu toată eficiența procesului de incluziune, există în continuare un decalaj între oferta conținuturilor și abordările educaționale actuale și nevoile persoanelor cu dizabilități lucru observat printr-o rată mai scăzută de acces la educație și o rată mai mare de abandon școlar, chiar de două ori mai mare comparativ cu elevii tipici conform Blackorby & Wagner, 1996, în USA, rată în scădere astăzi, dar care încă este existentă, în special dacă ne referim la țările Europei de Est.

3. Beneficiile utilizării aplicațiilor cu rol de accesibilizare

Accesibilizarea devine un factor din ce în ce mai important în lume. Inițial, computerul era un lux pentru majoritatea. Totuși, acest lucru s-a schimbat, astăzi, oamenii folosesc tehnologia informatică nu numai pentru plăcerea lor personală, ci și pentru a-și coordona diverse aspecte ale vieții, activitatea financiară, comunicarea la distanță sau îngrijirea sănătății (de la monitorizarea mișcării și somnului, cercetarea unor simptome, solicitarea de rețete, până la autentificarea în dosarele de sănătate la vizita la medic).

Multe locuri de muncă noi necesită, de asemenea, abilități în utilizarea computerelor sau aplicațiilor diverse, ceea ce înseamnă că tehnologia informatică devine un instrument care poate permite îmbunătățirea accesului și la piața muncii pentru persoanele cu dizabilități. Din cauza dezvoltării rapide a aplicațiilor, este de o importanță vitală ca accesul la dispozitive tip SMART să fie disponibil pentru toată lumea.

Sistemele educaționale, școlile publice fac eforturi considerabile pentru includerea eficientă a elevilor cu nevoi speciale. Una dintre numeroasele strategii folosite de departamentele speciale este utilizarea „Asistenților de sprijin pentru învățare” / „Tehnologiilor asistive” pentru a-i ajuta pe aceștia în mediul școlar și extrașcolar. Rolul tehnologiilor asistive în clasă este de a reduce decalajul dintre copilul cu nevoi speciale și restul clasei, asigurându-se că el este capabil să acceseze același curriculum ca și colegii lui, sau curriculumul special adaptat.

Câteva din avantajele oferite de tehnologie și aplicații:

Învățare personalizată: adaptare în funcție de caz (ex. învățare adaptată în funcție de nivelul senzorial, motor și cognitiv de dezvoltare);

Învățare independentă, flexibilă: învățare în ritm propriu în baza resurselor accesibile;

Comunicare și colaborare accesibilizată: subtitrări în timp real, ”speech to text” și ”text to speech”, dispozitive radio pentru surzi, comunicare pe bază de semne sau imagini (conferințe video sau programe dedicate);

Dezvoltarea limbajului scris, vorbit și a auzului: aplicații educaționale sau terapeutice dedicate;

Creșterea încrederii și stimei de sine: sprijinind participarea și reușita cu rol motivațional;

Feedback rapid și monitorizarea progresului: întărire și corectare eficientă.

Având în vedere actualul accent global pe incluziune, nevoia de a face sălile de clasă inclusive și de a valorifica diversitatea este crucială.

Elevilor cu nevoi speciale severe, grave, le este adesea dificil să interacționeze clasic cu colegii lor într-o clasă, să urmărească un dialog sau să comunice ceea ce poate îngreuna incluziunea eficientă. Utilizarea softurilor de accesibilizare poate completa eficient, și uneori înlocui sprijinul uman direct și au și adesea avantajul a fi disponibile 24/7.

Utilizatorii aplicațiilor pot avea acces imediat la funcții specifice care răspund nevoilor individuale și sunt portabile și rentabile. Multe aplicații de accesibilizare pot oferi

utilizatorilor confidențialitate și independență sporită într-o serie de contexte. De exemplu, o persoană cu dizabilități lexice se poate simți jenată dacă nu poate citi un meniu într-un restaurant și nu dorește să atragă atenția asupra ei înșiși cerând ajutor. În această situație, ar putea folosi o aplicație de citire a meniului pe un telefon mobil. O persoană care are dificultăți de memorie și de planificare poate prefera, de asemenea, să folosească o aplicație de tip memento pentru a-i cere să ia medicamente la o anumită oră, în loc să solicite un lucrător de asistență să facă acest lucru pentru ei.

Inteligența artificială (AI), în dezvoltare accentuată recent, joacă un rol crucial în îmbunătățirea designului interfețelor cu utilizatorul pentru accesibilitate, prin ajustarea automată a elementelor precum dimensiunea fontului, contrastul culorilor, intensitatea sunetului și opțiunile de navigare pentru a răspunde diferitelor nevoi. Această abordare proactivă asigură faptul că persoane cu nevoi diferite pot interacționa fără probleme cu aplicațiile.

Prin îmbunătățiri bazate pe inteligență artificială, navigarea și interacțiunea în cadrul aplicațiilor devin mai intuitive și mai ușor de utilizat pentru persoanele cu dizabilități. Caracteristici precum comenzile vocale, recunoașterea gesturilor și introducerea textului cu predicție, suport pentru accesibilitate în timp real prin funcții precum recunoașterea imaginilor pentru cei cu dizabilități de vedere și captioning/subtitrări sau traduceri din vorbire în text (speech to text) sau invers pentru barierele de comunicare. Aceste progrese vor crește și mai mult independența și autonomia utilizatorilor în viitorul apropiat, devenind tot mai performante.

4. Aplicații utile

În baza experiențelor personale anterioare menționăm câteva aplicații cu variante "free" (gratuite) semnificative și utile, care pot fi de ajutor elevilor și profesorilor din toate formele de învățământ:

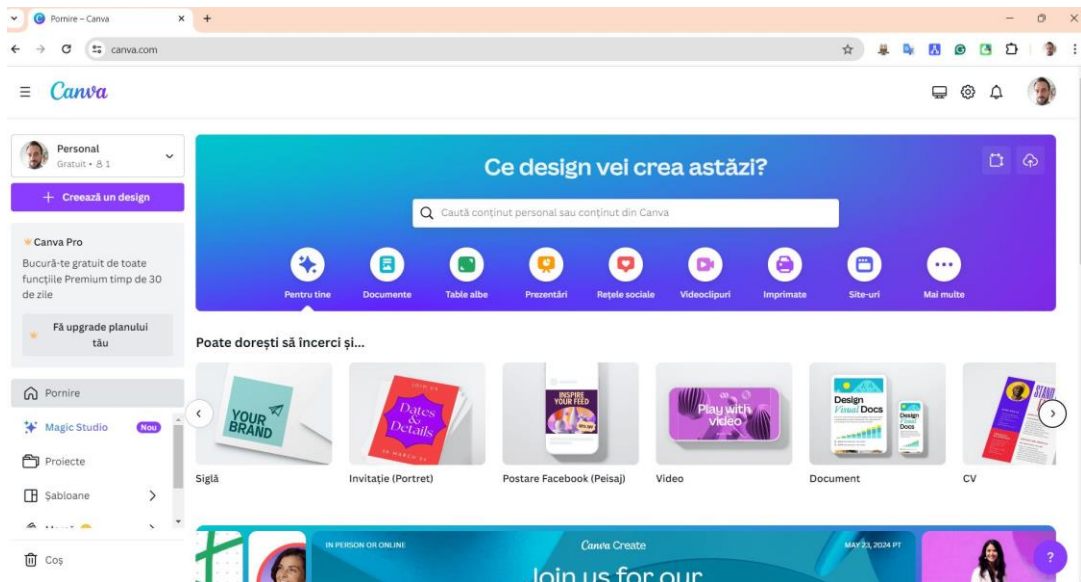
- „**Mindomo**” este un instrument "online" și "offline" (cu ajutorul aplicației) care ajută la crearea de prezentări de tipul hărților mentale.

Ce este Mind Mapping? Maparea mentală este o tehnică dinamică care conectează o idee centrală cu concepte înrudite într-o structură ierarhică.

Este un instrument puternic pentru captarea și explorarea ideilor, permițând să se urmărească relații și tipare într-o manieră vizuală. Prezentările pot fi construite într-un mod colaborativ, sau chiar cu ajutorul AI.

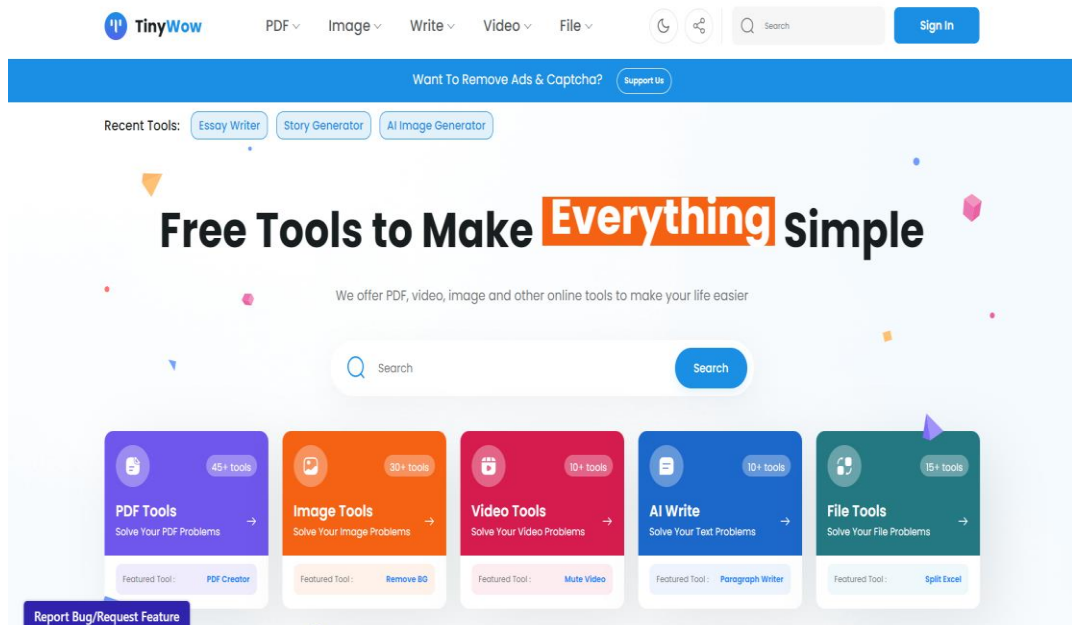
- „**Canva**” este o platformă de design grafic utilizată în principal pentru a crea imagini și prezentări cu diverse scopuri, de la materiale școlare până la postări pentru rețelele sociale. Aplicația include șabloane gata făcute pe care utilizatorii le pot utiliza în funcție de necesități pentru a-și realiza prezentările. Canva a integrat în lista de produse pe care le oferă și posibilitatea de a înregistra explicații video/audio care să însoțească prezentarea și de a crea prezentări cu ajutorul Inteligenței Artificiale.

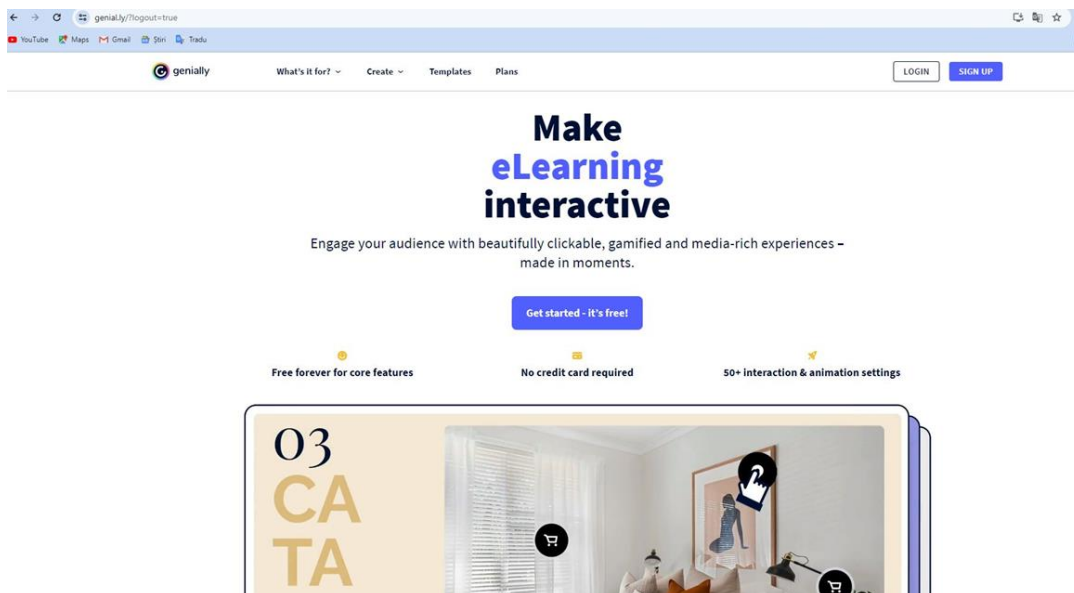

- „TinyWow”, printre multe alte opțiuni, folosește AI-ul pentru a scrie povești, sau chiar pentru a genera imagini. De asemenea cu ajutorul TinyWow pot fi create sau modificate documente .pdf, imagini sau chiar videoclipuri.

-

- „Genially”, permite realizarea de prezentări atractive și accesibile bazate pe interactivitate, gamification și conținut media bogat fiind utilă și în cadrul studiului individual.

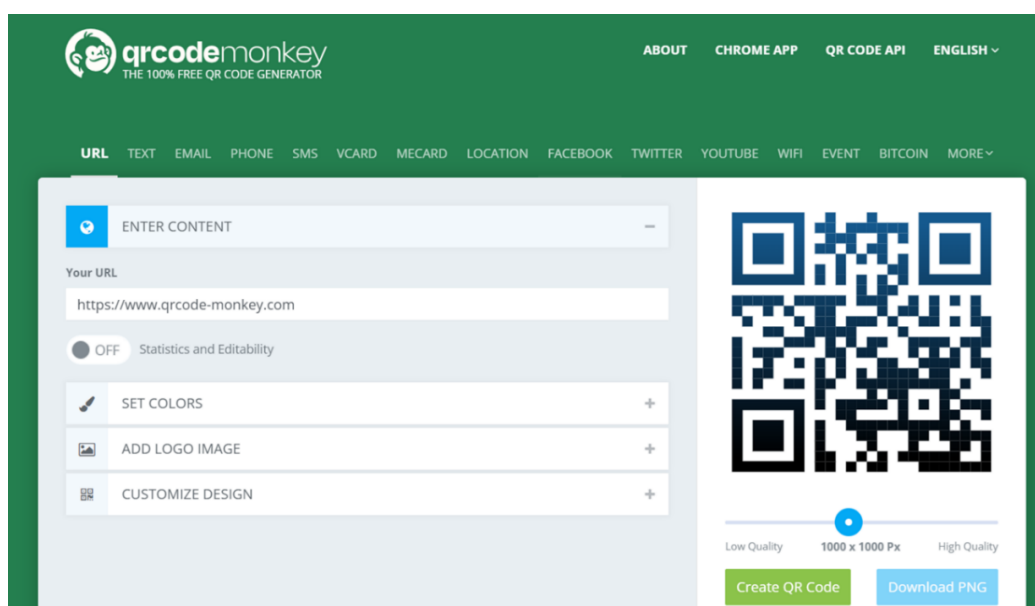

Un exemplu de utilizare a platformei Genially este materialul din cadrul proiectului Erasmus+, FINGO: „Colecție de bune practici și povești de succes în domeniul managementului financiar personal pentru elevii cu nevoi speciale” care poate fi accesat prin linkul sau scanând codul QR de mai jos .

<https://view.genial.ly/6489805fdb4ada0012a57ec6/dossier-romanian-fingo-pr3-interactive-book>

„QRCodeMonkey” este o aplicație gratuită care permite realizarea de coduri QR cu diverse setări, ca cel de mai sus. Codurile QR sunt extrem de utile în accesarea unor pagini rapid prin scanare, în loc de a tasta o adresă web eventual lungă, în plus prin includerea unei sigle pot oferi un suport vizual suplimentar legat de destinatar.

”Prezi” și ”Padlet” sunt alte două exemple de platforme de prezentare a unor materiale create, ca alternativă mai atractivă și accesibilă la clasicele Power Point-uri.

Pe măsură ce continuăm să inovăm și să dezvoltăm noi tehnologii, este imperativ să acordăm prioritate incluziunii și să ne asigurăm că nimeni nu este lăsat în urmă în era

digitală. Prin valorificarea puterii tehnologiei, putem crea o societate mai echitabilă și mai favorabilă incluziunii pentru toți.

Bibliografie:

1. Browder, D. M., Jimenez, B.A., Spooner, F., & DiBiase, W., (2012), *Inclusive inquiry science using peer-mediated embedded instruction for students with moderate intellectual disabilities*. *Exceptional Children*, 78(3), 301-317.doi: 10.1177/001440291207800303
2. Goffman E., (1966), *Behavior in Public Places: Notes on the Social Organization of Gatherings*, New York: The Free Press;
3. Goffman E., Reviewer, *Journal*, (1967), "Review". *American Political Science Review*. 61 (2): 500–501, June 1967;
4. Revista8, (2024), *Tehnologia în educație: Avantaje și dezavantaje*, 06.02.2024
<https://revista8.ro/tehnologia-in-educatie-avantaje-si-dezavantaje>
5. Silvia T., Bahar G., Daniela R., Aneta S., Theodor S., Katarzyna S., Graziella P., Coca M. V., (2024), *Guide Book for Teachers who Deal with Students at Risk*, 3, 35-38, online accessible book:
<https://drive.google.com/file/d/1bhAsxBdTRtqBkfCOzM6zMzkUBRiRdc4D/view>
6. Winter E. and O’Raw P., (2010), *Literature Review of the Principles and Practices relating to Inclusive Education for Children with Special Educational Needs*
https://ncse.ie/wp-content/uploads/2014/10/NCSE_Inclusion.pdf

DANS ÎN LUMEA TĂCERII

Prof. Staicu Ana, Liceul Tehnologic Special Nr. 3, Bucuresti

Prof. Păștin Delia Loana, Liceul Tehnologic Special Nr. 3, Bucuresti

Vedem la televizor că unele emisiuni de știri debutează cu anunțul ”emisiune dedicată și persoanelor cu deficiență de auz”. Este o timidă încercare de a-i include în viața socială pe cei cu deficiență de auz, de a le crea sentimentul de apartenență la societatea formată în proporție de 98% de auzitori, oameni care comunică utilizând limbajul verbal. Dar persoanele cu deficiență de auz, din cauza abilităților reduse de comunicare verbală nu se simt parte a societății. De cele mai multe ori sunt retrași, temători, timizi, încearcă să pună întrebări, să afle răspunsuri la problemele pe care trebuie să le rezolve, dar nu știu cum să o facă, pentru că nu folosesc limbajul majorității.

De aceea elevilor din Liceul Tehnologic Special Nr. 3 din București li s-a oferit posibilitatea de a participa la ateliere de dezvoltare a abilităților, a creativității și a spontaneității și de creștere a încrederii în sine.

MOL Romania prin Programul MOL pentru sănătatea copiilor finanțează proiectul coordonat de Asociația Procultura Surzilor împreună cu Liceul Tehnologic Special Nr. 3 și TMoves pentru a oferi copiilor surzi, cu hipoacuzie și dizabilități asociate un program de dans-terapie inedit!

Proiectul are ca scop implementarea unui program de terapie prin dans destinat elevilor de la ciclul primar și gimnaziu din Liceul Tehnologic Special Nr. 3 și promovarea exprimării prin artă ca mijloc de incluziune socială a copiilor defavorizați sau cu nevoi speciale.

Perioada desfășurării proiectului este ianuarie și iulie 2024. În cadrul acestui program, elevii au ocazia să se exprime prin dans. Programul este conceput astfel încât să conducă la creșterea abilităților socio-emoționale, creativității și a încrederii de sine prin dans-terapie.

Tehnica WOS are la bază patru piloni principali, care includ construirea relației cu copiii bazată pe încredere și conexiune, exprimarea liberă a stărilor, sentimentelor și emoțiilor, construirea abilităților de viață și dansul „vindecării”, care face trecerea între limbajul nonverbal și cel verbal. În plus, proiectul folosește și cadrul Organizației Mondiale a Sănătății, UNICEF și ONU de dezvoltare a abilităților de viață.

Beneficiarii direcți ai proiectului de dans-terapie sunt 20 de elevi cu deficiențe de auz (10-15 ani) de la Liceul Tehnologic Special Nr.3, singura instituție de învățământ special din București care școlarizează copii și tineri cu dizabilități auditive de la nivel preșcolar la nivel postliceal.

Toate aceste activități de dans terapie se vor desfășura sub îndrumarea doamnei profesor coregraf de dans creativ și fondator Tmoves, Sorina Petrescu.

Acest proiect își propune să îmbine terapia prin artă cu terapia emoțională în vederea creșterii stimei de sine a persoanelor cu deficiență de auz.

Activitățile propuse urmăresc atât însușirea tehnicilor de artă teatrală, cât și familiarizarea cu elemente de psihodramă, acestea oferindu-le copiilor posibilitatea de a-și cunoaște emoțiile proprii și ale celorlalți, pentru a putea transforma atât pe scenă, cât și în afara ei comportamentele indezirabile în comportamente dezirabile. În spatele măștii actorului, copilul are ocazia de a intra în pielea unui personaj, îi dispăre inhibiția și poate da frâu liber emoțiilor.

Spectacolul final va fi o demonstrație a capacității lor de exprimare emoțională și transpunerea acestora în forme de artă dramatică, în fața unui public numeros.

ORIENTAREA ȘCOLARĂ ȘI PROFESIONALĂ A ELEVILOR CU DEFICIENȚE DE AUZ

Profesor Tăbăcaru Gabriela, CSEI ”Constantin Pufan” Vaslui

Integrarea școlară și socio-profesională reprezintă un obiectiv fundamental în educația elevilor cu deficiențe de auz și este misiunea educației speciale pe care școala noastră o oferă elevilor.

În C.S.E.I.”Constantin Pufan” elevii cu deficiențe de auz beneficiază de toate drepturile și serviciile educaționale, psihoterapeutice, medicale, recuperatorii, compensatorii și socio-emoționale, în spiritul echității umane și asigurării egalității de șanse pentru reușita personală și integrarea socială autonomă.

Adaptarea și corelarea conținuturilor educației - curriculei naționale în raport cu potențialul elevilor cu CES, în școala noastră - destinată deficienților de auz – se realizează permanent, în mod complex și diversificat – particularizat. Atingerea criteriilor finale ale adaptării socio-profesionale a tinerilor din școala noastră reprezintă sistemul de coordonate și standarde valorice la care se raportează întregul complex de învățare specială, de recuperare și compensare prin terapii, destinate re-echilibrării funcțiilor adaptative.

Stimularea elevilor pentru buna adaptare și interacțiune socială stă la baza școlarizării funcționale pentru o meserie, o profesie, în raport cu potențialul fiecărui elev și cu nevoile de dezvoltare personală.

Orientarea școlară și profesională a elevilor noștri cu deficiențe de auz se realizează atât la nivelul școlii, prin munca solidară a profesorilor din echipa multidisciplinară, cât și la nivelul clasei, prin efortul consilierului de grup, în parteneriat cu familia și C.J.R.A.E. Elevii și familia sunt informați asupra rețelei școlare din județ și din alte zone (Iași, Suceava, Focșani), privind școlarizarea pentru meserii și profesii, pentru studiul liceal special.

Prin proiectele zonale al școlii noastre, elevii și cadrele didactice școli pentru meserii și profesii accesibile elevilor cu deficiențe de auz (Suceava, Iași). Cu prilejul acestor proiecte, visul de orientare profesională a elevilor noștri dobândește substanță reală, devine atractivă. Elevii vizitează ateliere de lucru, laboratoare de pregătire, clase speciale destinate meseriilor de cofetar, patiser, decorator, prelucrarea lemnului și pielăriei, tehnicii dentare sau turismului.

Strategiile de orientare școlară și profesională se conduc după obiectivele identității vocaționale a elevilor, pe care o construim progresiv, începând de la abilitățile comunicativ-cognitive și continuând cu interacțiunea socială interpersonală a elevilor. Aplicarea strategiilor de orientare școlară și profesională pornește de la elementele comune ale intervențiilor educaționale și terapeutice prin:

- Metodele speciale de educație, terapie, compensare, recuperare și consiliere;
- Mijloacele didactice și informatice în laboratorul de informatică și în laboratoarele de terapii recuperatorii;
- Activitățile educative extrașcolare prin concursuri, spectacole, vizite, excursii, întâlniri și parteneriate cu familia;
- Cooperarea cu comisiile specializate ale C.J.R.A.E., pentru diagnoză și orientare;
- Testările complexe și planuri individualizate de educație și dezvoltare personalizată.

Un rol deosebit în pregătirea elevilor pentru reușita în orientarea profesională îl deține profesorul și consilierul clasei, care cunoaște, motivează și stimulează elevii prin:

- Autocunoaștere și reflectare asupra alegerii unui profil-profesional;

- Inventarierea intereselor de dezvoltare și a alternativelor de școlarizare profesională;
- Aprecierea potențialului de echilibrare a elevilor în raport cu solicitările profesionale: independență în comunicare și interacțiune, securitate și responsabilitate în serviciile sociale și în condițiile de muncă.

Dialogul și interacțiunea vie cu elevii stimulează dezvoltarea personală și conștiința de sine, prin curaj și încredere, în raport cu reușita școlară-profesională.

Particularizarea cunoașterii psihopedagogice cuprinde și produsele specifice ale elevilor: eseuri, compuneri, desene, machete, lucrări artizanale, în care se exprimă potențialul cognitiv și creativ. Fondul interacțiunii de consiliere și orientare pentru meserie și profesie este întotdeauna stimulat, binevoitor, focalizat pe nevoile de dezvoltare ale fiecărui copil cu nevoi speciale de educație și autorealizare.

Decizia privind pregătirea școlară pentru meserie și profesie este rezultatul unei munci educative de echipă, iar planul de implementare și aplicare a deciziei de orientare școlară reunește efortul echipei multidisciplinare din școală.

Bibliografie:

1. Băban. A., *Consiliere educațională*, Cluj Napoca, 2001
2. Cosmovici. A.și Iacob L., *Psihologie școlară*, Iași, 1998
3. Neculau A., *Dinamica grupului și a echipei*, Iași, 2007

ACTIVITĂȚI DE TERAPII SPECIFICE LA ELEVII CU DIZABILITĂȚI AUDITIVE

Profesor psihopedagog Anton Daniela
Profesor psihopedagog Diaconu Ramona
Liceul Tehnologic Special „Vasile Pavelcu” Iași

ARGUMENT

„Privește copilul ca pe o ființă umană și fă-l să găsească o modalitate prin care să se poată exprima”
(P.Ogden și S. Lipsett-Grădina tăcută:să înțelegem copilul surd”)

În încercarea de a găsi un răspuns la întrebarea „Cine este copilul deficient de auz?” am descoperit, în lucrarea *Lettre ouverte aux parents qui ont des enfants sourds* a lui Danielle Bouvet, ortofonist la Paris, următoarea idee: „copilul surd este un copil normal în potențialitățile sale intelectuale și lingvistice; pentru a da o bună educație copilului surd, trebuie să plecăm de la ceea ce el are și ceea ce poate”. La nivelul educației elevilor cu dizabilități auditive scopurile sunt stăpânirea unei modalități eficiente de comunicare cu mediul auzitor, etalarea unor modele de comportament valide, adaptate situațiilor reale de viață, acumularea unui bagaj de cunoștințe care să-i permită înțelegerea situațiilor din jurul său, dezvoltarea unor atitudini pozitive față de mediul auzitor, față de muncă, participarea la viața socială, stăpânirea unor cunoștințe specializate astfel încât să poată practica cu succes o meserie. Principala consecință a pierderii auzului este neachiziția spontană a limbajului. Astfel, în planul vorbirii, modul de exprimare nearmonios, intonația stridentă sau monotonă, ritmul și calitatea articulării perturbă inteligibilitatea vorbirii. Principalele particularități ale inteligibilității vorbirii la copiii cu deficiențe auditive¹ sunt: *aritmia sau disritmia (încetinirea ritmului vorbirii, neregularități ritmice, pauze inadecvate în interiorul cuvintelor); *pattern-uri intonatorii defectuoase (monotonie sau variații bruște de intonație); *nazalizare sau absența nazalizării; *articulația defectuoasă, mari dificultăți în realizarea coarticulației; *pattern-uri respiratorii defectuoase, coordonări incorecte sau dificile ale organelor fonarticulatorii.²

PROIECT DE ACTIVITATE

Unitatea de învățământ: Liceul Tehnologic Special „Vasile Pavelcu” Iași

Cadrul didactic:

Data

Grădiniță

Descrierea beneficiarului: Maria, 4 ani, hipoacuzie neurosenzorială bilaterală, formă severă, cu tulburare în achiziția limbajului receptiv și expresiv, nu are formate conduite perceptiv motrice de formă, mărime, culoare, memoria predominant involuntară, de scurtă durată, mecanică, capacitate de concentrare instabilă, fluctuantă. Este bine integrată în colectivul de preșcolari, sociabilă, cooperantă, frecventează grupa A, D.A. (dizabilități auditive) din decembrie 2023. Are o rezistență scăzută la frustrare și la efort, capacitate redusă de menținere a concentrării atenției pe sarcină. Comunică prin intermediul semnelor

¹ Maria, A., *Psihologia deficienților de auz*, Cluj Napoca, 2000, pg. 46.

² Maria, A., *Psihologia deficienților de auz*, Cluj Napoca, 2000, pg. 48.

neconvenționale, dificultăți în controlul vocii, dificultăți majore de articulație și pronunție. Manifestă pronunția reflectată a fonemelor „a” și „o”, cu voce afonă. Atitudine fluctuantă față de activitățile educaționale și terapeutice, complianță redusă în realizarea sarcinilor propuse.

Domeniul de activitate: Terapii specifice și programe de intervenție

Tipul de terapie: Educație psihomotrică

Subiectul activității: „Cunoașterea părților corpului ”

Tipul activității: Terapie individuală

Scopul activității: Formarea capacității de cunoaștere a părților componente ale corpului uman

Obiective operaționale:

➤ cognitive:

O₁- să descopere părțile principale ale corpului uman (nas, ochi, gură, urechi, mâini, picioare și degete), pe propriul corp și pe bebelușul-păpușă, din Anexa 2. Obiectivul va fi atins la nivel minim dacă descoperă patru dintre cele șapte părți componente

O₂-să identifice utilitatea obiectelor din „cutia roșie magică” (ochelari, floare, bomboane, tobă, minge cu țepi, pinguin, bicicletă din carton) prin răspunsul la întrebarea „Ce facem cu...?”, din Anexa 3. Obiectivul va fi atins la nivel minim dacă descoperă utilitatea a patru din cele șapte obiecte

➤ psihomotorii:

O₃-să reproducă prin imitație, pe baza modelului oferit de cadrul didactic, exerciții de gimnastică generală, precum și pentru dezvoltarea motricității aparatului fonoarticular, din Anexa 1. Obiectivul va fi atins la nivel minim dacă reproduce cel puțin patru dintre exercițiile date

O₄-să indice părțile componente ale corpului uman (nas, ochi, gură, urechi, mâini, picioare și degete), utilizând stimuli tactili (abțibild) și luminoși (lanterna). Obiectivul va fi atins la nivel minim dacă indică patru din cele șapte părți componente ale corpului uman

O₅-să execute semnele (limbaj mimico-gestual) corespunzătoare obiectelor prezentate în activitate și noțiunilor însușite astăzi. Obiectivul va fi atins la nivel minim dacă execută 50% dintre semne (limbaj mimico-gestual)

O₆-să lipească pe o planșă-suport elementele componente ale capului (păr, ochi, nas, gură și urechi) folosind plastilina, din Anexa 4. Obiectivul va fi atins la nivel minim dacă lipește trei din cele cinci componente

➤ afective:

O₇-să-și îmbunătățească capacitatea de cooperare pentru a rezolva sarcinile primite. Obiectivul va fi atins la nivel minim dacă preșcolarul colaborează în 50% dintre situații în vederea realizării sarcinilor de lucru

Metode și procedee: LMG, conversația, explicația, demonstrația, observația, imitația, exercițiul, descoperirea dirijată, coacțiunea.

Mijloace de învățământ: oglinda, cartonase cu imagini pentru gimnastica fonoarticulară, bebeluș-păpușă, „cutia roșie magică”, ochelari, flori de primăvară, bomboane, tobă, minge cu țepi, pinguin, bicicletă din carton, baloane din săpun, plastilină, planșă suport.

Forme de organizare: individuală

Evaluare: formativă, prin aprecieri verbale și mimico-gestuale stimulative, observarea comportamentului

Timp: 45 minute

DEFĂȘURAREA ACTIVITĂȚII

Momentele activității	Obiective op.	Demersul instructiv-educativ	Metode și procedee/ mijloace de învățământ	Evaluare
Moment organizatoric		Profesorul organizează spațiul de desfășurare a activității terapeutice, pregătește materialele necesare și creează condițiile optime. Copilul sosește în cabinet și se așază pe scăunel. Cadrul didactic se poziționează în fața copilului, astfel încât demonstrația sa articulatorie și gestuală să poată fi urmărită cu ușurință. Se vor saluta reciproc folosind limbajul propriu și limbajul mimico-gestual.	Conversația LMG	
Introducer ea în activitate	O ₃ O ₅ O ₇	Cadrul didactic execută și demonstrează, în fața oglinzii, exerciții pentru dezvoltarea motricității aparatului fonoarticulator pe care copilul le imită. Dacă este cazul se intervine pentru a corecta modul de execuție: <ul style="list-style-type: none"> ✚ Peștele sub apă vorbește deschizându-și gura sub forma literei „O”. Vorbește și tu ca el! ✚ Arată-mi cum bea apă un pui de puma! ✚ Ce bună este mierea! Fă și tu cu buzele ca și ursulețul! ✚ Șoricelul râde tare, tare! Hai să râdem împreună cu el! ✚ Regele animalelor este leul. Cum rage el? ✚ Umflă-ți obrajii cu aer ca și broscuța țestoasă! Acum vom sparge balonul din obraji apăsându-i cu palmele!” (Anexa 1). 	Conversația Explicația Demonstrația Observația LMG Imitația Oglinda Cartonașe cu imagini pentru gimnastica fonoarticulatorie	-Aprecieri verbale sau nonverbale stimulative asupra modului de imitare a exercițiilor pentru dezvoltarea musculaturii aparatului fonoarticulator. -Observarea comportamentului copilului în timpul imitației exercițiilor
Captarea atenției și anunțarea subiectului și a obiectivelor	O ₇	Captarea atenției copilului se va realiza prin prezența unui bebeluș-păpușă (Anexa 2) așezat pe un scăunel alăturat și care are lipit pe nas un abțibild sub formă de fluture. Copilul observă bebelușul, manifestând interes față de acesta prin dorința de a-l atinge. Cadrul didactic îi va comunica copilului subiectul și obiectivele activității: „Vom învăța despre corpul uman, ne vom juca cu bebelușul-păpușă și vom descoperi la ce ne ajută fiecare parte a corpului nostru”. Mesajul va fi transmis folosind limbajul mimico-gestual. Copilul	Conversația LMG Explicația Bebeluş-păpuşă Abțibild	-Observarea comportamentului copilului în timpul anunțării temei și a obiectivelor pentru a urmări înțelegerea mesajului

		privește profesorul, demonstrând înțelegerea mesajului transmis.		transmis de către profesor	
Desfășurarea activității	O ₁	<p>Profesorul ia fluturașul de pe nasul bebelușului-păpușă și îl pune pe nasul copilului, transmițându-i prin limbaj mimico-gestual denumirea acestuia (*<i>în situația în care copilul este tactil-defensiv se evită lipirea direct pe pielea acestuia</i>). Ulterior profesorul ia fluturașul și îl așază pe gura bebelușului. Copilul, cu sprijinul cadrului didactic prin coacțiune, ia fluturașul și îl lipește pe gura lui. Profesorul, ducând degetul la propria gură, transmite copilului denumirea acesteia.</p> <p>Pe măsută sunt așezate mai multe abțibilduri. Copilul este invitat să aleagă unul și să îl lipească pe ochii și urechile bebelușului, profesorul indicând denumirea acestora în limbaj mimico-gestual.</p> <p>Ulterior profesorul focalizează lumina unei lanterne pe mâinile, degetele și picioarele bebelușului-păpușă, adresând întrebarea către copil, prin limbaj mimico-gestual: „Unde este lumina?” Copilul va răspunde în limbaj propriu, indicând partea componentă a corpului pe care a fost focalizată lumina: „Lumina este pe picior.”</p> <p>La finele aceste secvențe de activitate copilul va fi recompensat cu un abțibild ce va fi lipit în piept.</p> <p>Profesorul propune copilului un moment de energizare, intitulat „Fă ca mine!”. Copilul, așezat în fața profesorului va imita mișcările acestuia:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✚ Hai să batem din palme! ✚ Punem mâinile pe nas! ✚ Punem mâinile la ochi! ✚ Sus, în picioare! ✚ Hai să ne îmbrățișăm! 	Conversația Demonstrația Observația LMG Imitația Coacțiunea Bebeluş-păpușă Abțibilduri (flutură, floare, iepure, ouă)	-Aprecieri verbale și nonverbale stimulative (bătăi din palme, degetul mare ridicat în semn de „Ok”, zâmbete, atingeri ale umerilor copilului în semn de „Bravo”)	
	O ₅			Lanternă Conversația Explicația Exercițiul LMG	privind descoperirea părților componente ale corpului pe bebeluşul-păpușă.
	O ₇			Imitația Conversația Explicația LMG	-Aprecieri verbale și nonverbale stimulative privind indicarea părților corpului uman..
	O ₄			Observația Descoperirea dirijată Coacțiunea Cutia roșie magică cu obiecte (ochelarii, florile, bomboanele, tobă, mingea cu țepi, bicicleta, pinguinul)	
	O ₅			Baloane din săpun	
	O ₂		Profesorul va aduce în fața copilului o „cutie roșie magică” (Anexa 3), care conține obiecte asociate părților componente ale corpului uman însușite astăzi (ochelari, bomboane, tobă, pinguin, flori, bicicleta, mingea cu țepi) . Copilul va scoate, pe rând, prin coacțiune, fiecare obiect și va identifica utilitatea acestora. De exemplu ochelarii îi vom pune la ochi pentru a privi culorile, floarea o vom duce		

		<p>la nas și o vom mirosi, toba o vom lovi și vom asculta sunetul, bomboanele le vom gusta cu ajutorul gurii, mingea cu tepi o vom explora tactil cu ajutorul degetelor, pinguinul îl vom îmbrățișa cu mâinile, iar cu bicicleta ne vom plimba folosind picioarele. Cadrul didactic va oferi sprijin în permanență copilului.</p> <p>După această activitate profesorul va oferi copilului o explozie de balonașe din săpun.</p>		-Aprecieri verbale și/sau nonverbale stimulative asupra identificării utilității obiectelor din cutia magică.
Evaluarea și încheierea activității	O6 O7	<p>La finele activității copilul va primi o planșă suport (Anexa 4), care ilustrează chipul unei fetețe. Copilul, folosind plastilină de culori corespunzătoare trăsăturilor sale, va modela elementele lipsă-ochii, nasul, gura. Profesorul va realiza sarcina concomitent cu copilul.</p> <p>La sfârșitul activității copilul va fi apreciat pentru activitatea de astăzi și va fi recompensat cu o carte de colorat și creioane.</p>	<p>Conversația Explicația LMG Planșa suport Plastilină de culori diferite Oglindă</p>	Aprecieri verbale și/sau nonverbale stimulative asupra modului de completare a planșei suport și asupra originalității..

Anexa 1

Anexa 2

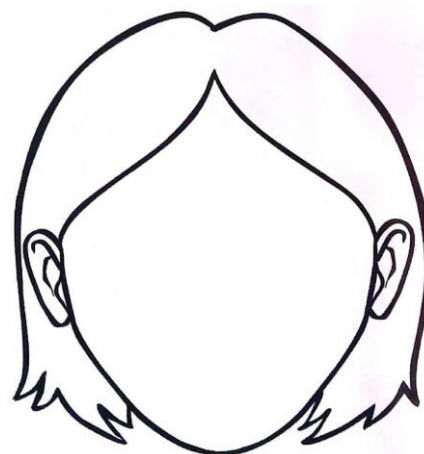

Anexa 3

Anexa 4

Bibliografie:

Gherghuț, A., Frumos, L., Raus, G., 2016, *Educația specială-Ghid metodologic*, Editura Polirom, Iași.

Maria Anca, 2000, *Intervenții psihopedagogice în antrenarea funcțiilor auditiv verbale*, Presa Universitară Clujeană, Cluj

DEZVOLTAREA NEUROMOTORIE 0 – 3 ANI LA COPILUL CU DSM – ÎNTELEGerea ȘI SUPORTUL OPTIM –

Aionesă Mihaela, prof. Kinetoterapie
Gorovei Cosmina-Ioana, prof. Kinetoterapie,
Liceul Tehnologic Special „Vasile Pavelcu” Iași

Primii ani din viața copilului au o influență importantă asupra dezvoltării psihoneuromotorii, deoarece experiențele timpurii prin stimularea motorie și multisenzorială vor ajuta la dezvoltarea a mii și mii de conexiuni neuronale care stau la bază dezvoltării ducând astfel la formarea de enrame senzorio motorii, priceperi și deprinderi.

Prin intermediul acestui articol, dorim să subliniem că intervenția timpurie incluzând stimularea multisenzorială și reabilitarea neuromotorie, este esențială pentru a crea premisele unei dezvoltări cât mai apropiată de normal a copilului cu DSM care prezintă și diverse tulburări motrice. După naștere, encefalul bebelușului este invadat de o multitudine de stimuli, informații ce provin de la organele de simț. Prin stimularea senzorială, bebelușii își activează toate simțurile iar prin stimularea neuromotorie timpurie se acționează asupra cortexului motor care va favoriza învățarea, dobândirea unor enrame motorii necesare dezvoltării fizice. Programele de stimulare motorie implementate cât mai devreme duc la progrese remarcabile în ceea ce privește dezvoltarea motorie în secvențele sale normale. Metodele și mijloacele specifice kinetoterapeutice, ajută copilul să exerseze modelul corect de mișcare. Având în vedere că un copil cu deficiențe multisenzoriale are centri nervoși afectați sau îi lipsește capacitatea de corecție, este posibil ca modelul de mișcare pe care și – l formează să dezechilibreze dezvoltarea sa fizică, lipsindu - l de acele deprinderi de mișcare elementare.

Recuperarea, prin intermediul kinetoterapiei, are ca și obiective: formarea și dezvoltarea etapelor neuromotorii în secvențele sale normale, corectarea posturii și aliniamentului corpului, dezvoltarea coordonării, controlului și echilibrului, corectarea/evitarea instalării pozițiilor vicioase, implicarea activă a familiei în recuperarea copilului.

Deficiențele senzoriale multiple (DSM)

Termenul de „deficiență senzorială multiplă” este utilizat în context educațional pentru a desemna un copil cu cerințe educative speciale și cu nevoi de dezvoltare, referitoare în mod particular la utilizarea informațiilor care provin de la toate simțurile. Cerințe educative speciale reprezintă o sintagmă lansată în anul 1978 în Marea Britanie și se referă la „caracteristici, particularități prezente în plan educativ la anumite categorii de persoane, care sunt consecutive unor disfuncții sau deficiențe de natură intelectuală, senzorială, psihomotorie, fiziologică sau determinate de dificultăți de învățare, tulburări comportamentale sau apărute ca urmare a unor condiții psihoafective, socioeconomic sau de altă natură care influențează dezvoltarea psihointelectuală a copilului”(Gherghuț, A., 2016, p.31).

Din punct de vedere etimologic conceptual „deficiență” derivă din latinescul defectus având semnificația de defecțiune, lipsă, scădere a structurilor corpului. Aceasta poate fi parțială sau totală, temporară sau definitivă, evolutivă, regresivă sau staționară, singulară sau asociată și este cauzată de o alterare a structurilor sau funcțiilor psihologice,

fiziologice sau anatomice, constituind un dezavantaj social, emotional, fizic. Deficiențele asociate reprezintă existența a două sau mai multe deficiențe acestea fiind de cele mai multe ori însoțite de tulburări fizice, psihice, cognitive.

Expresia „deficiență senzorială multiplă” implică o descriere funcțională a surdocecității, referindu-se la modul în care o persoană se manifestă și funcționează în realitate și nu doar asupra condiției medicale proprii fiecărei deficiențe.

Surdocecitatea reprezintă ansamblul de efecte consecutive pierderii, reducerii funcțiilor senzoriale (auz și vâz). Acest fapt generează un tipar unic de dezvoltare.

„Persoanele cu surdocecitate sunt multisenzorial deficiente: ele nu își pot folosi simțurile de distanță, vâzul și auzul, pentru a primi informații nedistorsionate” . (J.M., McInnes ,J.A.Treffry, 1982, p. 4).

Copilul cu surdocecitate este o persoană cu cerințe educative speciale și complexe, precum și cu nevoi de dezvoltare, legate de utilizarea informațiilor care provin de la simțuri.

De-a lungul istoriei în domeniu, copiii cu surdocecitate au fost priviți în modul următor:

“... aveau deficiențe de vedere prea accentuate pentru a frecventa o școală pentru surzi și, în același timp, aveau deficiențe de auz prea accentuate pentru a merge la o școală pentru nevăzători, gradul deficiențelor de vedere și de auz nu le permite includerea adecvată în programe educaționale special elaborate doar pentru copilul deficient de auz sau copilul deficient de vedere...”

În țările nordice, începând cu anul 1980 se folosește următoarea definiție:

“O persoană cu surdocecitate prezintă o combinație severă de deficiențe vizuală și auditivă. Unele persoane cu surdocecitate prezintă surditate profundă și cecitate totală, în timp ce altele dispun de resturi de auz și de vedere.”

Efectele DMS asupra vieții persoanei cu surdocecitate se manifestă în toate ariile de dezvoltare:

- ✓ dificultăți în comunicare,
- ✓ dificultăți în procesul de achiziționare a informației
- ✓ dificultăți de mobilitate.

Deficiențe de vedere și de auz în diferite grade pot fi asociate uneori cu dificultăți de învățare și deficiențe motorii.

Nu există o definiție unanim acceptată. Definițiile depind de specializări și abordări individuale (familiarizarea cu termenii specifici diferitelor abordări/ discipline – medical, educațional) și de influențe culturale. Toate definițiile precizează necesitatea dezvoltării unor servicii speciale care să ofere suport.

Particularități morfo – funcționale si psiho - motrice ale copiilor cu DSM și tulburările motrice.

Etiologia deficiențelor, tulburărilor neuromotorii se regăsește în leziuni la nivel cerebral (paralizii și pareze), leziuni la nivelul măduvei spinării, la nivelul nervilor periferici, precum și afecțiuni musculare. Aceste leziuni pot afecta în grade diferite organismul, ducând la apariția deficiențelor motorii, la naștere prematură, deficiențe multisenzoriale, sindroame genetice, boli degenerative.

Cauzele acestor tulburări pot fi interne, determinate de procesele de creștere și dezvoltare, externe care se referă la condițiile de mediu, predispozante cum ar fi: ereditatea, naștera prematură, accidente obstetricale precum și cauzele determinante din perioada intrauterină: infecții, boli ale sângelui, carențe ale unor vitamine. Există două mari categorii de tulburări motrice întâlnite la copiii cu deficiențe senzoriale multiple și anume: întârzierea în dezvoltarea neuromotorie și paralizia cerebrală.

Copiii născuți prematur sau cei cu o greutate mai mica de 2500 de gr. prezintă un risc destul de mare în a dezvolta diferite deficiențe dintre cele mai grave cum ar fi: deficiențe

neuromotorii, auditive, vizuale, de intelect, paralizie cerebrală sau dublă deficiență, surdocecitatea . În lipsa deficiențelor senzoriale, copiii au toate canalele senzoriale dezvoltate normal, ceea ce duce la obținerea de informații din mediu. Imediat după naștere, aceștia sunt dependenți de stimuli - tactili, auditivi, olfactivi, gustativi, kinestezici, interacțiunea cu mediul fiind esențială pentru dezvoltarea lor armonioasă din punct de vedere psihoneuromotor. Copiii cu deficiențe senzoriale s – ar putea să nu vadă, audă, simți apropierea mamei, astfel interacțiunea dintre acesta și mamă fiind deficitară încă din primele momente de viață ale fătului. Aceștia prezintă nevoi multiple iar lipsa accesului la informația vizuală și auditivă cauzează mari dificultăți în toate ariile dezvoltării.

ÎNTÂRZIAREA ÎN DEZVOLTAREA NEUROMOTORIE

Prematuritatea

Conform Organizației Mondiale a Sănătății, prematur se numește orice copil viu care la naștere are o greutate mai mică de 2500 de gr. Prematuritatea apare în condițiile nașterii unui nou născut cu o greutate sub 2.500 g (copil cu greutate mai mică la naștere) și cu o vârstă gestațională mai mică de 37 de săptămâni (gestație scurtă) și având patru grade de gravitate:

Dintre cauzele care pot determina prematuritatea fac parte:

- carențe nutriționale, aport deficitar de proteine, minerale și vitamine ale mamei;
- starea de sănătate a părinților (vârsta mamei, talia mamei – sub 1,50 cm, și greutatea sub 45 kg.)
- afecțiuni infecțioase, endocrine, cardiace;
- malformații uterine, ruperea prematură a membranelor
- intoxicații cornice (tabagism, alcoolism, consum de droguri)

Sindromul Down

John Langdon Down, medic englez a fost cel care în anul 1866, a descris acest sindrom, denumindu – l idioteenie mongoloidă, referindu – se la asemănările dintre persoane. Este cel mai frecvent sindrom cromozomial și cea mai frecventă cauză de retard mental. Sindromul Down este o boală genetică ce constă în multiple anomalii congenitale, care în cele mai multe dintre cazuri apar datorită prezenței în plus a unui cromozom.

După Roșan, A., (2015), prevalența sindromului Down a fost raportată ca fiind de 1: 600 de nou – născuți. Această tulburare neurodevelopmentală este cel mai ușor de diagnosticat datorită prezenței anomaliilor fizice, care se observă prin testare genetică. Caracteristicile fizice care apar la copiii cu sindrom Down sunt: trăsături fizice dismorfice, întârziere în dezvoltare, hipotonie, iar deficitalele neurocognitive asociate sunt deficiențele la nivelul comunicării, limbajului și memoriei.

Dezvoltarea comportamentului motor la copiii cu sindrom Down demonstrează un profil diferit de cel al copiilor fără dizabilități. De – a lungul timpului s – a pus foarte mult accent pe dezvoltarea cognitivă, unde handicapul mintal era considerat cel mai evident simptom, omițându– se problemele motorii specifice.

Tulburări ale psihomotricității

După Verza, Emil., (1994) „psihomotricitatea este o funcție complexă care integrează și subsumează manifestările motrice și psihice ce determină reglarea comportamentului individual, incluzând participarea diferitelor procese și funcții psihice care asigură atât recepția informațiilor, cât și execuția adecvată a actului de răspuns.” Dezvoltarea psihomotricității, conduitelor psihomotricității evoluează în funcție de particularitățile și înzestrarea aptitudinală a copilului, de gradul de dezvoltare fizică și intelectuală cât și de intervenția și influențele exercitate de timpuriu asupra sa.

Deși literatura de specialitate ne – a oferit de – a lungul timpului mai multe clasificări ale tulburărilor psihomotrice, nu există o clasificare unanim acceptată fiind imposibil de realizat date fiind formele extrem de variate, sub care acestea se pot prezenta.

Tulburările de psihomotricitate sunt determinate de calitatea proceselor psihice care influențează controlul și funcționarea mecanismului neuromuscular. Astfel, tulburările de psihomotricitate pot fi grupate în opt categorii:

- tulburări ale motricității (tulburări de echilibru, coordonare, în dezvoltarea motorie)
- tulburări de schema corporală
- tulburări de lateralitate
- tulburări de orientare, organizare și structurare spațială
- tulburări de orientare și structurare temporală
- instabilitate psihomotorie
- tulburări de realizare motrică (apraxia, dispraxie, disgrafie motrică)
- tulburări psihomotorii de natură afectivă

Paralizia Cerebrală Infantilă

Literatura de specialitate ne oferă mai mulți termeni cu privire la paralizia cerebrală: IMC (Infirmitate motorie de origine cerebral), ECI (encefalopatie cronică infantilă), PSC (paralizie spastică cerebrală), EIS (encefalopatii sechelare infantile).

După Robănescu N. (1983), denumirea corectă ar fi de „sechele ale encefalopatiilor cornice infantile” afecțiuni lezionale ale creierului copilului cu repercusiuni asupra funcțiilor cerebrale, mai ales asupra motricității și a dezvoltării psihice.

Infirmitatea Motorie Cerebrală este o „afecțiune determinată în mare parte de sechele ale encefalopatiilor cronice infantile care au în comun: tulburări ale motricității, alterări mintale și uneori fenomene comițiale.” (Constantin, A., Gherguț, A., Albu, M., 2007, p.265)

Paralizia cerebrală infantilă face parte dintr-un sindrom de neuron motor central, ale căror caracteristici sunt următoarele: defici motor, tulburări de tonus muscular, exagerarea reflexelor osteotendinoase, prezența sincineziilor. Paralizia cerebrală nu este o boală ci o dizabilitate ce nu progresaază dar va fi prezentă tot restul vieții.

Forme clinice

În funcție de structurile morfo – funcționale afectate (genetică, metabolică, vasculară, infecțioasă sau traumatică) sau de momentul afectării, prenatal, perinatal, postnatal se pot descrie mai multe forme de paralizii cerebrale: *forme spastice, diskinetice, ataxice, atone și mixte*. Toate aceste forme fiind deosebite în funcție de predominanța spasticității, rigidității, atetozei sau ataxiei.

INTERVENȚIA TERAPEUTICĂ - KINETOTERAPIA

Evaluarea motrică – componentă a evaluării complexe inițiale a copilului cu

DSM

Evaluarea este un proces continuu de planificare și programare care orientează elaborarea planului de servicii personalizate (PSP) și programele de intervenție personalizate (PIP). Evaluarea motrică este doar o componentă a evaluării complexe, care vizează toate domeniile de dezvoltare. Evaluarea complexă, consecutivă diagnosticului medical inițial, presupune evaluarea sub aspect medical, psihologic, educațional și social a copilului, pentru a identifica dificultățile, tulburările pe care le are, potențialul restant pe fiecare domeniu și nu în ultimul rând conduita și intervenția terapeutică. Orice program de recuperare educațională trebuie să fie precedat de o evaluare complexă psihoneuromotorie. Intervenția terapeutică se construiește pe baza evaluării realizate în cadrul echipei interdisciplinare în baza probelor, evaluării inițiale. Intervalul la care se face o nouă evaluare depinde de particularitățile cazului, de feedback - ul primit, de evoluția stării de sănătate a copilului. *Evaluarea funcției motrice urmărește motricitatea spontană, motricitatea provocată și tonusul muscular.*

Instrumente de evaluare

SCALA CALLIER AZUSA (G) elaborată de Robert Stillman (1978)

A fost concepută pentru evaluarea copiilor cu surdocecitate, precum și a copiilor cu dizabilități severe și profunde, cu vârsta cuprinsă între 0 – 108 luni. Este compusă din subscale care sunt potrivite mai ales la nivele scăzute de dezvoltare și folosită pentru a evalua cât și a monitoriza progresele făcute de copil. Scala Callier Azusa permite formularea unor direcții, priorități privind programul de intervenție terapeutică.

Programul Portage

Scala de dezvoltare Portage a fost elaborată în anul 1969 și permite identificarea nivelului de dezvoltare la copiii cu vârste cuprinse între 0 și 6 ani. Programul Portage reprezintă unul din primele modele care subliniază importanța participării, implicării părinților în dezvoltarea copiilor. Este un instrument, util mai ales în cazul copiilor cu întârziere în dezvoltarea motorie, limbaj, deprinderi de autonomie personală, dificultăți de învățare.

De – a lungul timpului au fost elaborate teste de tip screening, pornind de la norme ce corespund majorității. De asemenea, au fost introduse baterii de teste pentru evaluarea comportamentului. Scopul principal al acestor testări de tip screening, este acela de a identifica copiii cu risc în dezvoltarea psihoneuromotorie. Aprecierea stadiului de dezvoltare a copilului cât și cunoașterea particularităților funcționale, psihologice, morfologice pentru fiecare etapă de dezvoltare neuromotorie este esențială pentru reușita implementării unui program de educare/reeducare.

După Robănescu, N., (1983) , dezvoltarea motorie parcurge mai multe stadii având ca principale repere ale dezvoltării:

Stadiul I (0 – 3 luni) - Stadiul mișcărilor neorganizate (Stadiul primului model de flexie (Vojta).

La nou născut mișcărilor sunt dezorganizate, fără un scop anume fiind subordonate puternic reflexelor tonice primitive de postură. Postura copilului este simetric flexie în poziția de decubit ventral, poate să – și întoarcă capul. Dacă copilul este susținut în ortostatism, apare reflexul de pășire. Urmărește un obiect, distinge sunete calitativ diferite, surâde. RTC joacă încă un rol important. La 3 luni, distinge două culori (roșu de verde), apare „postura păpușii”, prinde obiecte mari, trage cearceaful, se joacă cu mâinile. Se dezvoltă tonusul de extensie cuprinzând capul, coloana vertebrală apoi șoldurile. Pe măsură ce se dezvoltă tonusul extensorilor, scade influența reflexelor tonice cervicale, fiind posibilă rostogolirea.

Stadiul II (4 – 6 luni) Stadiul mișcărilor necoordonate (Stadiul I de extensie Vojta).

Copilul distinge două sunete care se deosebesc ca înălțime, se întoarce la cel care strigă, începe să deschidă mâna, apare opoziția policelui. Reține cu mâna obiecte, se agață de păr și haine, râde. La 5 luni începe să poată fi sprijinit în șezând, controlul capului este foarte bun. Datorită dezvoltării extensorilor, apare reflexul Landau. Inhibarea reflexelor tonice cervicale asimetrice duce la dezvoltarea mișcărilor simetrice. La 6 luni se rostogolește din decubit dorsal în decubit ventral și invers. Din poziție așezat își rotește capul.

Stadiul al III – lea (7 – 10 luni) Stadiul de debut al coordonării

Șade fără sprijin și își folosește mâinile pentru a se juca, vocalizează câteva vocale. La 8 luni se ridică în șezut fără ajutor, se rostogolește, uneori se ridică în picioare, apare și faza de astezie (în momentul în care vrem să așezăm copilul în piciorușe, acesta flectează membrele inferioare) apare pe la 6 luni, stergându – se în jurul vârstei de 8 luni. Această fază persistă la copiii cu paralizie cerebrală. Către sfârșitul lunii a 8 – a apare reflexul de „pregătire pentru săritură” și datorită dezvoltării acestui reflex, în jurul lunii a 9 – a se poate ridica „ în patru labe”. Din cvadrupedie, ridică trunchiul, se agață pentru a putea ajunge în poziția „ cavaler servant”. La 10 luni, prezintă o bună coordonare, merge „în patru labe”, cu încrucișare homolaterală, se joacă, se deplasează după jucării.

Stadiul IV (10 – 24) Stadiul al II – lea de extensie (Vojta)

Reacția de echilibru la 12 luni nu este dezvoltată. Merge în lateral, cu sprijin de mobilă sau ținut de o mână, cu bază mare de sprijin. Mai întâmpină unele dificultăți la prinderea, manevrarea unor jucării, obiecte mici. Cooperează la îmbrăcare, duce pieptenele la cap, duce batista la nas. Între 12 și 18 luni dispare reflexul Landau. La 13 luni merge în mâini și cu membrele inferioare xtinse „mersul elefantului”. Între 12 și 18 luni apare mersul independent. La 18 luni merge în lateral, trage jucării după el mergând cu spatele, urcă scările ținându – se de balustradă. La 20 stă într – un picior cu ajutor. La 24 luni copilul aleargă bine, urcă și coboară singur scările, merge rulând piciorul „câlcâi – vârful”. Prin imitație poate desena un unghi, un cerc, construiește turnuri de 6 – 7 cuburi, întoarce singur paginile unei cărți.

Stadiul V. Stadiul controlului total al corpului

La 36 de luni, alternează pașii pe scări, dar încă coboară cu ambele picioare pe o treaptă, sare de pe ultima treaptă a scării cu amândouă picioarele. Se încălță, singur, dar de cele mai multe ori pe dos. La 42 de luni stă pe vîrfuri și pe un singur picior, merge singur cu tricicleta.

Intervenția kinetoterapeutică parte a intervenției timpurii

În urma evaluării inițiale, se va stabili nivelul achizițiilor motorii, etapa de dezvoltare neuromotorie la care se găsește copilul, vârsta motorie, și în funcție de acestea și potențialul copilului vor fi fixate împreună cu părintele obiectivele pe termen lung, scurt, precum și mijloacele, metodele și strategiile de intervenție. Kinetoterapeutul va implementa un program de activități adaptat etapei de dezvoltare motorie la care se află copilul. Scopul și obiectivele intervenției ar fi bine să fie urmărite pentru o perioadă de șase luni, după care urmează o reevaluare a achizițiilor, stabilirea unor noi obiective și implementarea unui nou plan de intervenție personalizat. Programul de intervenție trebuie să aibă în vedere mai ales activitățile prin care se formează și dezvoltă deprinderi motorii, aptitudini și priceperi.

Metode de intervenție la copiii cu DSM

Metoda Bobath – Metodă de educare neuromotorie

Această metodă se adresează tratamentelor sechelelor encefalopatiei infantile – paralizii cerebrale infantile și a altor forme de paralizii. Karel Bobath specialist, doctor în neuropsihiatrie infantilă și Bertha Bobath soția acestuia, fizioterapeută și profesoară de gimnastică medicală, în urma unui experiment la care au participat 160 bolnavi cu paralizie spastică de origine cerebrală, pun bazele conceptului Bobath care spune: „ baza tratamentului este inhibiția mișcărilor exagerate și facilitarea mișcărilor normale voluntare”.

Metoda Kabat – Metodă de facilitare proprioceptivă neuro – musculară

Metoda aparține medicului Herman Kabat care, pornind de la studierea neurofiziologică a mișcării a pus bazele facilitării proprioceptive neuro – musculare, ce presupune realizarea unor exerciții prin intermediul unor scheme de mișcare ce au rolul de a se apropia cât mai mult de normal.

Metoda Medek

Este o metodă psihomotorie, dinamică de stimulare cinetică, care are ca scop principal, provocarea reacțiilor posturale automate, gravitația fiind principalul stimul care activează sistemul neuromuscular. Această metodă este folosită pentru dezvoltarea abilităților motorii grosiere la bebelușii și copiii ce prezintă întârzieri în dezvoltarea neuromotorie, cauzate de afecțiuni neorologice.

MIJLOACE

Exercițiul fizic terapeutic, este principalul mijloc folosit în kinetoterapie și stă la baza oricărui program de recuperare medicală. Reprezintă acțiunea fizică făcută sistematic și repetat, scopul exercițiilor fizice fiind de a dobândi anumite deprinderi motrice, abilități și îndemânări necesare unei dezvoltări armonioase.

Aplicarea exercițiului fizic terapeutic trebuie să respecte unele principii cum ar fi: exercițiile trebuie efectuate lent, fără bruscări, acestea ar trebui să se bazeze pe poziții de start bine stabilite, sigure. O atenție deosebită trebuie acordată progresivității exercițiilor, care va fi lentă, pornindu - se de la stadiile cele mai joase de forță musculară sau coordonare a mișcărilor. Gradarea și dozarea efortului trebuie să țină cont de particularitățile individuale, gradul de adaptare al copilului la programul de recuperare propus. Pozițiile din care copilul poate efectua exercițiile fizice pot fi de bază sau derivatele acestora, în funcție de obiectivele urmărite: decubit dorsal, decubit ventral, poziția așezat, cvadrupedie, poziția pe genunchi, ortostatism.

Masajul este o prelucrare metodică a părților moi și conjunctive ale corpului (piele, mușchi, tendoane), prin acțiuni manuale sau mecanice, în scop fiziologic sau curativ – profilactice și este alături de exercițiul fizic terapeutic un mijloc de bază al programelor recuperatorii fiind nelipsit de la începutul sau sfârșitul ședințelor de recuperare. Este un mod minuat pentru bebeluș de a – și cunoaște corpul și de a interacționa cu mama, terapeutul. Masajul aplicat bebelușilor în combinație cu gimnastica, dezvoltă armonios corpul, revigorează organismul, îmbunătățește activitatea motrică, dezvoltă imunitatea, stimulează circulația. Aplicat cu blândețe și selectând manevrele cele mai potrivite, masajul relaxează și reduce nivelul de cortizon (mai ales în cazul prematurilor).

Jocul este activitatea fundamentală din timpul copilăriei, acesta stând la baza conceperii programului de intervenție timpurie. Este o activitate relaxantă, liberă, spontană care contribuie la dezvoltarea psihică a copilului. Pentru copiii cu deficiențe senzoriale multiple, deficiențe mintale și alte patologii, jocul este principalul mijloc pentru educarea, reeducarea deficitelor funcționale. Jocul asigură dezvoltarea senzorio – motorie, se dobândesc anumite abilități, capacități motrice se formează deprinderi noi. Totodată, prin intermediul jocului se facilitează stimularea tactilă, kinestezică, vizuală și auditivă. Jocul dezvoltă imaginația, atenția și observația, îl învață pe copil să comunice și să relaționeze.

Concluzionând, putem spune că intervenția kinetoterapeutică aplicată timpuriu facilitează dezvoltarea motricității și dezvoltarea etapelor neuromotorii în secvențele normale. Motricitatea se dezvoltă în contextul explorării, interacțiunii cu mediul, experiențelor trăite și cu cât vârsta la care se intervine este mai mică, cu atât cresc șansele recuperării deficitului funcțional și a dezvoltării conform stadiilor neuromotorii.

Instituirea programului cât mai precoce prezintă multiple avantaje pentru micuțul pacient: stimulează neuroplasticitatea, motricitatea grosieră și fină, diminuează posibilitatea instalării pattern-urilor de mișcare anormale, dezvoltă capacități, deprinderi și abilități în context social-integrator.

BIBLIOGRAFIE

1. Aionesă, Mihaela, (2020), *Rolul intervenției kinetoterapeutice la copilul cu DSM cu vârsta de 0 – 3 ani.*
2. Albu, Constantin, Adriana, Albu, Alis, Vișan, (2008), *Universul de mișcare al copilului mic 0 – 3 ani*, Editura Polirom, Iași
3. Căciulan, Elena, Daniela, Stanca, (2018), *Paralizie cerebrală infantilă/ Infirmitate motorie cerebrală, Examinare și tratament complex*, Editura BREN, București, Editia a II – a Revizuita și completata
4. Gherghuț, Alois, (2016), *Educația incluzivă și pedagogia diversității*, Editura Polirom, Iași
5. J.M.McINNES., J.A.TREFFRY, (1982), *Copilul cu surdocecitate – Ghid de dezvoltare*, Editura Semne

6. Roșan, Adrian, (2015), *Psihopedagogie Specială, Modele de evaluare și intervenție*, Editura Polirom, Iași
7. Robănescu, Nicolae, în colaborare cu: Vasile, Marcu, Maria, Mertoiu, Ligia Robanescu, Maria, Monica Stanciu, (2001), *Reeducarea Neuro – Motorie, Recuperarea funcțională și readaptare*, Editia A III – A Revizuită și adăugită, Editura Medicală, București

Green GUARDens - Sustenabilitatea mediului și antreprenoriatul verde - dezvoltarea competențelor în grădiniță,

Coca-Marlena Vasiliu, profesor psihopedagog,
Sorana-Andreea Dănilă, educatoare,
Liceul Tehnologic Special „Vasile Pavelcu”, Iași

Green GUARDens – Sustenabilitatea mediului și antreprenoriatul verde - dezvoltarea competențelor în grădiniță, este un proiect Erasmus+ care vizează profesorii din învățământul preșcolar și elevii acestora (cu vârsta cuprinsă între 3,5 și 6 ani), inclusiv cu dizabilități auditive. Proiectul implementat de Liceul Tehnologic Special „Vasile Pavelcu”, Iași în calitate de partener se asigură că grădinițele devin mai sustenabile și că profesorii servesc drept modele, demonstrând elevilor comportamente mai ecologice prin educație formală care utilizează învățarea experiențială și prin joc pentru a îmbunătăți această experiență

Urgența schimbărilor climatice globale necesită redefinirea obiectivelor și conținuturilor educaționale interdisciplinare în programele școlare legate de educația antreprenorială verde și dezvoltarea durabilă. Liceul Tehnologic Special „Vasile Pavelcu” implementează în calitate de partener în cadrul unui consorțiu coordonat de BUPNET GmbH – Bildung und Project Netzwerk din Germania, împreună cu partenerii Citizens In Power (CIP) din Cipru, WEBIN (Institutul Balcanilor de Vest) din Serbia și Institutul pentru Surzi din Torino, Italia acest proiect care are ca grup țintă profesorii care lucrează în grădinițe și elevii lor. În urma unui raport transnațional al căror concluzii ne-au arătat că programele de educație antreprenorială și ecologică pot fi implementate cu succes încă de la 3 ani dar profesorii care lucrează în educația timpurie au nevoie de sprijin concert în realizarea activităților am început dezvoltarea produselor proiectului. Am început cu trei module interactive pentru profesori cu temele vizate de proiect: organizate în forma unui laborator virtual de învățare cu trei module:

Modulul 1: Sustenabilitatea mediului

Modulul 2: Antreprenoriatul verde

Modulul 3: Educație incluzivă

Laboratorul virtual include activități utile și interactive menite să vă provoace: scenarii ramificate, chestionare, tururi virtuale și multe altele. În urma parcurgerii celor trei module și a provocărilor gamificate profesorii primesc 15 insigne care se vor regăsi pe certificatul electronic care atestă faptul că au urmat un curs de formare Erasmus+.

După parcurgerea cursului de formare profesorii care predau în grădinițe sunt pregătiți să implementeze activitățile cu elevii. Dar materiale potrivite pentru educația timpurie sunt destul de puține, prin urmare proiectul nostru are un alt rezultat foarte util și anume secvențe pedagogice bazate pe joc și învățare experiențială, pe care profesorii le pot folosi în activitățile cu cei mici. Secvențele pedagogice și activitățile gamificate sunt o resursă pentru profesorii care predau în grădinițe care urmăresc să-i ajute pe copii să înțeleagă rolul lor în sustenabilitatea mediului și să promoveze un comportament responsabil și durabil.

Laboratorul Virtual de Învățare Green GUARDens pentru profesorii care predau în grădinițe

Co-funded by the European Union

GREEN GUARDens

www.greenguardens.com

Toate sunt disponibile gratis pe website-ul proiectului.

Introducere

Modul 1 Sustenabilitatea mediului

Modul 2 Antreprenoriatul verde

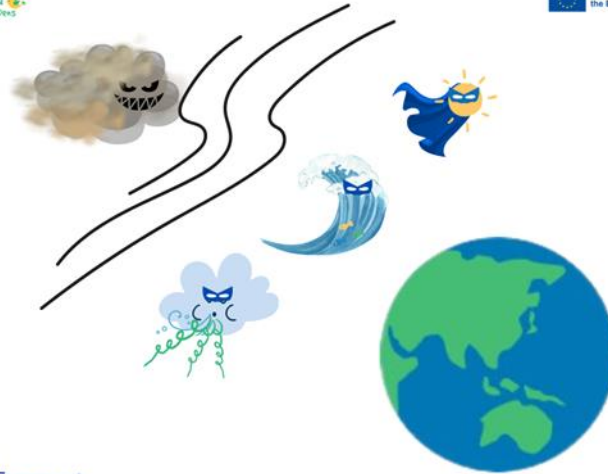
Modul 3 Educație incluzivă

Concluzii

Sustenabilitatea mediului și antreprenoriatul verde sunt subiecte complexe de predat copiilor. Cu toate acestea, acest lucru nu înseamnă că copiii ar trebui să fie excluși de la discuții atât de importante. Participarea democratică a copiilor și familiarizarea cu aceste subiecte de la început sunt cruciale pentru dezvoltarea tinerilor cetățeni activi și conștienți din punct de vedere social.

Proiectul Green GUARDens oferă materiale gata făcute pentru ca profesorii de grădiniță să se adapteze în sălile de clasă. Secvențele pedagogice urmează o metodologie de gamificare și de învățare experiențială. Acestea includ activități pe bază de jocuri și mici experimente bazate pe poluarea oceanelor, poluarea aerului și defrișările. Cele 16 lecții sunt împărțite în 3 subiecte: poluarea oceanelor, defrișările și poluarea aerului.

Poluarea aerului analizează principalele surse de poluare a aerului, sursele de energie curată și aspectele etice ale combaterii schimbărilor climatice, precum și nevoia de adaptare la circumstanțe schimbate. În lecțiile despre poluarea aerului, noi conducem copiii într-o călătorie educațională prin implicare și experiențe interactive. Începem prin prezentarea Domnului Fum, un personaj negativ care îi învață pe copii despre poluarea aerului și cum aceasta este legată de activitățile de fiecare zi. Apoi ne întâlnim cu Domnul Soare și Doamna Apă, care ne arată puterea surselor de energie curată și rolul lor în reducerea poluării.

Subiectul *Defrișărilor* prezintă ecosistemele, explorează legătura dintre sol și păduri și examinează amenințările la adresa biodiversității și modul de abordare a acestora. Avem 5 lecții care acoperă acest subiect. Lecția 1 se concentrează pe lanțurile de hrană, ajutând copiii să înțeleagă cuvinte ca- ecosisteme, surse de hrană, conexiuni între specii. Lecția 2 subliniază importanța solului și a plantelor. Lecția 3 analizează relația dintre păduri și sănătatea solului. Lecția 4 discută despre impactul defrișărilor asupra plantelor și animalelor. La final, Lecția 5 încurajează copiii să se gândească la rolul lor în protejerea copacilor și a mediului înconjurător.

Secvența pedagogică cu tema *Poluarea oceanelor* are ca scop creșterea gradului de conștientizare cu privire la importanța vieții în oceane, impactul lor asupra noastră, ce le amenință și cum le putem conserva. Aceste lecții ne conduc într-o călătorie în lumea oceanelor și a vieții marine. Începem cu ajutorarea elevilor să înțeleagă importanța oceanelor în viața lor de zi cu zi și legătura oceanelor cu societatea oamenilor. Apoi, explorăm țara biodiversității marine și importanța păstrării acestor ecosisteme de sub apă. Arătăm, de asemenea, călătoria peștilor din ocean până în farfuriile noastre. Apoi intrăm în zona efectelor negative ale poluării oceanelor și a practicilor nesustenabile. La final încurajăm elevii să fie atenți la posibilele amenințări asupra oceanelor și subliniem nevoia urgentă de a păstra aceste medii valoroase.

Trei subiecte foarte importante, dar și complexe sunt abordate într-un mod interesant și ușor de înțeles pentru copii. În aceste planuri veți găsi sugestii de materiale pe care le puteți folosi pentru activitate, precum și link-uri utile care să vă ajute să vă pregătiți cât mai bine. Există, de asemenea, sfaturi despre cum să adaptați activitatea tuturor copiilor, precum și diverse sfaturi de sustenabilitate. Fiecare activitate interactivă este descrisă pas cu pas. Proiectul încurajează folosirea competențelor ca: luarea de decizii, responsabilitatea ecologică și promovarea comportamentului responsabil și sustenabil pe termen scurt și lung. Unele dintre activități sunt jocuri de rol, jocuri de memorie, vânătoare de comori, dar și o vizită în pădure sau parc. Este recomandat ca copiii să realizeze ei înșiși toate costumele și materialele de joacă necesare (cu ajutorul profesorilor) și să folosească materiale reciclate precum hârtie veche, carton, plastic, pe care le pot aduce de acasă. Profesorii vor testa aceste jocuri cu copiii de grădiniță. Profesorii vor avea ocazia să testeze aceste jocuri cu copiii până în iunie apoi ne vor oferi feedback-ul lor direct din practică, precum și impresiile copiilor despre jocuri.

Lecțiile noastre își doresc să încurajeze copiii să:

- Înțeleagă impactul asupra mediului pe care îl au diferite meserii.
- Începe să învețe despre cele mai bune practici care ajută la sustenabilitatea mediului.
- Descopere legăturile dintre sustenabilitatea mediului și antreprenoriatul verde.

- Înțelege subiecte complexe prin activități simple, obișnuite, prin joc.

Vă invităm să accesați pagina web a proiectului: www.greenguardens.com, pentru a afla mai multe detalii și a vă descărca toate materialele necesare pentru a implementa lecții valoroase cu elevii dumneavoastră pe teme de actualitate în ceea ce privește sustenabilitatea mediului, antreprenoriatul verde și educația incluzivă.

Disclaimer: Finanțat de Uniunea Europeană. Punctele de vedere și opiniile exprimate aparțin, însă, exclusiv autorului (autorilor) și nu reflectă neapărat punctele de vedere și opiniile Uniunii Europene sau ale Agenției Executive Europene pentru Educație și Cultură (EACEA). Nici Uniunea Europeană și nici EACEA nu pot fi considerate răspunzătoare pentru acestea. Cod proiect: 2022-1DE03-KA220-NI-22-2485094.

Bibliografie:

1. Dila, S., Crăciun, V., 2002 - "Voice of Nature". Practical environmental education guide for preschool education, Tulcea.
2. OFFICIAL GAZETTE OF ROMANIA (2022), ORDER for the approval of the Framework Methodology regarding the organization and operation of "green schools", PART I, No. 705/14.VII.2022,
3. Papp, D.J., Kelemen, K., 2013 - Children and Nature 2000. Games Collection. Association "Grupul Milvus" Târgu Mureș, Mureș.
4. Administrația prezidențială a României (2022) Raportul „Educația privind schimbările climatice și mediul în școli sustenabile”

REDUCEREA DECALAJELOR PRIN CREATIVITATE: INIȚIATIVA PENTRU NEURODIVERSITATE ȘI TERAPIA PRIN ARTĂ

Camelia-Oana Radu, educatoare,
Cecilia Hamza, profesor psihopedagog
Liceul Tehnologic Special „Vasile Pavelcu”, Iași

În peisajul evolutiv al intervențiilor educaționale și terapeutice pentru tinerii cu Tulburări de NeuroDezvoltare (ND), un nou proiect, „Neurodiversitate și terapia prin artă”, a fost aprobat și este la început de implementare. Această inițiativă, finanțată de Programul Erasmus+ și coordonată de Asociația Suntem Diferiți în colaborare cu Progetto Crescere Soc. Coop. (Italia) și IRARU (Austria), reprezintă o abordare terapeutică a provocărilor cu care se confruntă tinerii cu ND prin puterea intervențiilor bazate pe artă experiențială expresivă.

Intervențiile experiențiale expresive bazate pe artă reprezintă o abordare holistică și inovatoare a terapiei și dezvoltării personale, punând accent pe utilizarea proceselor creative pentru a stimula creșterea emoțională, autoexprimarea și vindecarea. Această abordare integrează diverse forme de artă - inclusiv arte vizuale, muzică, dans, teatru și scriere creativă - ca instrumente terapeutice pentru a ajuta oamenii să-și exploreze și să-și exprime sentimentele, gândurile și experiențele într-un mediu susținător și încurajator.

Principiile de bază ale intervențiilor bazate pe arta expresivă experiențială includ:

- Implicarea holistică: implicarea participanților din punct de vedere cognitiv, emoțional, fizic și social prin activități creative, permițând un sentiment de sine mai integrat.
- Proces peste produs: concentrarea pe procesul creativ mai degrabă decât pe rezultatul artistic final. Acest principiu subliniază valoarea terapeutică a creativității și a autoexprimării fără judecată sau expectanțe.
- Auto-explorare și exprimare: oferirea unui spațiu sigur și confidențial pentru ca indivizii să își exploreze lumea interioară, experiențele personale și emoțiile prin expresie artistică.
- Comunicare non-verbală: oferirea unor moduri alternative de comunicare non-verbală prin intermediul artelor, care pot fi deosebit de benefice pentru cei cărora le este dificil să-și exprime sentimentele și experiențele verbal.
- Împuternicire și auto-determinare: încurajarea participanților să facă alegeri și să preia conducerea în procesele lor creative, încurajând astfel un sentiment de împuternicire și auto-determinare.

Intervențiile expresive bazate pe artă sunt aplicate în diferite medii, inclusiv școli, spitale, centre comunitare și cabinete private, asigurând o gamă largă de populații, de la copii până la vârstnici și abordând diferite nevoi. Beneficiile acestei abordări includ:

- Reglementare emoțională îmbunătățită: arta oferă o exprimare constructivă pentru emoții, facilitând o mai bună reglare emoțională și reziliență.
- Creșterea conștientizării de sine și a perspicacității: Exprimarea creativă poate dezvălui gânduri și modele subconștiente, ceea ce duce la o mai mare conștientizare de sine.
- Abilități sociale îmbunătățite: setările de grup favorizează interacțiunea socială, comunicarea și empatia între participanți.

- Reducerea stresului: actul de a crea artă este adesea meditativ și liniștitor, ajutând la reducerea nivelului de stres și anxietate.
- Stima de sine sporită: finalizarea unui proiect creativ poate spori stima de sine și încrederea în sine, oferind un sentiment de auto-realizare și exprimare de sine.

O sesiune tipică într-o intervenție expresivă bazată pe artă ar putea include activități de încălzire pentru a stimula o atmosferă creativă și de susținere, urmată de o activitate principală centrată în jurul unei forme de artă specifice alese pe baza obiectivelor terapeutice. Participanții sunt apoi încurajați să reflecteze asupra procesului lor creativ și asupra emoțiilor sau intuițiilor care au apărut. Această reflecție poate avea loc prin discuții de grup, jurnal sau conversații unu-la-unu cu facilitatorul.

Deși este extrem de benefică, implementarea intervențiilor expresive bazate pe artă experiențială necesită o luare în considerare atentă a siguranței emoționale a participanților și a pregătirii de a se angaja în exprimarea creativă. Facilitatorii trebuie să fie pregătiți în mod adecvat atât în domeniul artelor, cât și în practicile terapeutice pentru a naviga prin răspunsuri emoționale complexe și pentru a asigura un mediu de sprijin pentru toți participanții.

Intervențiile experiențiale expresive bazate pe artă reprezintă o abordare puternică a terapiei și a dezvoltării personale, oferind beneficiarilor o cale unică de explorare, exprimare și vindecare. Prin valorificarea puterii transformatoare a artelor, aceste intervenții deschid noi posibilități de creștere emoțională și bunăstare, făcându-le un instrument de neprețuit în domeniul sănătății mintale și al educației.

Context și motivație

Tulburările de neurodezvoltare cuprind un spectru de provocări care pot diminua capacitatea unui tânăr de a comunica, de a socializa și de a se implica pe deplin în comunitate. Recunoscând limitările metodelor terapeutice tradiționale, proiectul “Neurodiversitate și terapie prin artă” este motivat de nevoia de a explora strategii alternative, incluzive și eficiente. Acest proiect își propune să valorifice potențialul transformator al artelor pentru a stimula autoexprimarea, a îmbunătăți bunăstarea emoțională și a promova incluziunea socială pentru tinerii cu ND. Motivația pentru elaborarea și implementarea acestui proiect își are rădăcinile într-un angajament profund al echipei Asociației Suntem Diferiți pentru îmbunătățirea vieții copiilor și tinerilor persoane cu tulburări de neurodezvoltare (ND). Tulburările de neurodezvoltare cuprind o serie de afecțiuni precum tulburarea din spectrul autismului (TSA) și tulburarea de hiperactivitate cu deficit de atenție (ADHD), printre altele. Aceste condiții atipice de dezvoltare prezintă adesea provocări unice care pot limita participarea copiilor și tinerilor la activități culturale, recreative și sociale, limitându-le, astfel, bunăstarea generală și calitatea vieții.

Accentul pus pe arta expresivă ca instrument de intervenție este susținut de dovezi solide din Organizația Mondială Sănătății (OMS), care evidențiază potențialul artei de a avea un impact pozitiv asupra bunăstării mentale, fizice, sociale și emoționale, activitățile bazate pe artă putând stimula imaginația, evoca emoții și încuraja interacțiunea socială. Pentru persoanele cu ND, aceste aspecte oferă căi alternative de auto-exprimare, comunicare și dezvoltare personală.

Obiective și rezultate așteptate

Proiectul stabilește obiective ambițioase menite să aibă un impact tangibil asupra vieții participanților și profesioniștilor deopotrivă. Prin instruirea a cel puțin 15 profesioniști din Europa în tehnici expresive bazate pe artă, inițiativa își propune să le dezvolte abilitățile necesare pentru a sprijini și a împuternici tinerii cu ND. Proiectul anticipează ca cel puțin 21 de tineri să beneficieze direct prin activități pilot, sporind angajamentul lor social și bunăstarea emoțională.

O componentă integrantă a proiectului este elaborarea unui Ghid electronic. Această resursă va fi concepută ca un instrument util în a ghida organizațiile în implementarea

intervențiilor experiențial-expresive bazate pe artă, asigurând sustenabilitatea și replicabilitatea metodologiilor proiectului.

Metodologie: O abordare creativă și colaborativă

Proiectul folosește o metodologie holistică și dinamică, cuprinzând faze de cercetare, formare și intervenție. Activitățile inițiale se concentrează pe cercetarea intervențiilor existente bazate pe artă, urmate de dezvoltarea și finalizarea unui curriculum adaptat. Un eveniment transnațional de formare a personalului va echipa profesioniștii cu competențele necesare pentru implementarea și evaluarea intervențiilor pilot, asigurând o abordare practică a învățării și dezvoltării profesionale și personale.

Puterea colaborării

În esență, proiectul Neurodiversitate și terapie prin artă este o dovadă a puterii colaborării transnaționale. Prin reunirea diverselor organizații cu o viziune comună, proiectul valorifică o gamă largă de expertiză și perspective culturale. Acest efort de colaborare nu numai că îmbogățește rezultatele proiectului, ci stimulează și un sentiment de unitate și un scop comun între participanți și părțile interesate.

Privind în viitor: impact și durabilitate

Impactul proiectului se va extinde dincolo de rezultatele imediate. Încurajând o comunitate favorabilă incluziunii, inițiativa contribuie la o înțelegere și acceptare mai largă a neurodiversității. Ghidul electronic, cu potențialul său de diseminare și adoptare pe scară largă, va reprezenta un pas semnificativ către încorporarea intervențiilor expresive bazate pe artă în structura practicilor terapeutice din întreaga Europă.

**NeuroDiversity
& ArtTherapy**

**Co-funded by
the European Union**

În concluzie, proiectul “Neurodiversitate și terapie prin artă” întruchipează o abordare terapeutică pentru sprijinirea tinerilor cu Tulburări de Neurodezvoltare. Prin creativitate, colaborare și inovare, proiectul nu urmărește doar să îmbunătățească viețile individuale, ci și să inspire o mișcare mai largă către incluziune și diversitate în terapie și educație. Pe măsură ce proiectul progresează, acesta promite să contribuie la luminarea căilor pentru eforturile viitoare în domeniul neurodiversității și al terapiei prin artă, având un impact de durată asupra comunităților din întreaga Europa și nu numai.

Declinarea răspunderii UE:

„Sprijinul Comisiei Europene pentru producerea acestei publicații nu constituie o aprobare a conținutului, care reflectă doar opiniile autorilor, iar Comisia nu poate fi făcută responsabilă pentru nicio utilizare care poate fi făcută a informațiilor conținute în aceasta.”

Referința proiectului: 2023-2-RO01-KA220-YOU-000180487

Bibliografie:

1. Knill, P., Levine, E. G., & Levine, S. K. (2005). Principles and Practice of Expressive Arts Therapy: Toward a Therapeutic Aesthetics. Jessica Kingsley Publishers.
2. Malchiodi, C. A. (2007). The Art Therapy Sourcebook. McGraw-Hill Education.
3. McNiff, S. (1992). Art as Medicine: Creating a Therapy of the Imagination. Shambhala.
4. Rogers, N. (1993). The Creative Connection: Expressive Arts as Healing. Science and Behavior Books.
5. Rubin, J. A. (Ed.). (2016). Approaches to Art Therapy: Theory and Technique. Routledge.

Resurse online:

- American Art Therapy Association (<https://arttherapy.org/>). The official website of the American Art Therapy Association provides resources, research, and advocacy information related to art therapy.
- The International Expressive Arts Therapy Association (<https://www.ieata.org/>). IEATA offers information about expressive arts therapy, including education, conferences, and membership details for practitioners and students.

APLICAȚIE PENTRU ÎMBUNĂȚĂȚIREA INSTRUMENTELOR DE VORBIRE ȘI LIMBAJ ÎN VEDEREA INTERVENȚIEI TIMPURII

Camelia-Oana Radu, educatoare,
Liceul Tehnologic Special „Vasile Pavelcu”, Iași

Proiectul SaLT -Speech and language tools for early intervention- vizează identificarea timpurie a întârzierilor în dezvoltarea vorbirii și limbajului prin crearea unei aplicații – test de evaluare care sa poată fi utilizată de către educatori, fără o formare prealabilă în evaluarea limbajului. Acest proiect va oferi cunoștințe specifice pentru a dezvolta o bază de parteneriat transnațional pentru dezvoltarea instrumentelor de vorbire și limbaj într-un mod eficient, pentru a oferi experiență în practici incluzive, formarea profesorilor, dezvoltarea de instrumente pentru probleme de vorbire și limbaj și implementarea lor.

Proiectul SaLT este dezvoltat de următoarele șapte organizații europene, provenind din 5 țări: ASOCIATA SUNTEM DIFERITI (Romania), VAEV Research and Development Agency GmbH (Austria), INTERACTIVE 4D (France), Kildare Town Educate Together (Ireland), 16th Kindergarten of Drama (Greece), Escola Sant Josep (Spain). Prin intermediul proiectului, profesorii vor afla mai multe despre problemele de vorbire și limbaj și vor oferi instrumente pentru a ajuta cu aceste tulburări de comunicare. În fiecare zi folosim limbajul pentru a comunica și a ne exprima sentimentele și emoțiile. Putem spune că fără limbaj copiii nu își pot dezvolta procesele de învățare și de achiziție a limbajului. Ca formă de comunicare, limbajul poate fi definit ca un sistem convențional de simboluri care sunt combinate și utilizate, acestea din urmă sunt controlate de anumite reguli și scopul principal este comunicarea.

Comunicarea este o abilitate umană complexă care combină elemente fizice și mentale și este crucială pentru toți copiii. În zilele noastre, societatea modernă necesită un nivel ridicat de abilități de comunicare, cum ar fi vorbirea, limbajul, alfabetizarea. Copiii care au disfuncții în una sau mai multe dintre aceste zone pot dezvolta tulburări de comunicare. Una dintre cele mai eficiente modalități de a îmbunătăți această componentă este formarea profesorilor și obținerea de instrumente care să le permită să identifice problemele de vorbire și funcționare a limbajului la copii și să intervină într-un stadiu incipient. Proiectul va crea, de asemenea, un pachet de resurse pentru cadrele didactice, destinat profesorilor și personalului pedagogic care lucrează în grădinițe sau școli primare.

Principalele obiective ale proiectului sunt:

- Crearea unui sistem de instrumente de evaluare care să fie utilizat de profesori în grădinițe și școli primare pentru a crește rata de succes educațional pentru elevii cu dificultăți de vorbire și limbaj
- O aplicație mobilă eficientă care să conțină teste, exerciții practice cu imagini și sunete.
- Sprijinirea elevilor cu dificultăți de vorbire și limbaj să beneficieze de intervenția timpurie cu rezultate cât mai bune
- Îmbunătățirea capacității de înțelegere a profesorilor a abordărilor inovatoare și metodelor utilizate pentru a răspunde nevoilor și intereselor elevilor cu dificultăți de vorbire și limbaj.

- Creșterea motivației profesorilor pentru aplicarea de metode de predare inovatoare și instrumente digitale utilizate în intervenție în cazul dificultăților de vorbire și limbaj.

Cea mai dificilă și importantă parte pentru realizarea proiectului este în curs de realizare: dezvoltarea celui de-al doilea rezultat și anume proiectarea unei aplicații mobile utile și gratuite pentru profesori, părinți și aparținătorii copiilor cu dificultăți de comunicare sau limbaj. Scopul acestei activități este creșterea cunoștințelor privind evaluarea vorbirii și limbajului, intervenția timpurie și practicile cadrelor didactice și creșterea performanței de comunicare și limbaj a elevilor care au unele dificultăți. Partenerii proiectului vor identifica lacunele din tehnologiile gratuite disponibile în prezent pentru evaluarea și terapia nevoilor de vorbire, limbaj și comunicare și vor dezvolta instrumente care să acopere aceste lacune. Această nouă aplicație mobilă va include următoarele componente:

1. Un calculator de vârstă
2. Un test de articulare a vorbirii și limbajului
3. Exerciții practice cu imagini și sunete (flashcards).

Această aplicație mobilă va fi un instrument online cuprinzător care va fi utilizat de profesori, părinți și elevi. Nu există nicio aplicație mobilă gratuită similară în scopuri educaționale.

Potrivit datelor-cheie din raportul privind copilăria timpurie (Raportul Eurydice 2019), capacitatea de a comunica eficient este esențială pentru finalizarea cu succes a educației copiilor. Prin urmare, limbajul și comunicarea reprezintă unul dintre principalele domenii de învățare și dezvoltare a copiilor. Există două abordări principale ale sprijinului lingvistic ca recomandări în vederea îmbunătățirii dezvoltării limbajului individual al copiilor. Acesta este oferit copiilor care au nevoi suplimentare în domeniul vorbirii, limbajului și comunicării în limba de predare, indiferent de limba lor de origine. Proiectul SaLT, prin furnizarea către profesori și educatori a unor instrumente digitale inovatoare, concepute în concordanță cu condițiile pandemiei și ale secolului XXI, va contribui la dezvoltarea vorbirii și a limbajului copiilor cu vârste cuprinse între 3 și 10 ani.

La finalul proiectului vom redacta un raport de politică. Acesta va include informații generale despre proiect, o prezentare a instrumentelor create în timpul proiectului, rezultatele activităților pilot, recomandări pentru utilizarea eficientă a instrumentelor create în cadrul proiectului.

Obiectivele acestui raport sunt explicarea utilizării eficiente a instrumentelor de logopedie și limbaj pentru intervenția timpurie de către profesori dar și creșterea spiritului de inițiativă pentru rezultatul acestor activități pilot și creșterea cunoștințelor grupurilor-țintă cu o analiză comparativă rezumată a raportului.

Învățarea limbajului este un proces care durează toată viața și care începe în primele luni de viață și continuă pe parcursul anilor de creștere. Procesele de învățare se dezvoltă în copilăria timpurie cu cea mai mare viteză. Învățarea limbii și comunicării sunt esențiale pentru succesul copiilor la grădiniță și la școală. Comunicarea este o abilitate umană complexă, care

combină elemente fizice și mentale, și este crucială pentru toți copiii. Societatea modernă necesită un nivel ridicat de abilități de comunicare; vorbirea, limbajul, alfabetizarea sunt abilități fundamentale necesare pentru a îndeplini aceste cerințe. Disfuncțiile în unul sau mai multe dintre aceste domenii pot duce la tulburări de comunicare. Până la vârsta de șase ani, copiii învață vocabularul de bază, gramatica și mai mult de 90% din vocabularul de bază în limba maternă. Ei își folosesc cunoștințele de vorbire acumulate pentru a transmite o mare varietate de nevoi, dorințe, idei și temeri. Ca formă de comunicare, limbajul poate fi definit ca un sistem convențional de simboluri care sunt combinate și utilizate, acestea din urmă fiind controlate de anumite reguli al căror scop principal este comunicarea. Logopedia/terapia limbajului este o profesie în plină dezvoltare în întreaga lume. Medicii specialiști asigurau majoritatea serviciilor de reabilitare, cu un accent deosebit pe diagnosticare. An de an, serviciile logopedice au fost realizate de psihologi și audiologi care încep să fie interesați de tratarea persoanelor cu dificultăți de comunicare. Folosind instrumente de evaluare pentru a identifica domeniile specifice în care copiii au dificultăți de vorbire și limbaj profesorii pot aplica în mod eficient Planurile Individualizate pentru a ajuta la dezvoltarea limbajului lor. Acest proiect oferă o oportunitate valoroasă de a dezvolta strategii de colaborare, pornind de la cele mai bune practici din alte țări europene. Proiectul SL TOOLS are potențialul de a stimula dezvoltarea diverselor metodologii și resurse menite să îmbunătățească și să susțină formarea vorbirii și a limbajului în copilăria timpurie.

Co-funded by
the European Union

Găsiți toate detaliile proiectului pe pagina web: <https://salt-project.eu/>.

Declinarea răspunderii UE:

„Sprijinul Comisiei Europene pentru producerea acestei publicații nu constituie o aprobare a conținutului, care reflectă doar opiniile autorilor, iar Comisia nu poate fi făcută responsabilă pentru nicio utilizare care poate fi făcută a informațiilor conținute în aceasta.” Referința proiectului: 2022-1-ES01-KA220-SCH-000084953 © SaLT 2023

Bibliografie:

1. Aramaki E, Shikata S, Miyabe M, Kinoshita A. Vocabulary Size in Speech May Be an Early Indicator of Cognitive Impairment. PLoS ONE. (2016) 11:e0155195. doi: 10.1371/journal.pone.0155195
2. Jessica Robin, Mengdan Xu, Liam D. Kaufman, and William Simpson (2021), Using Digital Speech Assessments to Detect Early Signs of Cognitive Impairment, Frontiers in Digital Health, publicat online.
3. Rafael Valencia-García, Gema Alcaraz-Mármol, Javier Del Cioppo-Morstadt, Néstor Vera-Lucio, Martha Bucaram-Leverone (2019), Technologies and Innovation: 5th International Conference
4. Wickham H, Averick M, Bryan J, Chang W, McGowan LD, François R, et al. Welcome to the tidyverse. J Open Source Softw. (2019) 4:1686. doi: 10.21105/joss.01686

NEURODIVERGENȚA ȘI RISCUL DE A DEVENI O VICTIMĂ A BULLYING-ULUI ÎN ȘCOALĂ

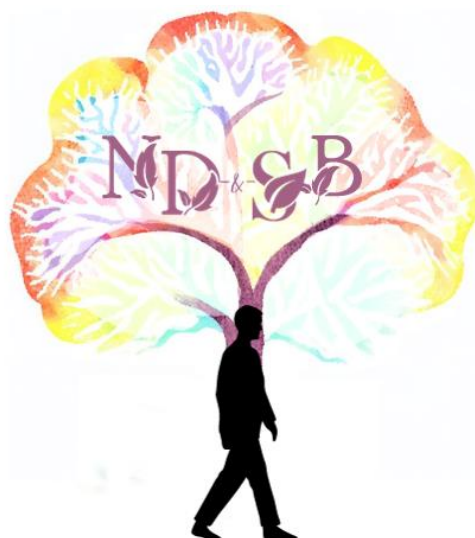
Cecilia Hamza, profesor psihopedagog,
Liceul Tehnologic Special „Vasile Pavelcu”, Iași

Proiectul ND&SB este inițiat pentru abilitarea părinților copiilor neuro-tipici dar și a celor neuro-atipici, în scopul implicării active a acestora în vederea prevenirii bullying-ului adresat copiilor neuro-atipici și promovării unui mediu școlar incluziv.

Proiectul Erasmus+ „Neurodivergența și riscul de a deveni o victimă a bullying-ului în școală” (ND&SB), cu numărul 2023-1-RO01-KA220-ADU-000155560, își propune să îmbunătățească comunicarea dintre părinți și personalul școlii prin înzestrarea părinților cu abilitățile necesare pentru a se implica activ în prevenirea agresiunii îndreptate împotriva copiilor neuro-atipici. Parteneriatul, implicând organizații din România, Italia și Grecia, se va concentra pe dezvoltarea competențelor părinților prin elaborarea și implementarea unui curriculum adecvat și a unor resurse educaționale deschise pe care aceștia să le poată folosi în colaborare cu profesorul pentru educația propriilor copii și a colegilor acestora.

Bullying-ul rămâne o preocupare semnificativă în școli, deoarece se manifestarea lui în diferite forme, hărțuirea verbală și cea socială identificate ca fiind cele mai răspândite, afectează dezvoltarea psiho-emoțională atât a „victimelor” cât și a „agresorului”. Hărțuirea fizică și hărțuirea cibernetică reprezintă, de asemenea, provocări substanțiale, necesitând o abordare cu mai multe fațete a prevenirii și intervenției. O lipsă notabilă de instruire în rândul părinților cu privire la conștientizarea diversității și prevenirea bullying-ului, se traduce în scăderea eficienței colaborării profesori-părinți în cadrul unor activități specifice și minimizarea implicării active a acestora din urmă. Proiectul ND&SB vine în întâmpinarea necesității unei instruirii mai cuprinzătoare pentru părinți pentru a-și sprijini copiii în mod eficient, ferindu-i atât de riscul de a deveni „victime” cât și de pericolul de a deveni „agresori”. Din motive lesne de intuit, copiii neuro-atipici sunt expuși unui risc crescut de a deveni victime ale bullying-ului, motiv pentru care proiectul nostru se adresează mai ales acestui grup țintă prin scopul lui pe termen lung: prevenirea bullying-ului întreprins împotriva copiilor neuro-atipici integrați în școlile incluzive.

Raportul de evaluare a nevoilor realizat în cadrul parteneriatului dezvoltă o cerere semnificativă pentru dezvoltarea de programe educaționale direcționate atât către părinți, cât și către educatori, alături de necesitatea unor schimbări la nivel de politici educaționale care să impună măsuri mai stricte împotriva bullying-ului și să promoveze în mai mare măsură conștientizarea și acceptarea diversității în cultura comunităților școlare. De asemenea, subliniază necesitatea unei acțiuni colective în abordarea problemei bullying-ului, cu un accent special pe protejarea și sprijinirea copiilor neuro-atipici, care să implice în mod activ și familia alături de școală. Este necesar un efort concertat pentru crearea unor medii educaționale în care fiecare copil este în siguranță, sprijinit și apreciat, indiferent „potrivirea” sa în mai mare sau mai mică măsură în anumite tipare ale societății. Acest efort, deși provocator, este esențial pentru cultivarea bunăstării și potențialului fiecărui elev, punând umărul la dezvoltarea unei societăți mai empatică și incluzive.

Este necesară ca toate părțile interesate – profesori, părinți și elevi – să fie implicate într-un efort de colaborare pentru a aborda bullying-ul în instituțiile de învățământ, promovându-se un etos al empatiei, respectului și înțelegerii în comunitatea școlară. Dezvoltarea și implementarea inițiativelor educaționale și a programelor de intervenție care abordează prevenirea agresiunii, au ca efect colateral acceptarea diversității și promovează o cultură a incluziunii.

Prevenirea bullying-ului copiilor neuro-divergenți, promovarea incluziunii și a diversității în educație necesită un efort al comunității în general. Proiectul nostru își propune să formeze părinții pentru a putea juca un rol activ în acest efort colectiv. După o formare teoretică, părinții vor fi implicați în activități de prevenire desfășurate în clasa copilului lor, unde există cel puțin un copil neuro-divergent integrat. Prioritatea cea mai relevantă în conformitate cu obiectivele proiectului este incluziunea și acceptarea diversității în toate domeniile de educație și formare. Educarea părinților și a copiilor este strategia noastră de prevenire a bullying-ului copiilor neuro-divergenți în școlile incluzive. Astfel ne propunem să contribuim la îmbunătățirea strategiilor educatorilor prin creșterea implicării părinților în eforturile acestora de prevenire a bullying-ului îndreptat împotriva copiilor neuro-divergenți. Prin încurajarea unui parteneriat puternic între părinți și personalul școlii, prin formarea părinților pentru a sprijini activitățile educaționale în colaborare cu profesorii din clasa copilului lor și prin dezvoltarea unor materiale educaționale atractive de suport, proiectul urmărește să contribuie la dezvoltarea și menținerea unui mediu școlar sigur și incluziv care să valorifice diversitatea și să promoveze un comportament pozitiv în ce privește relaționare între colegi.

Proiectul ND&SB contribuie la crearea și promovarea oportunităților de învățare în rândul tuturor membrilor comunității și al diferitelor generații prin furnizarea de formare, elaborarea materialelor educaționale de sprijin și implementarea activităților pilot care promovează o cultură a diversității, respectului și empatiei în comunitatea școlară. Vom crea un set de resurse educaționale deschise multimedia care să promoveze un comportament pozitiv bazat pe respect și empatie în comunitatea școlară pe de o parte și care să contribuie la conștientizarea și valorizarea diversității, pe de altă parte. Aceste materiale multimedia vor oferi oportunități de învățare părinților și elevilor pentru a-și spori cunoașterea formelor de manifestare a bullying-ului și a impactului acestuia asupra bunăstării emoționale și psihologice a elevilor, pe termen lung. Activitățile pilot din școlile incluzive vor implica lectorate cu părinții și activități în clasă ale acestora în parteneriat cu educatorii. Aceste activități vor oferi părinților și elevilor ocazia de a dezvolta și de a pune în practică abilități care susțin un comportament pozitiv, prevenirea și gestionarea incidentelor de bullying. Prin împuternicirea părinților de a se implica activ în crearea unui mediu școlar sigur și incluziv,

care să valorifice diversitatea și să promoveze un comportament pozitiv, proiectul contribuie la dezvoltarea personală a acestora prin dezvoltarea abilităților de parenting, de comunicare și de rezolvare a problemelor.

Găsiți mai multe detalii despre proiect pe pagina web: <https://neurodivergence1.wordpress.com/>.

Neurodivergence and the risk to become a victim of bullying in schools

Declinarea răspunderii UE:

Proiectul " Neurodivergence and the risk to become a victim of bullying in schools" cu numărul 2023-1-RO01-KA220-ADU-000155560, în cadrul programului Erasmus+, a fost finanțat cu suport de la Comisia Europeană. Conținutul prezentului material reprezintă responsabilitatea exclusivă a autorilor, iar Agenția Națională și Comisia Europeană nu sunt responsabile pentru modul în care va fi folosit/prezentat.

Bibliografie:

1. Centers for Disease Control and Prevention. (2021). Fast fact: Preventing bullying. Retrieved from <https://www.cdc.gov/violenceprevention/youthviolence/bullyingresearch/fastfact.html>
2. Cuba Bustinza, C., Adams, R. E., Claussen, A. H., Vitucci, D., Danielson, M. L., Holbrook, J. R., Charania, S. N., Yamamoto, K., Nidey, N., & Froehlich, T. E. (2022). Factors Associated With Bullying Victimization and Bullying Perpetration in Children and Adolescents With ADHD: 2016 to 2017 National Survey of Children's Health. *Journal of Attention Disorders*
3. Ladd, G. W., Ettekal, I., & Kochenderfer-Ladd, B. (2017). Peer Victimization Trajectories From Kindergarten Through High School: Differential Pathways for Children's School Engagement and Achievement? *Journal of Educational Psychology*

CODING ȘI PROGRAMARE PENTRU SURZI PRIN ERASMUS+ *Deaf Young Code*

Prof. Munteanu Ana,
Prof. Vasilache Cristina,
Liceul Tehnologic Special "Vasile Pavelcu" Iași

Persoanele surde pot face orice își doresc, ca oricare altă persoană din lumea asta. Dar de ce coding? Programarea, scrierea de coduri, crearea de programe sau de pagini web nu sunt lucruri ușor de făcut pentru nespecialiști deși sună foarte actual, incitant și la îndemâna oricui știe să folosească tehnologia și Internetul. Așa să fie oare? Personal, afirm că nici măcar terminologia nu îmi este foarte clară, să nu mai vorbim despre procesele în sine. De exemplu: care este diferența dintre coding și programare? Și totuși, nu de puține ori auzim povești despre persoane care călătoresc oriunde doresc în lume și lucrează de acolo, nu trebuie să meargă în fiecare zi la serviciu. Să nu mai amintim despre venituri, care întotdeauna stârnesc "a"-uri și „o”-uri. Cum e posibil? "Lucrează în IT!", vine răspunsul și „Aaa!", spunem noi cu admirație ca și cum IT-ul este un subiect de nediscutat, dar care vine de la sine înțeles cu conotații misterios pozitive. Căci nu știm exact ce presupune asta. Ne închipuim adesea că oamenii aceștia sunt un fel de extraterestri care dețin niște secrete la care puțină lume are acces. Mai mult, persoanele care se știu mai puțin "digitalizate" nu se simt confortabil atunci când au de îndeplinit sarcini serioase ce implică utilizarea tehnologiei, ceea ce le provoacă frustrare și chiar, în cazuri extreme, depresie și marginalizare.

Iată de ce, în dinamica vremurilor pe care le trăim, apare această necesitate: instruirea digitală dincolo de abilitățile de utilizare a telefoanelor inteligente și a rețelelor de socializare. Pentru oricine, deținerea de cunoștințe în domeniul programării și al codării deschide posibilități nevisate până acum pe piața muncii, atât în țară cât și în afara ei.

Deaf Young Code este un proiect în care oamenii care au scris proiectul (*Ergon Association*, o asociație din Italia) s-au gândit la toate aceste aspecte și chiar mai mult. Proiectul aduce împreună echipe de surzi și de auzitori din șase țări: Italia, Austria, Slovacia, Serbia, România, Ungaria, propunându-și să facă schimb de practici și de cunoștințe în domeniu reunind limbaje diferite: al programării, al limbilor vorbite în țările lor și al limbii semnelor. Un proiect de actualitate în care grupul de surzi din Ungaria, parte a unei asociații de profil, *SignCoders*, este dornic să împărtășească celorlalți expertiza lor în domeniul codingului și al culturii și intereselor persoanelor surde. Această asociație are ca scop declarat dezvoltarea abilităților persoanelor surde astfel încât acestea să poată accesa cu succes piața muncii ca experți cu calificare înaltă în economia digitală. Anul viitor, care va fi al doilea an de proiect, toți participanții la proiect vor merge în Ungaria și vor vedea cu ochii lor cum surzii din această asociație au reușit să obțină succese remarcabile în domeniul codingului și cum persoanele surde au intrat pe piața muncii și fac cu pasiune graphic design și alte minunății ce se pot face din spatele unui computer.

Partenerul din Austria (*Equalizent Schulungs und Beratungs GMBH*) asigură expertiză de înaltă calificare în toate aspectele care au legătură cu obiectul de interes al proiectului: organizare, comunicare, multilingvism, relații interculturale, bune practici în domeniul integrării migranților și migranților cu deficiențe de auz, bune practici în inserția surzilor pe piața muncii și în găsirea de specialiști cu înaltă calificare în domeniul programării și în orice domeniu necesar. Partenerul din Austria este o organizație specializată în oferirea de servicii (cursuri și consultanță) pentru persoanele surde și auzitoare în limba germană scrisă și în Limba Semnelor din Austria. Partenerul are o experiență impresionantă în desfășurarea de proiecte cu finanțare europeană, proiecte din care au rezultat materiale de certă valoare în

societatea actuală, materiale pe care asociația le pune cu generozitate la dispoziția partenerilor de proiect și lumii întregi.³

Acest proiect aduce împreună persoane înalt calificate în domenii de mare interes la ora actuală: lingvistic, al relațiilor internaționale și interculturale, în domeniul științelor sociale, al științelor comunicării și în domeniul tehnologiei.

Fiecare dintre participanți are în spate colaborări cu alte țări, cu asociații, cu ONG-uri, cu surzi și auzitori, cu actori importanți pe piața muncii. De asemenea, partenerii din Italia și Ungaria au competențe înalte în domeniul producerii de conținut pentru piața digitală. Toată această uniune de abilități și cunoștințe va naște produse de proiect pentru care elevii surzi din școala noastră, Liceul Tehnologic Special “Vasile Pavelcu” Iași, manifestă un interes deosebit și o intenție clară de participare cu entuziasm. Aceste produse vor cuprinde materiale video cu traducere în limba semnelor române și internaționale, materiale despre programare și coding, despre cum să construiești și să utilizezi o pagină Web și alte instrumente care îți pot mări șansele de a găsi un job bine plătit.

Intenția proiectului a plecat de la studii comparative legate de situația surzilor pe piața muncii în lume dar și în Europa. Astfel, comparând anii 2022 și 2023, se constată o creștere a șomajului între tinerii sub 25 de ani din întreaga lume. Persoanele surde urmează același trend descendent în rata găsirii unui loc de muncă, ca și cele auzitoare. În Europa sunt aproximativ 500.000 de tineri surzi⁴ care, deși nu prezintă o situație diferită de cea a tinerilor auzitori în ce privește ocuparea locurilor de muncă, întâmpină dificultăți mai mari în găsirea acestora. Așa că proiectul în discuție își propune să ofere soluții practice și sigure, alternative sistemelor de educație din toată lumea, acestea fiind depășite de viteza cu care cererea de pe piața muncii își modifică configurația și obiectul de interes.

Mai exact, proiectul își propune să realizeze următoarele lucruri:

- să dezvolte un curs de instruire în programare și coding pentru persoanele surde
- să dezvolte un set de instrumente digitale pentru tinerii surzi care doresc să ocupe un loc pe piața muncii (totul va fi tradus în limba semnelor)
- să îmbunătățească competențele digitale ale tinerilor surzi
- să doteze centrele și școlile pentru surzi cu un curs de pregătire în coding care să le fie accesibil (în limba semnelor)
- să motiveze tinerii surzi să participe cu interes la procesul de găsire a unui loc de muncă care să răspundă așteptărilor și pregătirii lor.

Concret, produsele de proiect vor fi: o hartă digitală de bune practici despre pregătire în domeniul codingului și programării, un set de instrumente care cuprinde tutoriale video despre cum să faci coding și programare (acesta va fi testat și aprobat de tinerii surzi din proiect înainte de a fi publicat), un curriculum pentru un curs de tip blended learning (testat și aprobat de tinerii surzi din proiect și de profesorii acestora), totul cu scopul final de a crește rata de ocupare a locurilor de muncă pe piața muncii europeană pentru tinerii surzi.

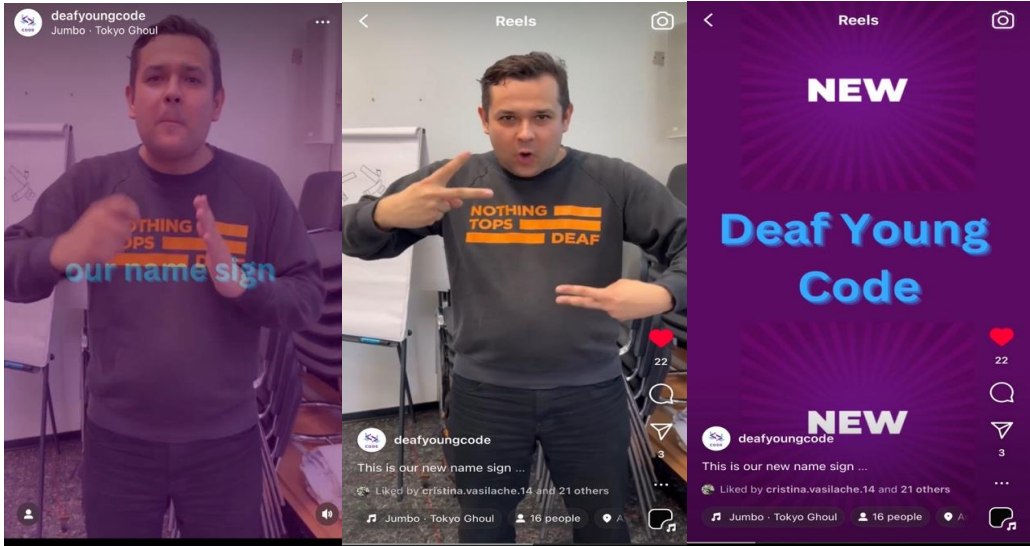
Este un proiect ambițios dar creativ și incitant pentru care tinerii surzi din școala noastră și-au manifestat deja interesul și entuziasmul.

Proiectul abia a început (în februarie, anul acesta) și pe măsură ce se va desfășura, vă invităm pe toți, surzi și auzitori, să ne urmăriți și să testați produsele noastre pe Facebook (<https://m.facebook.com/deafyoungcode>), Instagram și pe YouTube. Puteți vedea aici și semnul de nume creat la prima întâlnire de proiect, care a avut loc la Viena, în martie 2024.

Suportul publicului, manifestat pe rețelele sociale amintite, va contribui considerabil la atingerea obiectivelor proiectului și la creșterea încrederii în sine și a propriei valorizări în rândul tinerilor surzi și al îndrumătorilor lor deopotrivă, cât și la vizibilitatea proiectului, drept care vă invităm să ne susțineți cu un *like*!

³ Mai multe informații pe www.equalizent.com

⁴ Conform datelor prezentate în formularul de aplicare al proiectului *Deaf Young Code* -ID KA220-YOU-A6AF9C18

LOCURI DE MUNCĂ INCLUZIVE PENTRU SURZI D'Driven-Platformă de e-learning pentru incluziune pe piața muncii

Prof. Munteanu Ana,
Liceul Tehnologic Special “Vasile Pavelcu” Iași
Prof. Rusu Otilia,
Colegiul Tehnic “Ion Holban” Iași

Tinerii surzi sau hipoacuzici se confruntă adesea cu dificultăți atunci când doresc să-și găsească un loc de muncă și apoi să se angajeze. Fie că angajatorii nu au cunoștințe despre comunicarea cu persoanele surde sau despre ceea ce pot să facă aceste persoane la locul de muncă și despre beneficiile pe care angajarea lor le poate aduce în compania unde lucrează, fie că se gândesc la dificultățile de integrare în colectivul de angajați al companiei, angajatorii auzitori evită adesea colaborarea cu persoanele surde din cauza barierelor de comunicare dar și din cauza stereotipurilor și a prejudecăților. Ei nu știu că lucrurile nu sunt atât de complicate pe cât par, odată ce-ți manifesti deschiderea către persoanele surde și începi să le cunoști. Îți trebuie doar un minim de interes, acces la internet și câteva minute pentru a afla câteva linii directoare pentru o colaborare de succes cu persoanele surde.

Inițiatorii proiectului D'Driven s-au gândit la asta și au creat o platformă care poate fi accesată gratuit de către orice angajator care dorește să aibă în echipa sa o persoană surdă sau hipoacuzică și de către oricine vrea să afle lucruri importante despre cum se lucrează cu persoanele surde. Dificultățile la angajare pentru surzi nu se întâlnesc doar în țara noastră, de aceea proiectul include parteneri din mai multe state europene: Universitatea Deusto din Spania, două organizații din Cipru, o organizație din Italia, un centru de recalificare a forței de muncă din Turcia și ANPEDA “Virgil Florea” din România, care are o bogată experiență în colaborarea cu surzi și persoane hipoacuzice din țară și din lume. Expertiza acestei asociații a fost extrem de utilă la scrierea proiectului dar și la prima întâlnire din Turcia, unde a participat din partea ANPEDA președinta Asociației Surzilor din România, care a adus valoroase lămuriri legate de statutul surzilor și al limbii semnelor, de drepturile persoanelor surde, de diferențele majore dintre persoanele surde și cele cu hipoacuzie și cum influențează acestea binomul angajat-angajator.

Proiectul D'Driven pune la dispoziție o platformă de învățare online care promovează diversitatea la locul de muncă și se așteaptă ca aceasta să aibă un impact pozitiv asupra fluxului de lucru, să dezvolte profilurile angajatorilor și responsabilitatea socială de angajatori inovatori, incluzivi, moderni, care oferă șanse egale tuturor potențialilor angajați pentru că diversitatea și incluziunea duc la creșterea competențelor, moralului și productivității întreprinderilor.⁵

⁵ <https://www.ddriven.eu/ro/project>

D'DRIVEN

Transformarea afacerilor în medii prietenoase pentru surzi

**Bine ați venit la
Proiectul D'Driven**

Proiectul oferă soluții pentru dezvoltarea antreprenorială a surzilor și servește ca exemplu de practică de implementare.

Platforma de învățare va propune module pe care angajatorii le pot parcurge foarte ușor în limba țărilor din proiect și în limba engleză. Există o secțiune pentru angajatori și una pentru surzi și hipoacuzici. Toate materialele dedicate surzilor vor avea interpretare în limba semnelor din țările participante.

Fiecare țară va aduce în proiect minim 25 de angajatori și 10 persoane surde interesate să-și găsească un loc de muncă și să-și sporească șansele de a face asta participând la proiect.

Există de asemenea posibilitatea de realizare a unor ateliere practice în care angajatorii pot experimenta interacțiuni face-to-face cu persoane surde sau simulări de situații concrete de lucru cu persoanele surde. Este vorba de câteva scenarii, create de partenerii de proiect din Turcia, care simulează situații pe care angajatorii le pot experimenta când colaborează cu persoanele surde, de exemplu, interviul la angajare.

La finalul modulelor sunt concepute teste de evaluare care vor stabili nivelul de achiziții.

Testele vor fi cu itemi multipli și vor putea fi reluate dacă nu s-a atins nivelul minim (7 sau 5 răspunsuri corecte din 10). Ele vor fi realizate de partenerii de la universitatea din Spania.

Proiectul își propune să desființeze stereotipuri și prejudecăți întâlnite adesea în rândul auzitorilor, pentru a face din piața muncii un loc incluziv și sigur pentru surzi și hipoacuzici. Proiectul este la început, prima întâlnire a avut loc în Uşak, Turcia, unde partenerii s-au întâlnit cu o persoană hipoacuzică care le-a povestit experiența ei în găsirea unui loc de muncă și cât de mult ar putea îmbunătăți acest proiect percepția angajatorilor asupra colaborării cu o persoană surdă sau hipoacuzică. De asemenea, partenerii din Uşak au pus la dispoziție atelierele centrului de recalificare unde își desfășoară activitatea, venind cu idei de atragere a posibililor angajatori din țara lor în acest proiect.

Următoarea întâlnire de proiect va avea loc în Cipru, la sfârșitul lunii mai, când se va evalua situația modulelor și a tuturor sarcinilor care trebuiau îndeplinite de către fiecare partener în vederea pregătirii pentru pilotarea modulelor, care se va întâmpla în septembrie.

Pentru oricine este interesat de transformarea locurilor de muncă în medii incluzive pentru angajații surzi, platforma poate fi accesată liber, iar informațiile despre proiect pot fi găsite și pe Instagram sau Facebook.

Informații suplimentare se pot găsi pe platforma proiectului, unde sunt și date de contact, sau pot fi aflate prin întrebări adresate pe Instagram sau Facebook.

Cu speranța că piața muncii va deveni mai incluzivă și mai accesibilă pentru persoanele surde și hipoacuzice, membrii proiectului sunt foarte entuziasmați și bucuroși să împărtășească produsele proiectului, pe măsură ce acestea capătă contur, cu orice persoană interesată de acest subiect.

VSL - EDUCAȚIE FINANCIARĂ PENTRU SURZI

Demmys Rusu Leonard, profesor
Tomulică Maria, profesor psihopedagog
Liceul Tehnologic Special „Vasile Pavelcu”, Iași

Proiectul VSL își propune să abordeze problemele de integrare pe piața muncii întâmpinate de surzi în Europa, unde aproximativ 1 milion de persoane surde se confruntă cu rate scăzute de ocupare și participare la învățământul superior din cauza lipsei unei educații de calitate în limba semnelor. Principalele soluții propuse includ pregătirea curriculumului de formare profesională în educația financiară pentru surzi, evaluarea nivelului de pregătire financiară a acestora prin intermediul unei platforme online, dezvoltarea conținuturilor digitale de educație financiară în limba semnelor și crearea unui glosar de termeni financiari în această limbă.

Există aproximativ 1 milion de surzi în Europa, care se confruntă cu o rată de ocupare a forței de muncă și o rată de participare la învățământul superior mult mai scăzute decât auzitorii. Motivul principal este lipsa unei educații de calitate și continue disponibile în limba semnelor. Prin urmare surzii au un venit semnificativ mai mic și suferă de excluziune socială și izolare.

Proiectul nostru, coordonat de Konak Mustafa Kemal Atatürk Vocational and Technical Anatolian High School din Turcia și implementat în România de ANPEDA "Virgil Florea, în calitate de partener alături de alte cinci organizații, își propune să ofere soluții simple, dar eficiente la problemele pe care le întâmpină surzii în integrarea pe piața muncii:

- Am pregătit curriculumul de formare profesională pentru educația financiară pentru surzi,
- Vom determina nivelul de pregătire pentru educația financiară a surzilor, instrument disponibil pe pagina web a proiectului
- Am pregătit conținuturi digitale de educație financiară la distanță pentru formarea profesională a surzilor în limba lor maternă (limba semnelor),
- Vom pregăti un glosar de termeni de alfabetizare financiară în limba semnelor.

Limba maternă a surzilor este limba semnelor. Limba semnelor fiecărei țări este diferită. Limbile semnelor au o structură unică și reguli gramaticale. Aceste reguli de structură și gramaticală sunt diferite de structura limbii vorbite în aceeași țară. Pe scurt, limba semnelor nu depinde de limba vorbită. Motivul pentru care surzii au dificultăți în învățarea limbilor vorbite în țara noastră și în diferite țări este că limbile semnelor sunt structural foarte diferite de limbile vorbite (Dikyuva & Zeshan, 2008).

Proiectul nostru se concentrează asupra obstacolelor cu care se confruntă surzii în formarea lor profesională. Rezultatele proiectului nostru sunt de natură să încurajeze incluziunea socială. Proiectul va contribui la crearea și/sau extinderea unor medii incluzive în educația și formarea profesională. VSL abordează procesele de predare și învățare ale surzilor prin dezvoltarea și implementarea unor abordări noi și relevante de predare și învățare. Proiectul, care va dezvălui că modul în care activitățile de formare profesională pentru surzi ar trebui schimbate, va produce exemple de programe și materiale didactice adecvate. Proiectul va crea rezultate practice pentru formarea surzilor care sunt mai potrivite pentru nevoile viitoare ale sectorului contabil-financiar. Dezvoltăm programe și materiale didactice flexibile și centrate pe cursant. Rezultatele proiectului vor fi puse la dispoziția tuturor online în sistem deschis, într-o structură care nu necesită un cont sau abonament. Astfel, proiectul va contribui la tranziția surzilor pe piața muncii și la eliminarea decalajelor existente în accesul adulților la educație.

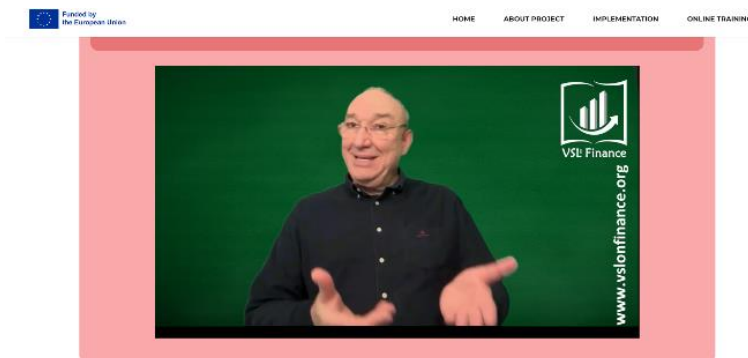
Principalele obiective pe care dorim să le atingem prin proiectul nostru sunt:

- egalitate și accesibilitate în învățământul profesional,
- contribuția la transformarea digitală în învățământul profesional oferit surzilor,
- crearea de oportunități de a învăța în limba maternă în cadrul formării profesionale pentru comunitatea surzilor a căror limbă maternă este limba semnelor,
- furnizarea de materiale sursă cu conținut digital în limba semnelor pentru profesorii care oferă formare profesională pentru surzi,
- contribuția la diversificarea programelor de educație online și la distanță oferite comunității surzilor.
- contribuția majoră la diversificarea instrumentelor digitale de măsurare și evaluare aplicate surzilor.
- contribuție la eforturile de orientare a surzilor care primesc educație profesională în limba maternă către învățământul superior în domeniile economiei și finanțelor,
- consolidarea cooperării locale, naționale și internaționale a surzilor în domeniul educației profesionale,
- evidențierea unor noi studii care urmează să fie efectuate în domeniu, atrăgând atenția asupra deficiențelor în formarea profesională a surzilor,
- crearea unui glosar de termeni de educație financiară care nu a mai fost realizat până acum în limba semnelor,
- contribuție la dezvoltarea limbii semnelor în domeniul contabilității-finanțe și al culturii financiare,
- contribuția la dezvoltarea competențelor profesionale, de calcul, de înțelegere și de exprimare în limba maternă (limba semnelor) a persoanelor care intră în câmpul muncii,
- contribuție în mare măsură la sprijinirea surzilor și a familiilor acestora pentru a lua deciziile corecte în vederea atingerii obiectivelor lor financiare,
- determinarea nivelului de educație financiară a surzilor și raportarea informațiilor obținute pentru a crea o sursă pentru studii similare.

Formarea online este precedată de un chestionar de evaluare pentru a stabili nivelul actual de cultură financiară. Aceste întrebări sunt concepute pentru a ajuta cursantul să identifice nevoile sale specifice legate de educația financiară. Urmează cele 7 module, fiecare precedate de un chestionar de evaluare:

MODULUL 1: Cum să gestionezi banii (educație financiară), MODULUL 2: Cum să iei decizii cu privire la bani, MODULUL 3: Cum să faci bani?, MODULUL 4: Cum se cheltuie și se plătește, MODULUL 5: Cum să faci un plan financiar, MODULUL 6: Cum să ne protejăm banii, MODULUL 7: Cum să ne protejăm drepturile.

Modulele și chestionarul de performanță sunt atât în format text cât și în limba semnelor. Astfel, ne asigurăm că publicul țintă al proiectului poate accesa cu ușurință produsele finale.

Declinarea răspunderii: Finanțat de Uniunea Europeană. Punctele de vedere și opiniile exprimate aparțin, însă, exclusiv autorului (autorilor) și nu reflectă neapărat punctele de vedere și opiniile Uniunii Europene sau ale Agenției Executive Europene pentru Educație și Cultură (EACEA). Nici Uniunea Europeană și nici EACEA nu pot fi considerate răspunzătoare pentru acestea. Număr proiect: 2021-1-DE02-KA220-VET-000034650.

Bibliografie:

1. Lillo-Martin D, Henner J. Acquisition of Sign Languages. *Annu Rev Linguist.* 2021 Jan;7:395-419. doi: 10.1146/annurev-linguistics-043020-092357. Epub 2020 Oct 12. PMID: 34746335; PMCID: PMC8570554.
2. Robinson O, Henner J. 2018. Authentic voices, authentic encounters: crippling the university through American Sign Language. *Disabil. Stud. Q* 38(4)
3. Twomey T, Price CJ, Waters D, MacSweeney M. 2020. The impact of early language exposure on the neural system supporting language in deaf and hearing adults. *NeuroImage* 209:116411
4. Zeshan U, Dikyuva H, Jones MC, Ogilvie S. Documentation of endangered sign languages: The case of Mardin Sign Language. In: *Keeping Languages Alive: Documentation, Pedagogy and Revitalization*. Cambridge University Press; 2013:29-41.

Resurse online: <https://cordis.europa.eu/project/id/762003/reporting>

DDriven – TRANSFORMAREA LOCURILOR DE MUNCĂ ÎN MEDII PRIETENOASE PENTRU SURZI

Demmys Rusu Leonard, profesor
Liceul Tehnologic Special „Vasile Pavelcu”, Iași

Proiectul D'Driven este o platformă de învățare online despre care se așteaptă să promoveze diversitatea la locul de muncă, să aibă un impact pozitiv asupra fluxului de lucru și să crească profilurile angajatorilor și responsabilitatea socială ca furnizori inovatori, incluzivi, moderni și cu șanse egale. Diversitatea și incluziunea duc la creșterea competențelor, moralului și productivității întreprinderilor. Proiectul va facilita schimbul de cunoștințe între parteneri, conducând la îmbunătățirea abilităților tuturor membrilor echipei.

Consortiul nostru de parteneri se angajează să îmbunătățească oportunitățile de carieră și mediul de lucru pentru surzi. Ne propunem să promovăm conștientizarea în legătură cu nevoile surzilor și să creștem participarea lor prin crearea și diseminarea de materiale și activități la nivel local, regional, național și european. Scopul nostru final este de a schimba gândirea angajatorilor și a angajaților în legătură cu surzii, de a oferi acces la piața muncii și de a îmbunătăți statutul de muncă pentru surzi.

Unul dintre cele mai importante aspecte ale legislației UE este protecția drepturilor persoanelor cu dizabilități la locul de muncă: angajatorii sunt obligați să asigure adaptări rezonabile și nu pot discrimina persoanele cu dizabilități. Un studiu recent arată că accesibilitatea poate îmbogăți mediul de lucru al unei companii și, de asemenea, poate duce la o mai mare satisfacție la locul de muncă, la recunoașterea comunității și la creșterea veniturilor. Cu toate acestea, chiar dacă mediile incluzive reprezintă un pilon în cadrul directivelor UE, organizațiilor nu sunt conștiente de nevoile surzilor și nici nu le pot acomoda. Angajații surzi se confruntă cu provocări deosebite la locul de muncă. Surzii din întreaga lume se confruntă cu discriminarea în diferite etape și la diferite niveluri ale procesului de angajare: depunerea candidaturii, angajarea, obținerea de adaptări și menținerea locului de muncă, în timp ce doar un procent foarte mic dintre aceștia sunt angajați în posturi de nivel înalt (Dammeyer et al, 2019). O privire asupra cercetării efectuate de Asociația Regală pentru Surzi (RAD) în aprilie 2021, a evidențiat următoarele constatări cheie: aproape două treimi (63%) au declarat că nu li s-au oferit șanse egale la locul de muncă, 53% dintre respondenți nu s-au simțit susținuți la locul de muncă. 83% dintre respondenți au fost excluși din conversațiile cu colegii, două treimi (69%) au declarat că se simt singuri la locul de muncă, peste jumătate (59%) au fost excluși de la evenimentele sociale, 34% au fost victime de intimidare sau acte de lipsă de amabilitate la locul de muncă din cauza surdității. Aproape jumătate (48%) au declarat că colegii lor au dorit să vorbească în semne sau să învețe să vorbească în semne cu

ei. Cu toate acestea, doar 2 din 10 (21%) au declarat că angajatorul lor a organizat cursuri de sensibilizare sau de informare în legătură cu specificul surzilor pentru tot personalul. Publicația Consiliului European pentru Inovare, în ianuarie 2021, a specificat că "peste 50 % din milionul de surzi din Europa sunt șomeri, iar cei care sunt angajați au adesea locuri de muncă slab calificate și prost plătite". Este necesară elaborarea unor protocoale de lucru specializate pentru persoanele cu nevoi speciale pentru îmbunătățirea nivelului lor ocupațional, a standardului lor de viață și a importanței acceptării dizabilității lor la locul de muncă. Deoarece angajatorii trebuie să se ocupe zilnic de problemele urgente asociate cu munca, dezvoltarea platformei DDriven le oferă posibilitatea de a se instrui în cadrul unei forme de învățare adaptată și de a participa în ritmul propriu.

Misiunea noastră este de a crea o nouă realitate socială pentru surzi, în care aceștia sunt împuterniciți să obțină o creștere personală, dezvoltarea carierei și egalitatea în forța de muncă. Înțelegem provocările unice cu care se confruntă surzii pe piața muncii. De aceea, ne propunem să creăm o platformă de colaborare pentru a reduce decalajul dintre surzi, angajatori și angajații acestora. Prin dărâmarea barierelor de comunicare pentru comunitatea surzilor putem promova accesibilitatea și incluziunea, ceea ce duce la efecte pozitive atât asupra creșterii economice, cât și asupra coeziunii sociale. Acest lucru poate stimula o mai bună înțelegere a nevoilor și capacităților comunității surzilor. Scopul final al proiectului este reducerea excluziei sociale și îmbunătățirea calității vieții pentru surzi.

Parteneriatul este format din 6 organizații iar în România este proiectul este implementat de ANPEDA "Virgil Florea". Scopul nostru este de a îmbunătăți parcursul profesional și oportunitățile de muncă ale surzilor. Prin îmbunătățirea mediului de lucru al acestora există mai multe oportunități de dezvoltare a carierei, de creștere a salariului și de schimbare a locului de muncă. În plus, ne concentrăm să le dotăm cu aceleași categorii de gândire care sunt dezvoltate prin procedurile de lucru. Acest lucru va diminua excluziunea socială privind îmbunătățirea dezvoltării personale și va crea o nouă realitate socială pentru ei.

Peste 60% dintre surzi sunt excluși din mediile de lucru moderne din cauza lipsei de cunoștințe și de instrumente a angajatorilor actuali. Scopul proiectului este de a crea o platformă de învățare asincronă pentru angajatorii asociați, cu un protocol de lucru pentru angajații surzi pentru a educa, a sensibiliza și a transforma mediile actuale de lucru. Protocolul va consta într-un program de formare elaborat pe baza diagnosticului de nevoi pentru un spațiu de lucru adecvat care să acopere barierele din mediul de lucru al angajaților surzi. Platforma noastră numită D'DRIVEN va include un comportament organizațional care acceptă exigențele surzilor și vizează maximizarea randamentului lor de muncă. În plus, angajatorii, prin participarea lor la programul de formare, vor putea să înțeleagă mai bine provocările cu care se confruntă angajații surzi, nu numai asociate cu performanța lor profesională, ci și cu privire la impactul imediat asupra statutului lor social și psihologic. D'Driven va oferi soluții pentru dezvoltarea antreprenorială a surzilor, dar va fi și un exemplu ca practică de implementare în viitor, care va oferi condiții pentru rezolvarea problemelor conexe prezentate la învățarea și dezvoltarea surzilor. În plus, prin promovarea sprijinului D'Driven în cadrul întreprinderilor europene -asociat cu acceptarea surzilor în mediul de lucru- angajatorii vor

atrage atenția la nivel local, regional și național pentru acceptarea generală a surzilor la locul de muncă. Acest lucru va genera un motiv pentru ei și va evidenția responsabilitatea lor socială asociată cu bunăstarea societății. Deoarece surzii sunt cele mai abilitate persoane care pot identifica insuficiențele de la locul de muncă, protocolul de lucru va fi conceput cu ajutorul lor, iar acest lucru este extrem de important pentru creșterea accesibilității lor în profesiile vizate. În cadrul acestui concept surzii vor avea la dispoziție un instrument indirect pentru a promova accesibilitatea atât la locul de muncă, cât și în țările partenere și în Europa în general. Obiectivele proiectului sunt de a spori randamentul și eficiența muncii angajaților surzi pentru egalitatea de șanse în mediul lor profesional. Acceptarea comunității surzilor de către angajatori și angajați auzitori poate ajuta angajații surzi să pretindă promovare, să solicite condiții de muncă mai bune și să nu fie exploatați pentru salarii mici.

Declinarea răspunderii: Finanțat de Uniunea Europeană. Punctele de vedere și opiniile exprimate aparțin, însă, exclusiv autorului (autorilor) și nu reflectă neapărat punctele de vedere și opiniile Uniunii Europene sau ale Agenției Executive Europene pentru Educație și Cultură (EACEA). Nici Uniunea Europeană și nici EACEA nu pot fi considerate răspunzătoare pentru acestea. Număr proiect: KA220-ADU-601E7752

Bibliografie:

1. Jang, Y., Wang, Y., Lin, M. and Shih, K. (2013) Predictors of Employment Outcomes for People with Visual Impairment in Taiwan: The Contribution of Disability Employment Services. *Journal of Visual Impairment & Blindness*, 469-480
2. Jesper Dammeyer, Kathryn Crowe, Marc Marschark, Mark Rosica, Work and Employment Characteristics of Deaf and Hard-of-Hearing Adults, *The Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, volumul 24, numărul 4, octombrie 2019, paginile 386–395
3. Luis Arturo Rivas Tovar, Adela Chávez, Juan Enrique Azuara Munguía, Ana Gabriela Benítez Jurado *iBusiness* Vol.6 No.2, May 23, 2014
4. Unger, D. (2002) Employers' Attitudes toward Persons with Disabilities in the Workforce Myths or Realities? *Developmental Disabilities Research Reviews*, 17, 2-10.

CUPRINS:

- Discriminarea din sfera evaluării naționale a elevilor surzi și unele propuneri de diminuare a ei**, Prof. dr. *Florea BARBU*, Școala Gimnazială Specială pentru Surzi nr. 1, București.....pag. 3
- Rolul interpretului de Limba Semnelor Române în procesul de incluziune**, *Mihaela DASCĂL*-BSD Universitatea "Babeș-Bolyai", Cluj-Napoca; *Elena DEMETER* - Universitatea din București; *Lena DERMENGIU* -Televiziunea Română, *Ștefania Alina DINU*-Liceul Tehnologic Special nr.3, București; *Doina SAVIN* -Asociația Națională a Surzilor; *Angela MATE* -CSEI "Constantin Pufan", Timișoara; *dr. Ioana TUFAR* - Universitatea "Babeș-Bolyai", Cluj-Napoca.....pag. 5
- O prietenie cu SENS(E) este un dar pe care am știut să-l primim și să-l prețuim**, *Ana-Irina IMBIR*, director, profesor psihopedagog, Liceul Tehnologic Special Nr3, București, *Ștefania-Alina DINU*, profesor psihopedagog, Liceul Tehnologic Special Nr.3, București.....pag. 17
- Comunicarea prin joc – o necesitate pentru copilul surd**, Prof. *Georgiana Andreea SÎRBU*, Liceul Tehnologic Special Nr. 3, București, Prof. *Mihaela CHIACU*, Liceul Tehnologic Special Nr. 3, București.....pag. 20
- Caracteristicile funcțiilor și proceselor psihice la deficientului de auz**, *Daniela LEAHU*, profesor de psihopedagogie specială, Liceul Tehnologic Special "Vasile Pavelcu" Iași, jud. Iași.....pag. 23
- Schimbarea mentalității cu privire la integrarea socio-profesională a tinerilor cu dizabilități**, *Nicoleta RADU*, profesor gradul I, Școala Gimnazială „Nicolae Titulescu”, București, *Cătălin Cristian RADU*, profesor gradul I, Liceul Tehnologic Special Nr.3, București.....pag. 30
- Starea de bine și implicațiile acesteia în procesul integrării elevilor cu deficiențe de auz în viața socio-profesională**, *Daniela NAE*, profesor de psihodiagnoză, *Maria –Teodora TANISLAV*, profesor psihopedagog, Liceul Tehnologic special Nr.3, București.....pag. 33
- Aspecte privind procesul de evaluare și educațional-terapeutic la elevii cu dizabilități de auz** , Autor: *Ana-Maria ARUȘTEI*, profesor de psihopedagogie specială la Colegiul Tehnic „Ion Holban” Iași .....pag. 37
- Creșterea incluziunii prin utilizarea TIC și a aplicațiilor**, Prof. *Theodor SÎRBULEȚU*, Prof. *Andrei-Cosmin MOCANU-IRIMIȚĂ*, Liceul Tehnologic Special „Vasile Pavelcu”, Iași.....pag. 41
- Dans în lumea tăcerii**, Prof. *Ana STAICU*, Liceul Tehnologic Special Nr. 3, București, Prof. *Delia Ioana PĂȘTIN*, Liceul Tehnologic Special Nr. 3, București.....pag. 48
- Orientarea școlară și profesională a elevilor cu deficiențe de auz**, Profesor: *Gabriela TĂBĂCARU*, CSEI "Constantin Pufan" Vaslui.....pag. 49

- Activități de terapii specifice la elevii cu dizabilități auditive**, Profesor psihopedagog *Daniela ANTON*, Profesor psihopedagog *Ramona DIACONU*, Liceul Tehnologic Special „Vasile Pavelcu” Iași.....pag. 51
- Dezvoltarea neuromotorie 0 – 3 ani la copilul cu DSM – înțelegerea și suportul optim**, *Mihaela AIONESĂ*, prof. Kinetoterapie, *Cosmina-Ioana GOROVEI*, prof. Kinetoterapie, Liceul Tehnologic Special „Vasile Pavelcu” Iași.....pag. 57
- Green GUARDens**, *Coca-Marlena VASILIU*, profesor psihopedagog, Liceul Tehnologic Special „Vasile Pavelcu”, Iași ; *Sorana-Andreea DĂNILĂ*, educatoare, Liceul Tehnologic Special „Vasile Pavelcu”, Iași .....pag. 65
- Reducerea decalajelor prin creativitate: Inițiativa pentru neurodiversitate și terapia prin artă**, *Camelia-Oana RADU*, educatoare, *Cecilia HAMZA*, profesor psihopedagog „Liceul Tehnologic Special „Vasile Pavelcu”, Iași .....pag. 69
- Aplicație pentru îmbunătățirea instrumentelor de vorbire și limbaj în vederea intervenției timpurii**, *Camelia-Oana RADU*, educatoare, Liceul Tehnologic Special „Vasile Pavelcu”, Iași .....pag. 73
- Neurodivergența și riscul de a deveni o victimă a bullying-ului în școală**, *Cecilia HAMZA*, profesor psihopedagog, Liceul Tehnologic Special „Vasile Pavelcu”, Iași .....pag. 76
- Coding și programare pentru surzi prin ERASMUS+Deaf Young Code**, Prof. *Ana MUNTEANU*, Prof. *Cristina VASILACHE*, Liceul Tehnologic Special “Vasile Pavelcu” Iași.....pag. 79
- Locuri de muncă incluzive pentru surzi-D’Driven-Platformă de e-learning pentru incluziune pe piața muncii**, Prof. *Ana MUNTEANU*, Liceul Tehnologic Special “Vasile Pavelcu” Prof. *Otilia RUSU*, Colegiul Tehnic „Ion Holban” Iași, ANPEDA “Virgil Florea” Iași.....pag. 82
- VSL-Educație financiară pentru Surzi**, *Demmys Leonard RUSU*, profesor, *Maria TOMULICĂ*, profesor psihopedagog, Liceul Tehnologic Special „Vasile Pavelcu” Iași.....pag. 84
- DDriven – transformarea locurilor de muncă în medii prietenoase pentru Surzi**, *Demmys Leonard RUSU*, profesor, Liceul Tehnologic Special „Vasile Pavelcu”, Iași .....pag. 87

